

planinski

V E S T N I K

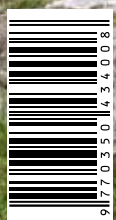
REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

113. LETO / JUNIJ 2008 / 3,12 EUR

6

Revija
Planinske zveze
Slovenije

Tuma in Kugy

Intervju: *Urban Golob*

POHODNIK

ŠMARTINSKA 152,
BTC-HALA A, LJUBLJANA

tel: 01 585 26 30

e-mail: pohodnik@univet.si

www.pohodnik-si.com

Air Revolution 7.1

Air Revolution 3.1

Island Pro

Air Revolution 2.0

MEINDL

Shoes For Actives

Pri nakupu Meindl čevljev si lahko pomagate z naslednjo lestvico:

- A** Vsestranski čevlji za prosti čas, potovanja in vsakdanjo rabo
- AB** Lahki pohodni čevlji za hojo po utrjenih poteh, ture v sredogorju in lažje trekinge
- B** Klasični trekinški čevlji, primerni tudi za lažje gorniške ture
- BC** Pohodniški čevlji za kopne visokogorske ture, zahtevnejši trekking in hojo po zavarovanih plezalnih poteh.
- C** Gorniški čevlji za večdnevne pohode v visokogorje in ledeniške ture
- D** Vrhunski visokogorski čevlji za ekstremne razmere v kritičnih pogojih

VEDNO KAJ NOVEGA ...

SHOP IN SHOP

PRVI TEVA SHOP IN SHOP V SLOVENIJI!
TOMAS SPORT NA ČOPOVI V LJUBLJANI

V eni izmed najboljših in najbolj založenih slovenskih trgovin s športno obutvijo, v trgovini TOMAS SPORT na Čopovi v Ljubljani, smo uredili prvo slovensko TEVA trgovino v trgovini, kjer lahko najdete in preizkusite vso obutev Teva na enem mestu.

W DOZER 2

Zaradi še dodatno ojačanih prstov so sandali Dozer 2 pojem stabilnosti in varne hoje.

LASTNOSTI:

- Prilagodljivi pasček na notranji strani stopala
- Trpežna vezalka na poteg
- Zaprti prsti za maksimalno zaščito
- Protibakterijska zaščita Microban® Zinc
- Vgrajen "Shoc Pad"

NARMADA

Klasično usnje in podplat za hitro odvajanje vlage naredita obuvalec Narmada udobno in stabilno. To je nov pristop h klasičnemu dnevnemu slogu.

LASTNOSTI:

- Zaščita za prste
- Wrapor™ Fit
- Zaponka za hitro obuvanje in sezuivanje
- Drain Frame
- Antibakterijska obdelava

TERRA FI 2

Sandali, ki so zaradi svoje vsestranskosti najljubše tevice številnih športnikov, popotnikov ali le ljubiteljev udobja, saj njihov preprost videz skriva številne tehnološke rešitve: klasični Tevin sistem jermenja, anti-bakterijska zaščita Microban® zinc, v peti vgrajeni Shoc Pad™ blažilci, podplat Spider Rubber®.

W MALI

Potovanje na Mali in njegove lepote so bile navdih za obutev Mali Thong. V njej lahko vidimo strast, kulturo in ljudi te dežele. Je drugi najpopularnejši izdelek iz kolekcije z omejeno naklado "Teva Destination"; priborite si svoj par dokler še lahko.

LASTNOSTI:

- Trpežen trokraki jermen

K SUNKOSI

Hitro sušeci materiali, vezava na poteg za hitro obuvanje in sezuivanje, ter zunanji podplat iz gume "Spider Rubber", testiran v Tevi. Obutev Sunkosi še najmlajšemu avanturistu podari amfibične sposobnosti.

LASTNOSTI:

- Hitro sušeci materiali
- Trpežna vezalka na poteg
- Zaščita za prste

K TOACHI

Tudi otroci imajo radi pustolovščine. Ali so noge na suhem ali v vodi, jim pri tem ni dosti mar. Kot tudi ne, če jim pot prekrži velik kamen. Sandali K Toachi so narejeni za čofotanje, male prste pa ščiti zaprt prednji del.

www.teva-slo.si

Izdajatelj in založnik:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

108. letnik

Naslov uredništva:

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

Uredništvo Planinskega vestnika

Dvoržakova ulica 9, p.p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 87, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

Odgovorni urednik: Vladimir Habjan

Uredniški odbor:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič-Svetel,

Andrej Mašera, Mateja Pate,

Emil Pevec (tehnični urednik),

Andrej Stritar (namestnik odgovornega urednika),

Slavica Tovšak

Oblikovanje in likovno urejanje: Zvone Kosovelj

Tehnično urejanje in grafična priprava:

Repro studio SCHWARZ, d.o.o.

Tisk: SCHWARZ, d.o.o.

Naklada: 5140 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d.d., Ljubljana. Naročnina 31,30 EUR, 55 EUR za tujino, posamezna številka 3,12 EUR. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za kulturo in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Fundacija za šport

Slika na naslovnici: Spomenik Juliusu Kugyju v Trenti
Foto: Vladimir Habjan

Sapere aude¹

Andrej Mašera

»Kugy je bil kot plezalec neroden, kot pisatelj pa patetičen in sladkobeseden. Današnji mladini nima kaj povedati.« (Znani slovenski alpinist v zasebnem pogovoru)

»Tuma je naša nesreča.« (Simon Gregorčič v pismu Ivanu Vrhovniku, 25. 6. 1900)

Tema meseca Planinskega vestnika, ki ga držite v rokah, je namenjena 150. obletnici rojstva dveh pomembnih mož, Juliusa Kugyja in Henrika Tume. Ob takih dogodkih radi izrečemo in zapišemo veliko vznesenih besed, pogosto tudi nekritičnih panegirikov, včasih na skrajni meji dobrega okusa. Toda – kdor pozabi na temelje, na katerih je zgrajeno naše planinstvo, gornišstvo, alpinizem ali kakorkoli že hočemo imenovati to plemenito dejavnost, je predvsem brezupen ignorant in domišljav egocentrik.

Pogosto slišim od nekaterih ljudi, ki skoraj z nekakšnim ponosom poudarjajo, da mladine hvala bogu zgodovina na splošno ne zanima, da mladina gleda naprej in se ne obremenuje s preteklostjo. Tem lahko samo suho odvrnem, da se zato zgodovina z vsemi zmotami, stranpotmi, včasih tudi kataklizmičnimi napakami v novih generacijah lahko stereotipno ponavlja, saj se iz nje ničesar ne naučimo. Morda je lahko primerna žoga za dnevno politične igre, za bolj ali manj domiselno manipulacijo oblastnikov z nepoučenimi podložniki.

Pri nepoznavanju gorniške zgodovine posledice niso tako usodne. Če nekdo izjavi, da Kugy današnji mladini nima več kaj povedati, se je treba vprašati, zakaj meni, da je tako. Če je bil Kugy bojda bolj neroden pri plezanju, to še nič ne pomeni. Na srečo je imel finančne možnosti, da si je pomagal s spretnimi vodniki, ki so bili takrat gotovo v samem alpinističnem vrhu. Preplezal in prehodil je toliko alpskega sveta, da bi mu marsikdo izmed današnjih domišljavih gornjskih korifej lahko zavidal. Če pa pomislimo še na to, kako se je v njegovem času potovalo po Alpah, kako težko se je prišlo do zanesljivih informacij (na primer zemljevidov), res ne moremo drugače kot globoko skloniti glavo in sneti klobuk. Kugy je dojemal svojo gorniško dejavnost skoraj izključno z estetskega vidika; dejavno je zavračal »športni« moment, čeprav mu to ni povsem uspelo, pa če se je še tako trudil. Bil mu je pomembnejši, kot se je sam zavedal.

Pisal je pač v svojem značilnem slogu, kakršnega je obvladal in s katerim je skušal avtentično ponazoriti svoj odnos do gora. Pri tem moramo poudariti, da je kvaliteta njegovih del zelo neuravnotežena, tako stilno kot vsebinsko, in da je njegova literatura ponekod tudi precej ponesrečena, dolgočasna, nenatančna in pristranska. Žal kekega strokovno poglobljenega analitičnega eseja o njegovi celotni literarni dejavnosti še nimamo. Ker zgodovina o velikih osebnostih ne bi smela imeti tabujev, bi bilo gotovo zanimivo tudi psihološko ovrednotiti latentna homoerotična nagnjenja, ki se občasno pojavljajo v njegovih spisih. Ne morda zaradi kake zgečkljive radovednosti, ampak zaradi celovite ocene njegove pomembne osebnosti.

Porazna ocena, ki jo je o Tumi dal »Goriški slavček«, bržkone izvira iz njunega različnega političnega prepričanja in ni povezana z gorami.

¹ Upaj si biti moder (Quintus Horatius Flaccus, 65–8 pr. Kr.).

Vsebine vseh Planinskih vestnikov
od leta 1895 do danes na www.pvkazalo.si;
od 1986 do lanskega letnika v formatu *pdf*.

TEMA MESECA 4-25

Tuma in Kugy

Branko Marušič

Joža Komac - Pavr

Jana Remič

**»Gorništvo naj ne bo ne breme
ne dolžnost, temveč radost«**

Mojca Luštrek

PLANINSTVO 26-43

**Planinski muzej – osrednji projekt
naslednjega obdobja**

Vladimir Habjan

Zdrav duh v zdravem telesu tudi v hribih

Urška Bokal

Zgodbe narave kiparke

Alenka Mihorič

Meja

Dušan Škodič

NA TURO 44-49

Namesto Moličke peči Lastovec po brezpotju

Vesna Paulin

Molička peč, Veliki vrh in Velika Zelenica

Irena Mušič

GALERIJA 50-51

Metulji

Oton Naglost

INTERVJU 52-57

**O alpinizmu, medijih, zgodbah in življenju
(Urban Golob)**

Katja Podergajs

ALPINIZEM 58-73

Reševanje iz ledeniških razpok

Matjaž Šerkezi

Za Besno glisto na Cmir

Roman Mihalič

Kabir Hajar – Velika skala

Dejan Miškovič

**Hudičev steber se me je hudičevo dobro
otresel**

Mire Steinbuch

NAŠA SMER 74-78

Greben, ki se pne v nebo

Vladimir Habjan

Stüdlgrat – info

Andrej Mašera

NOVICE IZ VERTIKALE 79

PISMA BRALCEV 79

LITERATURA 80-83

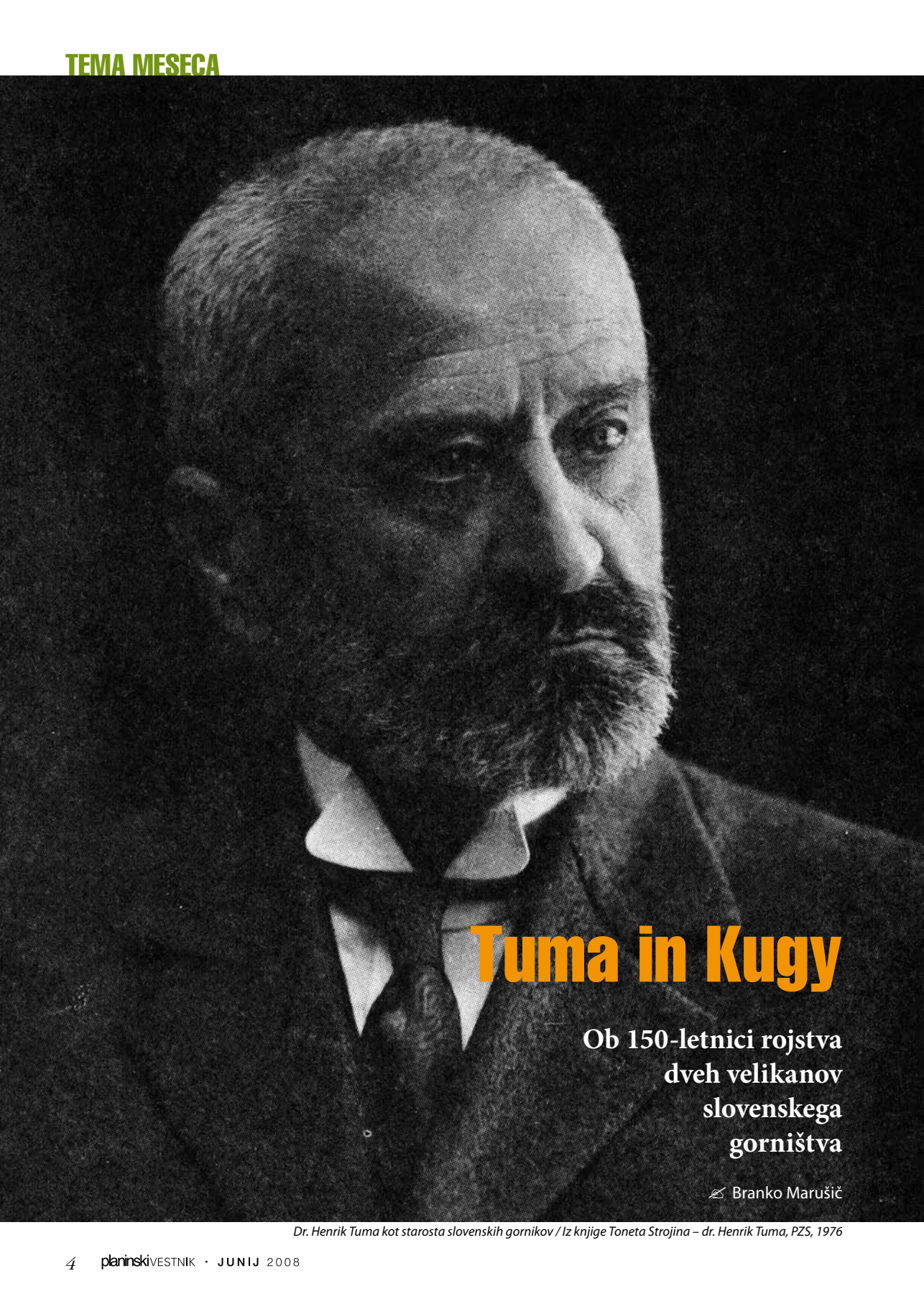
NOVICE IN OBVESTILA 84-91

Kako poznamo naše gore? 92

PRILOGA 93-96

**Slovenska pohodniška, planinska
in gorniška literatura 2007**

Mojca Luštrek

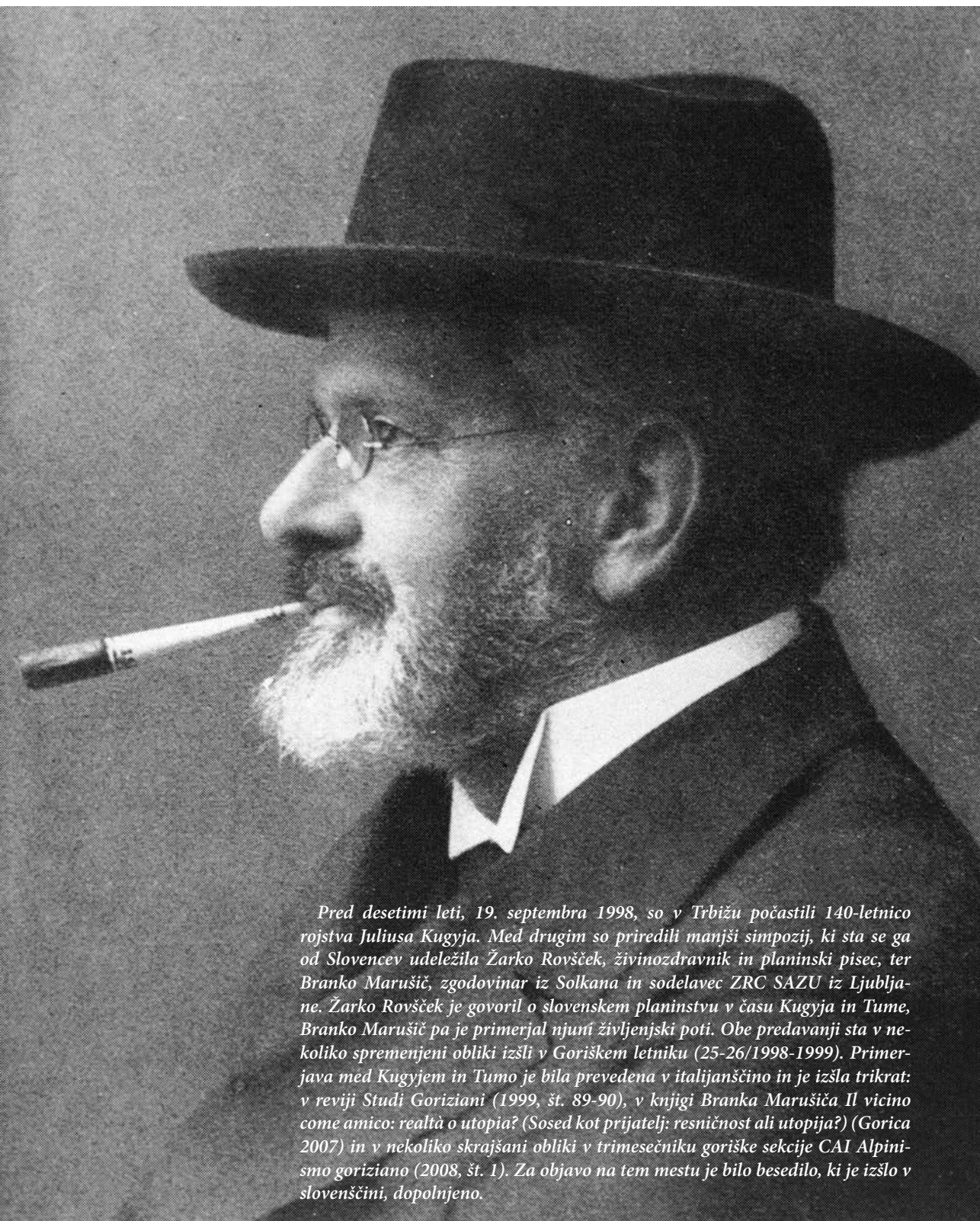

Tuma in Kugy

Ob 150-letnici rojstva
dveh velikanov
slovenskega
gornišтва

✍ Branko Marušič

Dr. Henrik Tuma kot starosta slovenskih gornikov / Iz knjige Toneta Strojina – dr. Henrik Tuma, PZS, 1976

Pred desetimi leti, 19. septembra 1998, so v Trbižu počastili 140-letnico rojstva Juliusa Kugyja. Med drugim so priredili manjši simpozij, ki sta se ga od Slovencev udeležila Žarko Rovšček, živinozdravnik in planinski pisec, ter Branko Marušič, zgodovinar iz Solkana in sodelavec ZRC SAZU iz Ljubljane. Žarko Rovšček je govoril o slovenskem planinstvu v času Kugyja in Tume, Branko Marušič pa je primerjal njuni življenjski poti. Obe predavanji sta v nekoliko spremenjeni obliki izšli v Goriškem letniku (25-26/1998-1999). Primerjava med Kugyjem in Tumo je bila prevedena v italijanščino in je izšla trikrat: v reviji *Studi Goriziani* (1999, št. 89-90), v knjigi Branka Marušiča *Il vicino come amico: realtà o utopia? (Sosed kot prijatelj: resničnost ali utopija?)* (Gorica 2007) in v nekoliko skrajšani obliki v trimesečniku goriške sekcije CAI *Alpinismo goriziano* (2008, št. 1). Za objavo na tem mestu je bilo besedilo, ki je izšlo v slovenščini, dopolnjeno.

Junija 1935, dva meseca po smrti šestinsedemdesetletnega ljubljanskega odvetnika in staroste slovenskega planinstva ter alpinizma Henrika Tuma, je v glasilu nemško-avstrijskega planinskega društva izšel nekrolog, ki ga je napisal dunajski planinec in planinski publicist Paul Kaltenegger. V njem je med drugim zapisal: »... pri celotnem poznavanju Julijcev mu ni bil nihče kos. In če je bil tam Kugy kralj, je bil Tuma v resnici njegov prvi vazal.«¹ Kaltenegger ni bil prvi, ki je pomislil na povezavo in primerjavo med pravnikoma in planincema Juliusom Kugyjem in Henrikom Tumo ter pri tem povezavo ter podobo obeh tudi vrednotil. Že leta 1928 je nekaj podobnega zapisal urednik Planinskega vestnika Josip Tominšek: »Dr. Kugyja imenujejo 'kralja Julijskih Alp', dr. Tuma pa je 'oče Julijskih Alp'.«² Pravzaprav je Tuma že leta 1926 postavil primerjalno oceno lastnega dela, ko je zapisal: »Brez družega lahko trdim, da Julijske Alpe poznam boljše in točneje od najbolj znanega turista dr. Kugyja ...«³ Tumova sodba o lastnem delu očitno pove, da se najbrž ne bi strinjal – tudi zaradi svojih značajskih potez – z vlogo vazala, zlasti, če naj bi mu mesto pripadalo zaradi zemljepisnega poznavanja Julijskih Alp. Toda na drugi strani se zelo pogosto omenjajo Tumove besede, izrekel jih je ob svoji sedemdesetletnici: »Prosim, ne hvalisanja! – Saj sem hodil sam, neznan, dokler me ni našel dr. Kugy.«⁴ Z njimi se je Kugyju oddolžil za tisto, kar je ta navedel v eni izmed opomb v knjigi *Aus dem Leben eines Bergsteigers* (1925): »Tu se moram spomniti še moža, ki je podobno kot jaz petdeset let hodil po teh gorah, a vselej sam zase ter molče, tako da jih je le malo vedelo zanj. To je dr. Henrik Tuma iz Gorice. V tem poglavju često omenjam moža bodočnosti, ki bo moral raziskati to in ono, kar je še ostalo skrivnost. Mnogo tega je dr. Tuma, na katerega sem postal pozoren šele prav v poslednjih letih, že razjasnil, izsledke pa pokopal globoko v sebi. 'Bodoči mož' bo prav storil, če najprej poskusi razvezati jezik temu tihemu popotniku po Julijcih, preden se sam loti posla. Zame je sedaj že prepozno. Mnogokaj bo ta 'mož bodočnosti' našel tudi v slovenski literaturi, ki mi je ostala zaklenjena, kajti slovenskega jezika,

žal, ne obvladam. V vseh vprašanih imenoslovja bo dr. Tuma pač prvi poklican, tako menim. Toda spregovori naj, to ga prosim s tega mesta!«⁵ S tem dolgim Kugyjevim citatom smo se že dotaknili osrednjega problema njunega neposrednega sodelovanja – toponomastike Julijskih Alp. Povezovanje Kugyja in Tuma, iskanje podobnosti in razlik presega ta, v bistvu filološki problem, zato je treba primerjati tudi njuni življenjski poti, planinsko-alpinistično misel in seveda njun čas, razpet med drugo polovico 19. stoletja in prvimi štirimi desetletji našega stoletja, »die Welt von gestern« (svet od včeraj), kot je zapisal njun nekoliko mlajši, a povsem njunemu času pripadajoči sodobnik Stefan Zweig. Pa še nekaj lahko pristavimo. Če je Tuma čutil potrebo, da se skuša primerjati s Kugyjem, je to storil predvsem zato, ker je cenil svoje poznavanje Julijskih Alp in ker je spoznal, da širši neslovenski svet njegovega dela ne pozna. Na kaj podobnega Kugy najbrž ni niti pomislil, ker za to očitno ni imel pravih razlogov. »Človek je produkt vnanje prirode in človeške družbe, ki ga obdaja, in ga je moči razumeti le iz njegovega razvoja od mladosti pa do poznih let,«⁶ je zapisal Tuma v uvodu svojih spominov. Ta ugotovitev je tudi napotilo našemu razpravljanju.

Primerjave se ponujajo same od sebe

Julija leta 1858 rojena pravnik, planinca in alpinista dr. Julius Kugy in dr. Henrik Tuma, raziskovalca in osvajačca (prvopristopnika) Julijskih Alp, planinska pisatelja in publicista, človeka, ki sta svojemu času vtisnila pečat, samodejno vzbujata primerjave. Takih primerjav, ki so kazale na skupne lastnosti in življenjske odločitve, na približevanja in različnosti, so se lotevali predvsem planinski publicisti pri Slovencih, zlasti zato, ker je bilo zaradi nepoznavanja slovenskega jezika drugim Tumovo planinsko pisanje »zaklenjeno« (Kugyjev izraz),⁷ čeprav so njegovi planinski spisi izhajali tudi v češčini, italijanščini in nemščini (*Alpský věstník*, *Comunicato Mensile*, *CAI*, *Sezione di Gorizia*, *Österreichische Alpenzeitung*). Primerjave so nastajale že v času življenja obeh, zlasti ob njuni sedemdesetletnici, navsezadnje pa je k takim primerjavam in vrednotnim ocenam prispeval tudi sam Tuma, ki je spre-

¹ P. K., Dr. Henrik Tuma. *Mitteilungen des Deutschen und Österreichischen Alpenvereins*, 1. 6. 1935, št. 6, str. 146.

² Dr. Henrik Tuma – sedemdesetletnik. *Planinski vestnik* 28/1928, str. 236.

³ Josip Tominšek, † Dr. Henrik Tuma, naš planinski starešina. *Planinski vestnik* 35/1935, str. 134.

⁴ Josip Tominšek, † Dr. Henrik Tuma, naš planinski starešina. *Planinski vestnik* 35/1935, str. 134.

⁵ Citirano po slovenskem prevodu (Lilijana in France Avčini) iz življenja gornika (Maribor 1968, 148). V prvi nemški izdaji na strani 124.

⁶ Iz mojega življenja. Ljubljana 1937, str. 7.

⁷ »... slovenischen Literatur vorfinden, die mir verschlossen geblieben ...« (*Aus dem Leben ...*, str. 124).

mljal Kugyjevo delo in delovanje in ga zato poznal zelo natančno, mnogo bolj kot Kugy Tumo. Tumova hčerka Anka se je spomnila očetovih besed: »Kugy je bil bogataš, esteta, umetnik, ki je užival s čim manjšim naporom. Na bivake so mu nosači zvelkli vso udobnost. Niso ga vezale poklicne dolžnosti ne skrb za družino, privoščil si je lahko neomejen dopust. Jaz pa sem svoje ture delal sprva kot siromašen študent in tudi kasneje z vodnikom legal na trda tla, delil z njim skromno brašno, pa zmerom se mi je mudilo na delo, za kruh. On je samec, jaz pa vas imam sedmero. Njemu je bila alpinistika uživanje, meni borba, študij in oddih od duhamornega dela. Res razlika po značaju, razmerah in nazorih,« dodaja Anka Tuma, »a enotna v ljubezni do gora...«⁸

Življenjski začetki in šolanja

Primerjave se začenjajo že z datumom rojstva – Tuma je bil le deset dni starejši⁹ – in se nato nadaljujejo skozi desetletja njunega življenja. Kažejo pa na mnoge podobnosti in povezave ter na prav toliko razlik in razhajanj. Oba sta bila meščana, Tuma Ljubljčan, Kugy Goričan, rojen v eni izmed hiš Coroninijevega dvorca Graffenberg. Nedaleč od tod, v ulici Trigemina, si je Tuma v začetku stoletja zgradil družinsko vilo. Rodila sta se v narodnostno in jezikovno mešanih zakonih. Tumov oče je bil Čeh, mati Slovenka. Kugyjeva mati je bila sicer hčerka Italijanke, a tudi hči v času okoli leta 1850 zelo uglednega slovenskega pesnika in Prešernovega sodobnika Ivana Vesela – Koseskega. Kugyjev oče je prihajal iz vasi Lipa pri Podkloštru na Koroškem, njegov priimek se je v 18. stoletju pisal kot Kugaj. Kugy se je prišteval k Nemcem, Tuma k Slovencem. Razlika pa je bila v njunem socialnem poreklu: Tuma je bil sin čevljarja, Kugy pa veletrgovca. Od tod seveda razlika v šolanju. Kugy je srednjo šolo končal v Trstu (1876), prav tam je pet let za njim privatno maturiral tudi Tuma, ki je pred zrelostnim izpitom imel že poklic učitelja ter nekaj izkušenj kot osnovnošolski in zasebni učitelj. Prav kot zasebni učitelj pri hotelirjih Proglerjevih v Postojni naj bi Tuma prvič izvedel za Kugyja, hotelskega gosta. Nekaj mesecev pred maturo na tržaški gimnaziji je Tuma učil na tamkajšnji nemški protestantski meščanski šoli. Med njegovimi učenkami je bila tudi Silvija Panfilijeva,

Deželni poslanec in odbornik dr. Henrik Tuma leta 1898 / Iz knjige Dr. Henrik Tuma – Iz mojega življenja, Založba Tuma, 1997

V zapuščini so se našle izkaznice društev Prijatelj prirode, Nemške in avstrijske planinske zveze in Češkega alpinističnega društva. / Iz knjige Dr. Henrik Tuma – Iz mojega življenja, Založba Tuma, 1997

⁸ Vilko Mazi, Sto let Tume in Kugyja. Planinski vestnik 58/1958, str. 440.

⁹ Henrik Tuma je bil rojen 9., Julius Kugy pa 19. julija 1858.

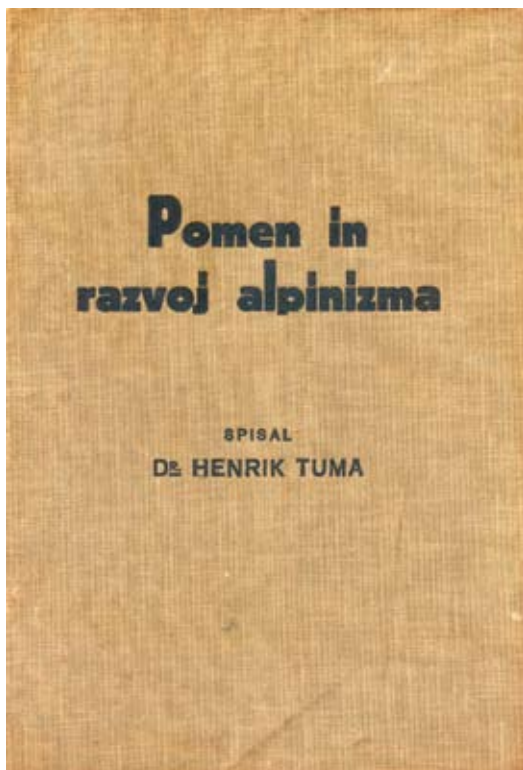
Kugyjeva sestrična in po materi vnukinja pesnika Koseskega.

Zamik v letih končanja srednje šole je pomenil, da je Kugy že leta 1882 postal doktor prava na dunajski univerzi, Tuma pa prav tam šest let kasneje. Kugy je ostal v Trstu in se zaposlil v družinskem podjetju, v rodnem mestu je živel do konca življenja. Tuma si je v letih dunajskega šolanja nabiral bogatih življenjskih izkušenj kot domači učitelj aristokratskih družin. Po krajšem bivanju v Ljubljani kot koncipient je prvo stalno službo nastopil v Trstu, kjer je bil od jeseni leta 1887 sodni uradnik. Takrat se je znova srečeval s Panfilijevo, Kugyjevo sestrično, in spominja se, da je »začelo v meni čustvo nove ljubezni.«¹⁰ Toda Panfilijeva mu je dala vedeti: »Ta je tudi eden izmed tistih, ki bi si želeli ustvariti toplo gnezdo.« Službena pot ga je nato vodila na Goriško, kjer je od začetka leta 1901 pa vse do leta 1924 – izjema so leta prve svetovne vojne – opravljal odvetniško prakso. V Gorici si je ustvaril družino, rodilo se mu je deset otrok, od katerih jih je sedem preživelo otroška leta. Le eden je sledil očetovi poklicni poti, intenzivnemu očetovemu planinskemu delovanju pa nihče, v skromnejši meri ga je posnemala le edina hči Anka. Kugy ni imel svoje družine. Ko se je spominjal svojih planinskih tovarišev, ki jih je družinsko življenje odvzelo gorništvu, je v svoji zadnji knjigi *Aus vergangener Zeit* (1943) zapisal: »Toda jaz sem že od nekdaj star samec.«¹¹ Tuma se goram ni odpovedal niti leta 1895, ko je z izvolitvijo v goriški deželni zbor nastopil aktivno pot javnega delavca najprej kot liberallec in od leta 1908 naprej kot socialni demokrat. Po vojni je na Goriškem organiziral komunistično gibanje, takrat je skušal organizirati tudi nemške delavce v Trbižu in Rajblju. Sredi leta 1921 je nehal politično delovati. To pa ni bilo dovolj, da bi lahko dobil italijansko državljanstvo in ostal v Gorici. Z družino se je preselil v Ljubljano. Kugy je – kot povedano – ostajal v Trstu, se posvečal pisateljevanju, v poletnih dneh obiskoval gore svoje mladosti in zrelih let. Ob obisku Trente ga je kot osemdesetletnika aretirala oblast, med vojno pa je bil v Trstu nadzorovan kot protinacist.

Že v mladeniška leta Kugyja in Tume sodi več povezav, ki jih je nato življenje še okrepilo in jim dalo smisel. Na prvem mestu je zagotovo gorništvu, povezano z botaniko. Morda zveni nenavadno, a

¹⁰ Iz mojega življenja ..., str. 185.

¹¹ Citirano po slovenskem prevodu Iz minulih dni (Maribor 1971, str. 11).

Naslovnica knjige Henrik Tuma – Pomen in razvoj alpinizma (TK Skala, 1930)

Članska izkaznica Planinskega društva Italije (Touring Club Italiano) / Iz knjige Dr. Henrik Tuma – Iz mojega življenja, Založba Tuma, 1997

vendar je treba na drugem mestu poudariti naklonjenost do Trsta, ki je bila pri Kugyu povsem razumljiva, pri Tumi pa posledica življenjskih izkušenj in razmišljanj. K temu bi lahko dodali še eno skupno nagnjenje, to je glasbo.

Stiki z gorami, njihovi vzgibi in politična orientacija

Kugy se je spominjal, da se je začel v drugi gimnaziji močno zanimati za botaniko. Zanimanje ga je pripeljalo na tržaški Kras, od tod se je podajal na botaniziranje po istrskih in kvarnerskih hribih. V začetku sedemdesetih let se je že povzpel na Dobrač, prva resnična tura v Julijce pa je bil vzpon na Krn. Pravo življenje gornika je pričel leta 1875 in po izletu v tolminsko-bohinjske gore je prišel tudi na Triglav. Tuma je v deških letih pohajal po dolenskem gričevju okoli Grosuplja, od koder je bila njegova mati. Leta 1875 je bil v Karavankah, naslednje leto pa je kot učitelj v Postojni hodil po Notranjskem in Krasu. Na Triglav se je prvič povzpel leta 1887. Ko je štiri leta (1890-1894) živel v Tolminu, je bival tako rekoč v osrčju Julijskih Alp. Medtem ko se je Kugy po prvih vzponih v domačih gorah podajal tudi v Dolomite in Vzhodne Alpe, je sredi osemdesetih let prišel v osrčje evropskih Alp. Še vedno je zahajal v Julijce, kjer je leta 1910 oz. 1912 končal s svojim prvoprstopništvom, zadnji izlet je opravil leta 1918. Potem je v Julijce (v Trento, Zajzero) prihajal le kot počitniški izletnik. Tuma je tuje gore največ obiskoval v osemdesetih letih, ko je bil domači učitelj in je v krajih, kjer so živeli njegovi delodajalci, lahko obiskoval tudi štajerske in vzhodnotirolske gore, gore v Salzammergut, bakonjske gore na Madžarskem, Karpate med Lvovom in Munkacsom. Potem je zahajal le v domače gore, malo se je leta 1931 sprehajal po okolici švicarskega Chura, kjer mu imena švicarskih gora dajejo vtis: »Pomisli, če nismo v slovenskih Alpah ...«,¹² kot 24. avgusta 1931 sporoča svoji hčerki Anki, ki je v spominih na očeta tudi menila: »Njegov svet so bile naše gore.«¹³ Petinsemdesetletni Tuma se je še leta 1933 odpravil na rodbinski izlet na Triglav, izletniško aktiven je bil do zadnjega.

Pravkar opisana primerjava pravzaprav prostorsko in časovno zamejuje njuno gorništvu, ki ima še druge vidike, med katere kot temeljni sodijo vzgibi in cilji hoje v gore, odkrivanje neodkritega. Toda še

prej se dotaknimo Trsta, ki ju je povezoval na svoj način. Nenehna navzočnost tega mesta pri Kugyu je razumljiva: »Z neustavljivo silo me je vlekle nazaj v lepo, nasmejjano rodno hišo, na žarko sijoče sonce, k modremu morju moje tržaške domovine.«¹⁴ Tako izpoveduje svojo tržaškost na enem in ga dopolnjuje z naslednjimi besedami na drugem mestu: »Ljubim to lepo mesto, svetlo tržaško sonce, tržaško nebo in širno, modro morje. Nikjer drugje ne bi mogel najti resnične domovine. To je mesto moje mladosti, mojega dela in delovanja.«¹⁵

Tuma ni našel podobnih besed za Ljubljano, ki jo je motril z življenjsko izkušnjo, pa tudi s pogledom človeka, ki ga je mnogo trši spopad z življenjem fizično in duhovno oddaljil od rodne kraja, od kraja njegove mladosti. Prav v razmerju do Trsta se kaže različnost življenjske izbire in nagnjenj. Kugy je daleč od političnega javnega življenja, a vendar pove, da je bil vzgojen v domoljubnem smislu kot dober staroavstrijec, brez šovinističnih pretiravanj in brez vika in krika. Pri Tumi je bilo drugače predvsem zato, ker mu gorništvu ni bilo izhodišče in temelj življenjskega delovanja, pač pa ena izmed izbir, med katerimi je prevladovalo predvsem javno politično delovanje. Posebna nagnjenost do Trsta je zrasla iz Tumovega političnega prepričanja, da se mora Trst razvijati in se preobraziti v gospodarsko središče vse Slovenije: »In vendar naša bodočnost in velikost je ob Adriji, v Trstu! Imamo predpogoj za to: slovensko ljudstvo v kompaktnem obroču obkolja Trst, okrvlja njega prebivalstvo ... Vidimo, da je Trst poln našega narodnega življa, da se ondi razvija naglim korakom naša trgovina, vidimo, da je Trst za Avstrijo edini trgovski emporij, prepogoj nove velike italijanske države.«¹⁶ Toda ker je bil socialdemokratski internacionalist, je v mestu videl eno izmed središč bodoče konfederacije podonavskih narodov v duhu avstromarksizma preustrojene avstro-ogrske monarhije. Ko pa ob propadu monarhije na to ni bilo več mogoče računati, je načrtoval usodo Trsta v svobodni tržaški državi s socialistično upravo, ki bi se edina lahko branila pred vplivi nacionalizmov.

Kugy se s politiko ni ukvarjal. Morda je njegovo edino življenjsko politično dejanje, ko je bil tri leta, od 29. junija 1915 do 2. julija 1918, »alpski refe-

¹² Henrik Tuma, Pisma ..., str. 535.

¹³ Iz spominov na očeta. Planinski vestnik 61/1961, str. 568.

¹⁴ Julius Kugy, Delo, glasba in gore. Maribor 1966, str. 55.

¹⁵ Julius Kugy, n. d., str. 191.

¹⁶ Henrik Tuma, Vseučiliščno vprašanje. Omladina 1/1904-1905, str. 148.

rent« v avstro-ogrski armadi: »Sredi junija leta 1915 sem se ponudil kot vojni prostovoljec proti Italiji. To sem občutil kot svojo dolžnost ... Videl sem, da so na pozorišču gore, katerih nihče na svetu ne pozna tako dobro kot jaz. Šlo je za Julijske Alpe in za moje ljubo, sinje, domače morje ob njihovem vznožju. Morale so ostati naše. Spoznal sem svoje poslanstvo.«¹⁷ Svoja vojna doživetja naj bi objavil v svoji prvi knjigi iz leta 1925 (*Iz življenja gornika*), a očitno se je premislil in umaknil že napisano poglavje. Presodil je, da bi mu, takrat živečemu v Trstu, pisanje o zvestobi nekdanji Avstro-Ogrski škodovalo. Za Kugyjevo medvojno dejavnost je nemška javnost izvedela v knjigi Ingomarja Pusta (1980), Slovenci so iz nje izločeno poglavje objavili v knjižni obliki (1995). Tržačan Enrico Mazzoli pa je napisal knjigo o Kugyju v vojni, izšla je v italijanščini (2007) in v slovenskem prevodu.¹⁸

Tuma, ki je imel ob začetku vojne leta 1915 za sabo dve desetletji aktivnega političnega delovanja, je kot socialist zagovarjal mir, toda v nastalih

vojnih razmerah je spoznal priložnost za potrebne družbene spremembe v duhu socialističnega nauka ter za predrugačenje vloge in mesta slovenskega naroda v okviru monarhije in evropskih razmer po končani vojni. O Kugyjevem sodelovanju v vojni je menil: »Opažam, da se je avstro-ogrsko armada za svetovno vojno posluževala kot indikatorja znanega nemškega turista dr. Juliusa Kugya, dočim sem jaz zaupno povabilo na sodelovanje odklonil.«¹⁹ V avstro-ogrsko armado sta bila zato vpoklicana Tumova najstarejša sinova, sin Jaroslav je prišel v italijansko ujetništvo.

Da zaključimo opozorilo na ta, le navidez negorniška povezovanja, lahko še dodamo, da je Kugy svojo narodno strpnost izkazoval tudi takrat, ko je med vojnima nacionalizem dobil nasilno obliko, saj je še v uvodu v zbornik o petih stoletjih Triglava (1938) pisal o časih »vedno bolj prevladujočega nacionalizma.«²⁰ Tuma je bila takrat že mrtev, a je mnogo pred tem v svoji publicistiki opozarjal na pohod obeh skrajnih evropskih nacionalizmov tistega časa. Slovenski planinec in antifasist Lojze Sardoč je Kugyja srečal

¹⁷ Julius Kugy, *Vojne podobe iz Julijskih Alp*. Ljubljana 1995, str. 7.

¹⁸ Enrico Mazzoli, *Kugy v prvi svetovni vojni*. Od Julijskih Alp do Kobarida, čez Tilment, Piavo in nazaj, Trst 2007.

¹⁹ Henrik Tuma, *Pisma ...*, str. 565.

²⁰ Julius Kugy, *Pet stoletij Triglava*. Maribor 1973, str. 7.

V družinskem krogu; od leve zgoraj Branimir (16 let), Jaroslav (21 let), Anka (17 let) in Ivan (23 let); od leve spodaj Zoran (8 let), žena Marija (43 let), dr. Henrik Tuma (62 let), Ostoja (14 let) in Boris (11 let) leta 1920 v Gorici / Iz knjige Dr. Henrik Tuma – Iz mojega življenja, Založba Tuma, 1997

ob vstopu Italije v vojno junija 1940 med aretiranimi v tržaškem Coroneu;²¹ Enrico Mazzoli (op. 18) piše, da je bilo to ob napadu Italije na Jugoslavijo. Slovenski planinski pisec France Avčin se spominja zadnjega srečanja s Kugyjem na njegovem domu v tržaški Vii San Anastasio. Bilo je leta 1943, preden je Italija kapitulirala: »Kakšna sramota in škandal je, kar mora ta ubogi slovenski narodič prestajati! Fašisti so bili resda vedno zahrbtni morilci, izdajalci, ampak Nemec? Jaz pa zatrdno verujem v končno zmago kulture. In če je kje kak bog pravični, potem morajo Nemci izgubiti in morajo biti kaznovani ... pri tem sem sam Nemec!«²² Druga svetovna vojna je prizadela Tumovo družino: Tumova najmlajša sinova, doktor prava Boris in inženir kemije Zoran, sta umrla nasilne smrti tik pred koncem vojne, ker sta bila sodelavca Osvobodilne fronte. Tumov arhiv s knjižnico, poškodovan v prvi svetovni vojni, je preživel drugo vojno. Kugyjeva zapuščina pa se je porazdelila med sorodniki. Kar je še ostalo, je po drugi svetovni vojni požgala njegova gospodinja Pepina Malalanova, Slovenka z Opčin.

Kulturno delo in vprašanja toponomastike

V poznavanju in obvladovanju glasbe je daleč prednjačil Kugy, navsezadnje glasbo zavzema pomembno mesto v njegovih spominih in je tesno povezana z njegovim literarnim doživetjem gora. Tuma je bil samo ljubitelj, toda v Gorici je deloval tudi kot organizator slovenskega glasbenega življenja Slovencev. Pevsko in glasbeno društvo v Gorici, ki ga je vodil, je leta 1907 v lastni produkciji izvedlo Dvoržakovo Stabat mater. Tumo je zanimala tudi upodabljalna umetnost. Pred prvo svetovno vojno je obiskoval beneške bienale umetnosti in o svojih obiskih pisal poročila za slovenski tisk.

V literarnem in publicističnem delu, ki je tako pomembno označevalo njuni življenjski poti, se zrcalijo njuna planinska miselnost in seveda planinskoalpinistični dosežki. Kugyjevo pisanje je izrazito namenjeno goram, Tuma je mnogostranski. V vrsto planinskih piscev se je Kugy vključil zelo zgodaj, saj je že kot osemnajstletnik v avstrijskem botaničnem časopisu objavil poročilo o botaničnem izletu na Triglav in po bohinjsko-tolminskih gorah. Njegov prvi večji planinski spis o Julijskih Alpah v *Zeitschrift des Deutschen und Österreichischen*

Alpenvereins iz leta 1883 pa je vzbudil pozornost slovenskega tiska. Kugyju so očitali mnenje, da so slovenska imena gora hrapava. »Pa tako govorjenje o materinem jeziku svojega deda!« je goriški tednik Soča komentiral Kugyjevo mnenje.²³ Prav imena, ki jih je uporabljal Kugy, so pobudila tudi Tumove kritične misli. S svojim prvim planinskim spisom se je Tuma pojavil v glasilu Planinski vestnik šele leta 1905. Tako je v članku,²⁴ v katerem je popisal svoj prvi vzpon preko severne stene Triglava, omenil, da Kugy zelenico na trentarski strani pod vrhom Triglava imenuje »Flitscher Schnee«, toda Trentarji uporabljajo ime »Za Planjo« (na to napačno poimenovanje je večkrat opozarjal tudi v članku, ki je izšel v glasilu avstrijskega alpskega kluba).²⁵ Pri opisu Mangartove skupine (1913) je Tuma Kugyju očital zapis na vizitki, potem ko se je ta iz Bele peči povzpел na Visoko Ponco: »direkt von Weissenfels.«²⁶ Tak zapis je po Tumovi sodbi izzvenel precej neturistično. Številni toponomastični problemi pa izstopajo predvsem iz korespondence med Tumo in Kugyjem. O tem nekoliko kasneje. Tuma je svoje nestrinjanje s Kugyjevo rabo toponimov 28. septembra 1927 sporočal tudi avstrijskemu gorniku in piscu Paulu Kalteneggerju, ki ga je s Tumo povezal prav Kugy: »Dr. Kugy je uvedel povsem samovoljno vrsto imen, ki se danes uporabljajo. Vodili so ga izvežbani vodniki, vendar ga ni zanimalo njih krajevno poreklo.«²⁷ Na Tumovo toponomastično poznavstvo je opozoril tudi Kugy v svoji prvi knjigi *Aus dem Leben eines Bergsteigers* (1925), in kot smo že slišali, je Tumi izrekel vse priznanje ob hkratnem upanju, da se bo našel »mož bodočnosti« (»kommende Mann«), ki bo nadaljeval njuno delo. To je tudi edino mesto v Kugyjevih knjigah, v katerih se omenja Tumovo ime, čeprav je v zaključku knjige *Arbeit, Musik, Berge – Ein Leben* (1931) naštel veliko slovenskih, pravzaprav, kot piše Kugy, jugoslovanskih planincev in alpinistov iz mlajše generacije.²⁸ Primerjava med Kugyjevo in Tumovo rabo toponimov je odmeva-

²³ 2. 11. 1883, št. 44.

²⁴ Po severni steni Triglava. Planinski vestnik 16/1910, str. 191-197.

²⁵ Bemerkungen zur Nomenklatur der Julischen Alpen. Österreichische Alpenzeitung. 52/1930, str. 177-180. Članek je odmev na oceno Tumove knjige *Imenoslovje Julijskih Alp* (1929), ki jo je v junjski številki iste revije napisal Paul Kaltenegger (str. 111-114).

²⁶ Planinski vestnik 19/1913, str. 169.

²⁷ Pismo v zapuščini Henrika Tume (ZHT), hrani jo Raziskovalna postaja ZRC SAZU v Novi Gorici.

²⁸ Slovenski prevod, str. 240.

²¹ Tigrova sled. Trst-Koper 1983, str. 122.

²² France Avčin, Zadnje srečanje s Kugyjem. Planinski vestnik 49/1949, str. 79.

la v Kalteneggerjevem članku v glasilu Österreichische Alpenzeitung.²⁹

Priložnost za vabljive primerjave med Kugyjem in Tumo se je ponudila ob njuni sedemdesetletnici leta 1928. Takrat je Kugy s svojo prvo knjigo dosegel velik odmev in je bil nedvomna avtoriteta med evropskimi planinci, Tuma, »poseben tip slovenskega alpinista,«³⁰ kot se je opredelil, pa je v Planinskem vestniku že objavil dobršen del svojih planinskih spisov o Julijcih. Josip Tominšek ju je imel za Zevsova sinova, dvojčka Kastorja in Poluksa, a vendar je bil Kugy kralj Julijskih Alp, Tuma pa njihov oče.³¹ Planinski publicist Josip Ciril Oblak iz Ljubljane je že v oceni prve Kugyjeve knjige *Aus dem Leben eines Bergsteigers* spoznal njeno največjo vrednost v literarni izpovednosti,³² zato je bila neprimerljiva s Tumovimi spisi, v katerih je veliko prirodoslovnih podatkov in mnogo imenoslovja. Tumovi spisi niso niti literarni kot Kugyjevi, sodi Oblak, niti strogo znanstveni. To osnovno spoznanje je Oblak sporočil v spisu, ki ga je objavilo glasilo hrvaških planincev (1928) in je posvečen sedemdesetletnim slavljenčema.³³ Njegove sodbe Tuma ni dobro sprejel, kritika mu ni bila všeč. Na kritike je znal prav glasno reagirati, zagotovo pa kot javni delavec ni ustvarjal vtisa molčečega človeka.³⁴ Znal je uveljavljati lastno osebnost na temelju svojega lastnega znanju in izkušenj, o obojem je bil Tuma trdno prepričan.

Kugyjev javni poziv Tumi leta 1925, da spregovori o imenoslovju Alp, se je uresničil leta 1929, ko je izšlo *Imenoslovje Julijskih Alp*. Delo ni nastalo zaradi Kugyjevega klica, pač pa je bilo plod zbiranja gradiva že od takrat, ko je prišel obiskovati Julijce in njihova predgorja.

Literarne vzporednice

Tumova prva teoretična objava s področja planinstva in alpinizma je iz leta 1908, zato tudi njegova knjiga *Pomen in razvoj alpinizma* (1930) ne more biti odgovor na Kugyjevo planinsko literarno pi-

sanje.³⁵ Knjiga je razdeljena na osem poglavij in je svojevrstna povezava planinske zgodovine, osebnih spominov, teoretičnih razmišljanj in napotkov. V njej uvede razlikovanje med široko zasnovanimi pojmom alpinizem in alpinistika. Navsezadnje pa lahko bralec spozna Tumove toponomastične vzgibe, ki niso le utrjevanje slovenskih imen tam, kjer bi jih lahko nadomestila nemška ali italijanska, marveč tudi gradivo, ki mu je služilo za utrjevanje avtohtonistične ideje o izvoru Slovencev, ali povedano s Tumovimi besedami »sem po končanem delu prišel do prepričanja, da tvori imenoslovje Julijskih Alp tudi trdno podlago za izsledovanje alpske kulture. Nikjer na prostoru Julijskih Alp ni najti enega samega neslovenskega imena.«³⁶ Avtohtonizem Slovencev je bil nekakšna Tumova *Scabiosa Trenta*.

V Tumovi knjigi o pomenu in razvoju alpinizma ima Kugy primerno mesto: »Dr. Kugy nima prav nič ekstremnega, je srednji, usmerjeni tip starejših nemških klasičnih alpinistov, ki so desetletja stali v prvih vrstah, ko se je med Nemci bujno začel razvijati alpinizem.«³⁷ Ker se želel že takoj na začetku primerjati z njim, je izbral osebnost mladega slovenskega alpinista Klementa Juga, tragično žrtev Triglavske stene leta 1924: »Dr. Jug je često bežal v planine iz težav življenja, od duševnih bojov samotnega študenta, dr. Kugy je iskal v gorah čistega zadovoljstva. Iz tega že smemo sklepati, da je bil dr. Kugy predvsem esteta, dr. Jug etik.«³⁸ In tako naprej Tuma razlaga Kugyjevo planinsko estetiko, njegovo odklanjanje športnih prvin alpinistike in analizira njegove dosežke tudi s socioloških stališč. Nato priključuje v spomin svoje lastno življenje. Tu ne moremo podrobneje razlagati vzgibov, ki so oba vodili v gore, in pri tem navajati številnih citatov. Očitno pa je Tuma svoje gorohodstvo razlikoval od Kugyjevega. Kugyjevo naj bi bilo nekako gosposko za razliko od Tumovega, ki naj bi bilo bolj ljudsko oziroma »demokratizacija alpinistike« (Tumov izraz), v duhu idejnopolitičnih razlogov, ki jih je zastopal. Zato je bil Tuma tudi član delavske planinske organizacije *Die Naturfreunde* (Priatelji prirode) in je večkrat predaval ter pisal o pomenu alpinizma za delavski razred. Tuma je svojevrsten planinski znanstvenik,

²⁹ Glej op. 24.

³⁰ Henrik Tuma, *Pomen in razvoj alpinizma*. Ljubljana 1930, str. 241.

³¹ Josip Tominšek, Dr. Henrik Tuma – sedemdesetletnik, *Planinski vestnik* 28/1928, str. 236.

³² *Planinski vestnik* 26/1926, str. 84-89.

³³ Dva jubileja (dr. Kugy – dr. Tuma). *Hrvatski planinar* 24/1928, str. 186-189.

³⁴ Kugy (*Aus dem Leben ...*, str. 124) je opisal Tumo kot človeka, ki je »einsam und schweigend« (zase in molče) zahajal v gore.

³⁵ Henrik Tuma, *Alpinizem*. *Planinski vestnik* 14/1908, 85-96.

Nekoliko kasneje je njegovo predavanje o alpinizmu, imel ga je 17. 4. 1910 v jeseniški podružnici *Die Naturfreunde* (objava v Rdečem praporu 1910, št. 58 in 59).

³⁶ Henrik Tuma, *Imenoslovje Julijskih Alp*. Ljubljana 1930, str. 5.

³⁷ Henrik Tuma, *Pomen in razvoj ...*, str. 232.

³⁸ Henrik Tuma, *Pomen in razvoj ...*, str. 232.

poudarjam svojevrsten, ker se je nekaterih problemov, kot so zgodovina, jezikoslovje in predvsem toponomastika, loteval dovolj diletantsko in vedno v živahni polemiki s pravo znanostjo. Kugy nima teh problemov, saj se, kot omenja Tuma, prišteva k »wir Künstler« in tako tu najde polno opravičilo tudi za morebitno licentio poetico oziroma opisovanje »iz fantazije kot umetnik« (Tumove besede). Teh nekaj drobcev odpira razpravo o primerjavi, ki jo je na Slovenskem bolj kot Oblak razvil Vilko Mazi leta 1958, ko je govoril o antipodih, ki sta jima bila skupna »samo čas in cilj, pot do njega pa v dveh popolnoma nasprotnih parabolah«³⁹. Kugy je zapisal: »Gorništvu mi je bilo srčna zadeva,«⁴⁰ Tuma pa: »Alpinizem je bil meni odlastek, svobodna uteha in ozdravljenje. Dovedel me je do vira spoznanja sebe in prirode. Nisem pa do tega prišel kot pasiven uživalec prirodne lepote.«⁴¹ Od tod Tumova trditev: »Alpinizem je v naravnem razvoju šel od veselja do vzvišenosti alpske prirode in veličastvenosti panoram do veselja do telesnega udejstvovanja in športa, preko tega do spoznanja samega sebe in enotnosti vsega.«⁴² Drugače Kugy: »Beseda 'gorski šport' me je vselej nekam prizadela. Vse preveč meri na površnost. V gori ne iščimo plezalskih odrov, iščimo rajši njeno dušo.«⁴³

Mazi je menil, da Tumova ocena Kugyja v knjigi Pomen in razvoj alpinizma kaže nekaj slabosti, čeprav je dovolj pravična. Tudi Miho Potočnik je leta 1985⁴⁴ spodbudil TV-film o Kugyju, da se je lotil primerjave. Tako je lahko spodbijal sodbe v slovenskih planinskih krogih, da sta bila Kugy in Tuma tekmeča in celo sovražna nasprotnika.

V povezavi s Tumovim pisanjem moramo še dodati, da je bilo mnogovrstno. Kot pravnik je objavljal razprave s tega področja; Kugyjeve bibliografije nimajo podatkov, da bi razen planinskih objavljaj še kaka drugačna besedila. Nasprotno je Tuma pisal o filozofiji in psihologiji (zlasti o seksualnih problemih), zgodovini, jezikoslovju, številne so razprave o marksizmu in o njegovi praktični uveljavitvi, pisal je literarne kritike. Kot politik se je s članki spuščal tudi v dnevno politiko. Medtem ko je Kugy

Dr. Julius Kugy / Iz knjige Jože Abram – Moja Trenta, Nova Gorica, 1997, str. 67

Naslovnica knjige Dr. Julius Kugy – Iz mojega življenja v gorah / Prevedla M.M. Debelak, Planinska matica, 1937

³⁹ Vilko Mazi, N. o. m., str. 434.

⁴⁰ Julius Kugy, Iz življenja gornika ..., str. 8.

⁴¹ Henrik Tuma, Pomen in razvoj ..., str. 275.

⁴² Henrik Tuma, Pomen in razvoj ..., str. 169.

⁴³ Julius Kugy, Iz življenja gornika ..., str. 7.

⁴⁴ Miha Potočnik, Dr. Henrik Tuma: dr. Julius Kugy. Planinski vestnik 85/1985, str. 149-151.

svojo življenjsko pot, življenje gornika, opisal, ko se je približal šestdesetemu letu, se je Tuma tega lotil šele potem, ko je presegel sedemdeseto leto. Izida knjige *Iz mojega življenja* (1937) ni dočakal, saj je izšla posthumno, podobno kot zadnja Kugyjeva knjiga, ki nosi naslov *Aus vergangener Zeit* (1944). Tuma je opisoval pot svojega življenja, pisal je tudi o planinstvu kot o sestavnem delu svoje biografije. Knjiga še danes vzbuja večjo pozornost političnih zgodovinarjev kot planincev. Bila je prevedena v italijanščino, izdala pa jo je založba slovenske manjšine v Italiji.⁴⁵ Tako se tudi nam postavlja vprašanje o razmerju med Tumovim političnim delom in planinstvom. Kaj je prevladovalo? Gore in javnost sta bili sestavini življenja, ki ju je znal Tuma gojiti vsako zase in si nista bili konkurenčni. Morda se je sožitje izkazovalo takrat, ko je Tuma na politične sestanke po goriškem podeželju prihajal peš in v turistični opremi. Kugy se s takimi delitvami ni ukvarjal, saj je bil razdeljen le med poklicem oziroma službo in gorami. Iz Tumove publicistike je treba omeni še posthumno knjigo *Izza velike vojne* (1994). Prinaša nekaj literarnih doživetij prve svetovne vojne, v njih pa je dokumentarnost prevladala nad umetniškim hotenjem. Črtice so bile napisane neposredno po koncu prve svetovne vojne, pred izidom prve Kugyjeve knjige.

Medsebojni odnosi in stiki

Navsezadnje ostane pravzaprav temeljno, a težje razločljivo vprašanje o gorniških uspehih Kugyja in Tume. Različnost spodbud, s katerimi sta se podajala v gore, časovni razmak, ki je ločeval njune prve obiske Julijcev, in navsezadnje dejstvo, da je Kugy obvladoval tudi gorstva Centralnih Alp, ne dajejo ustreznih meril in sodb. Marjan Lipovšek, slovenski skladatelj in gornik, je primerjal in ocenjeval Kugyjeve in Tumove planinske vzpone. O Kugyju je sodil, da je živel z gorami, in ta njegov spoj je pri Slovencih »vsaj približno dosegal samo eden: dr. Henrik Tuma. Ne trdim, da tako uspešno po alpinistični plati, dasi se nekateri njegovi plezalni vzponi že lahko primerja-j o s Kugyjevim, če jih celo ne presegajo.«⁴⁶

Mnogi pisci so se spraševali, ali sta se Tuma in Kugy osebno poznala. Anka Tumova je menila, da se v gorah nista nikoli srečala. Morda sta bila »v kaki

koči v Neveji«⁴⁷, pa nista vedela drug za drugega. Okoli leta 1923, ko je Tuma še bival v Gorici, sta navezala pisne stike. Kasneje sta se osebno spoznala, zelo verjetno takrat, ko je Kugy izjemno uspešno predaval v Ljubljani. Njuno dopisovanje dokazujejo danes ohranjena Kugyjeva pisma in dopisnice ter kopije Tumovih pisem in dopisnic.⁴⁸ Iz časa od 19. oktobra 1923 do 20. septembra 1934 je ohranjenih 38 Tumovih dopisov in ena dopisnica. V času od 29. marca 1926 do 27. septembra 1934 je Kugy poslal Tumi 26 pisem in 13 dopisnic. Korespondenca ni ohranjena v celoti. V pismih in dopisnicah, ki sta si jih izmenjala, je pravzaprav le malo zanimivejših podatkov ali razmišljanj, ki bi še bolj dopolnili podobo njunega odnosa. V pismih sta bila zelo konkretna in zelo ljubezniva drug do drugega.

Kdo izmed njiju je navezal pisne stike, ni znano. Morda Tuma, ki je želel, da bi v vojaške italijanske zemljevide vnesli prava imena za gore Julijskih Alp. O tem govori Tumovo pismo Kugyju z dne 19. oktobra 1923. Za tako toponomastično nalogo je Tumo pridobilo Furlansko planinsko društvo. Tuma je Kugyja takrat prosil za sodelovanje in opozoril na napake. Želel je, da se ne bi ponavljale, »... da ne bi več go-spodje na podlagi moje ekspertize prevajali Črno prst kot Dito nero in Vogel kot Premogov vrh.« Vse korespondiranje med Tumo in Kugyjem je bilo potem v prvi vrsti namenjeno toponomastičnim problemom v povezavi s Kugyjevim objavami, v katerih je bilo po Tumovi sodbi veliko imenoslovnih nepravilnosti. Vendar je o prvi Kugyjevi knjigi našel same lepe besede; takrat je tudi Tuma sam pomislil, da bi naredil obračun nad svojim planinskim delovanjem. Zavidal je Kugyju, ki nima eksistenčnih težav (»Brotarbeit«). Zbrano gradivo čaka na »moža bodočnosti« (»kom-menden Mann«), ki pa po Tumovi presoji v pismu Kugyju (7. marca 1929) ne bo nikoli prišel. Vendar je v tem času Tuma za objavo pripravil nomenklaturu Julijskih Alp in knjigo o alpinizmu.

Veliko pisnih pogovorov sta namenila izdelavi gre-benskih kart Julijskih Alp, ki naj bi spremljale Kugyje-ve objave. Tudi pri tem so nastajali toponomastični problemi. V pismih omenjata smrt Antona Ojcinger-ja (1928), objavo Kugyjevega članka o botaničnem vrtu v Trenti v Planinskem vestniku (1930); dogo-varjala sta se tudi za Kugyjeva planinska predavanja v Ljubljani in Zagrebu, o prevodu Kugyjeve knjige *Aus dem Leben eines Bergsteigers* v slovenščino (preva-

⁴⁵ Dalla mia vita. Ricordi, pensieri e confessioni. Trieste 1994.

⁴⁶ Spremlna beseda v prevodu Kugyjeve knjige o Antonu Oitzingerju (Anton Oitzinger. Življenje gorskega vodnika. Maribor 1977, str. 170).

⁴⁷ N. o. m., str. 567.

⁴⁸ ZHT.

jalka Mira Marko Debelakova) in o sodelovanju pri jubilejni številki Planinskega vestnika ob 40-letnici Slovenskega planinskega društva. Ob izidu Kugyjeve knjige *Die Julischen Alpen im Bilde* (1934) je Tuma v pismu (10. januarja 1934) menil: »Vsi slovenski planinski prijatelji vam ostajajo dolžni zahvalo.«

Tuma je nameraval obiskati Kugyja v Trstu, a mu italijanska oblast ni dala vizuma, zato se je nanj obrnil s pismom (6. julija 1934). Ob Tumovi smrti je Kugy poslal sožalje Anki Tuma (15. 4. 1935), v katerem je poleg drugega zapisal: »Vedno je bil tako doberljiv, tako pozoren, tako zmeraj pripravljen pomagati mi. Visoko sem ga cenil in hvala mu za vse.« (»Er war immer so gutig, so aufmerksam, so stets hilfreich zu mir. Ich habe Ihn hoch verehrt und danke Ihm für alles.«) Sodeč po korespondenci, te Kugyjeve besede niso le poklon, kakršen je običajen ob smrti.

Ob zaključku se vračamo k izhodišču in si zastavljamo vprašanje, ali sta bila ali pa bi lahko bila Kugy in Tuma v vazalnem odnosu. Planinska javnost je Kugyja okronala za kralja Julijcev. Kot je bilo opozorjeno že na začetku, pa je mogoče podvomiti, ali bi Tuma sprejel vlogo njegovega prvega vazala ne le zato, ker je bil po prepričanju republikanec; zaradi tega prepričanja je izgubil učiteljsko službo v Postojni. Taka ali podobna podrejenost ni bila v skladu z njegovim značajem. A vendar ni daleč od resnice

trditev, da je Tuma Kugyja v bistvu spoštoval, čeprav tega ne bi nikoli priznal.

Prav na koncu še zadnja primerjava. Kugy je umrl zaradi pljučnice, za katero je zbolel po nekem padcu. Na smrtni postelji se je, tik preden je umrl, poslovil od svoje zveste gospodinje z besedami: »Addio Pepina!«⁴⁹ Devet let pred tem je Tuma, tudi umirajoč zaradi pljučnice, še s svojimi zadnjimi močmi zapel marseljezo.⁵⁰ ●

⁴⁹ Zlatko Bisail, Spomini Pepine Malalan na dr. Juliusa Kugyja. Primorski dnevnik 13. 6. 1982, št. 123.

⁵⁰ Dušan Kermavner, Urednikove dopolnitve. V: Henrik Tuma, Iz mojega življenja. Ljubljana 1937, str. 473.

Pri Planinski založbi PZS je pravkar izšel reprint Kugyjeve knjige »Iz mojega življenja v gorah«, ki je v prevodu M. M. Debelakove izšel leta 1937 pri Planinski Matici. Ob knjigi je tudi priloga »Pisma«, v kateri so izbrani faksimili dopisovanja med Kugyjem in Debelakovo, skupaj z nemško transkripcijo in slovenskim prevodom. Cena: 35 €.

➡ nadaljevanje s 1. strani

Oba velikana slovenskega alpinizma pogosto primerjamo; v tej številki Planinskega vestnika je Branko Marušič napisal obsežno in odlično primerjalno študijo. Seveda se primerjava dveh sodobnikov ponuja kar sama od sebe; da moža razen ljubezni do gora nista imela skoraj nič skupnega, naredi tako primerjalno študijo le še bolj zanimivo.

Rad bi poudaril nekaj, kar se pogosto pojavi kot predmet razprave v primerjavi naših junakov. Gre za moje povsem osebno mnenje. Kugy je lahko ves svoj čas posvetil goram in je prelezel Alpe podolgem in počez, Tuma pa je moral skrbeti za veliko družino in je to svojo dolžnost vzel silno resno in odgovorno. Služil je denar s trdim delom, poleg tega se je tudi politično udeleževal. Bil je bistveno slabši pisatelj kot Kugy, toda intelektualno ga je vsekakor prekašal. Nam ljubiteljem gora pa se nehote postavi pravzaprav neprimerno, a vsiljivo vprašanje: kdo izmed njiju je bil boljši alpinist? Ker tu ni prostora za daljšo obravnavo tega »nekoristnega« vprašanja, bom drzno odgovoril kratko in jedrnat, po navodilu starega rimskega pesnika Kvinta Horacija Flaka: zame je bil – Tuma. Prepričano trdim, da bi bil Tuma v Kugyjevih razmerah nedvomno eden vrhunskih evropskih alpinistov tistega časa, zmožen največjih gornjskih podvigov. Za to je izpolnjeval vse fizične in duhovne pogoje; morda ga na proslavah ob obletnicah obeh velikanov malo po krivici potiskamo v Kugyjevo senco. Zato naj bosta oba deležna enake pozornosti, slave in naše hvaležnosti.

Planina Veberica (Berebica) nad Spodnjo Trento, leta 1967, zadnje leto paše, 1932, zdaj je opuščena. Foto: / Trenta in Soča, Kmečki glas, 1996, str. 108

Joža Komac - Pavr

Trentarska legenda

✍ Jana Remic

Ob 150-letnici rojstva velikih ljubiteljev in raziskovalcev Julijskih Alp, dr. Juliusa Kugyja in dr. Henrika Tume, je prav, da se spomnimo tudi izjemnega vodnika, kateremu gre veliko zaslug za gorniške uspehe omenjenih raziskovalcev.

Najprej je bil lovec

V Trenti, tihi dolini, ki v zimskih mesecih leži v hladnih sencah visokih gora in je tako ozka, da je marsikje prostora le za reko Sočo in cesto, kjer pa je širša, so posejane samotne kmetije, v hiši pri Pavrevjih, ki je od trentarskega pokopališča prva v smeri proti Vršiču, se je 15. 9. 1862 rodil Joža Komac.

Življenje Trentarjev je bilo v preteklosti zelo težko in siromašno. Zaradi pomanjkanja plodne zemlje so se ljudje preživljali z ovčerejo in lovom. Skoraj vsi prebivalci so bili poleti v času košnje visoko v gorah, kjer so želi s srpom. Tako košnjo so imenovali vrharjenje.

Tudi Joza, kot so ga klicali doma, je bil iz lovske družine, njegov oče se je udeležil lova na medveda, ki se je tako nesrečno končal za Tožbarja. Že kot otrok je na paši spoznaval bližnje gozdove in vznožja gora, najprej z očetovo pomočjo, pozneje pa sam. Našel je prav vse skrite koticke in kmalu se je srečal tudi s prvimi gamsi, ki so pozimi prišli prav do domačij. Zanimal se je za vse novo, bil je izredno delaven, odločen in tako pogumen, da je mejilo že kar na drznost. Življenje v naravi je do kraja izostrilo njegov čut za ravnotežje, postal je plezalec, ki mu ni bilo para. Joža je bil zapisan naravi, lovu in goram. Kot mnogi domačini je bil tudi on divji lovec, toda lovil je za golo preživetje. Do živali je čutil veliko spoštovanje, še posebno do gamsa. Dobro je vedel, kdaj lahko upleni katero žival, da bo vrsta ostala zdrava in vitalna. Izkušnje

v naravi so ga oblikovale, postal je klen, vzdržljiv, pogumen in iznajdljiv.

Med domačini sta z Andrejem Bregincem - Štrukljem veljala za »ta huda«, saj sta bila edino onadva vedno pripravljena in sposobna reševati koze in ovce, ki so ostale ujete nad prepadi v strmih stenah. Starejši domačini, divji lovci, so ga radi povabili s seboj, bil je najdrznejši, nikoli mu ni bilo žal ne časa in ne truda za zasledovanje gamsov, ni ga bilo strah ne slabega vremena ne divjih prepadov in strmin.

Gorski vodnik

Zaradi njegovih vrlin so mu že zelo mlademu zaupali starejši gorniki, ki so prišli raziskovat trentске vrhove. Povabili so ga tudi v druge doline in s pridom izkoriščali njegove sposobnosti pri vzponih na vrhove. Poleg neustrašnosti in spretnosti je bil Joža tudi ponosen in zaveden Slovenec. Čeprav je bil izprašan vodnik avstrijske planinske šole Alpenverein, je kot župan Trente odklonil nemško prošnjo za odkup zemljišč na Kriških podih in steze na Plemenicah. Njegov odgovor je zbudil ogorčenje pri Nemcih, ki so ga izključili iz vrst svojih vodnikov, Joža pa je dosegel, da so imeli edino člani Slovenskega planinskega društva pravico označevati planinske poti in vrhove nad Trento.

Dr. Julius Kugy je za raziskovanja Julijskih Alp iskal svoje vodnike med domačini, ki so živeli ob vznožjih gora. Vedno si je poiskal najboljše vodnike: Tožbarja, A. Komaca, J. Komaca, Kravanjo in druge, katerim je postavil najlepši spomenik v svojih knjigah. Med drugim je napisal: *»Res so šli vsi z menoj za plačilo. Sicer ni bilo nobene tarife, vendar menim, da sem v sporazumu z njimi pogodil pravičen in zadosten znesek. Kar pa je te poštene ljudi izpodbudilo, da so bili vedno pripravljene iti z menoj,*

Jože Komac, p. d. Pavr
Slika objavljena v knjigi
Evgen Lovšin – Gorski
vodniki v Julijskih Alpah,
str. 128

svoje delo takoj opustiti, da bi lahko šli v gore, je bil denar veliko manjša vaba kakor zvesta predanost do mene, njihova ljubezen do gora, želja po svobodi, po doživetju in uspehu, po klateškem življenju, po pustolovščinah v višinah. Na dnu svoje duše so bili v tem pomenu in kljub vsemu – planinci, nam enaki. Koliko lepih dokazov imam za to!»

Kugyju so bili bolj pri srcu ponižni in prijazni vodniki, medtem ko je bil Joža izjemno ponosen, pošten in zaveden Slovenec. Tako ga je v svojih delih omenil le nekajkrat, vendar pa ga je kljub temu jemal s seboj na najbolj drzne in zimske poti, saj se je zavedal njegovih sposobnosti. Kugy je pripovedoval Evgenu Lovšinu: *»Jože Komac je tipičen Trentar, pristen sin odročne in samotne doline, krasna divja podoba z drznimi orlovskimi očmi, neugnan v svojih odločitvah in neustrašnega pogleda v prepadne globočine in gorske daljave, rezek v svojem obnašanju, grozljivo odločen in nepopustljiv, včasih lovec z neukrotljivo strastjo, morda najdrznejši lovec v Trenti, kar sem jih poznal. Za marsikateri uspeh se imam zahvaliti njegovi neugnani in brezobzirni moči, njegovi premišljenosti, kakor smo videli na Jalovcu, pa tudi za življenje.«*

»Jaz sem preplezal Poliški Špik!«

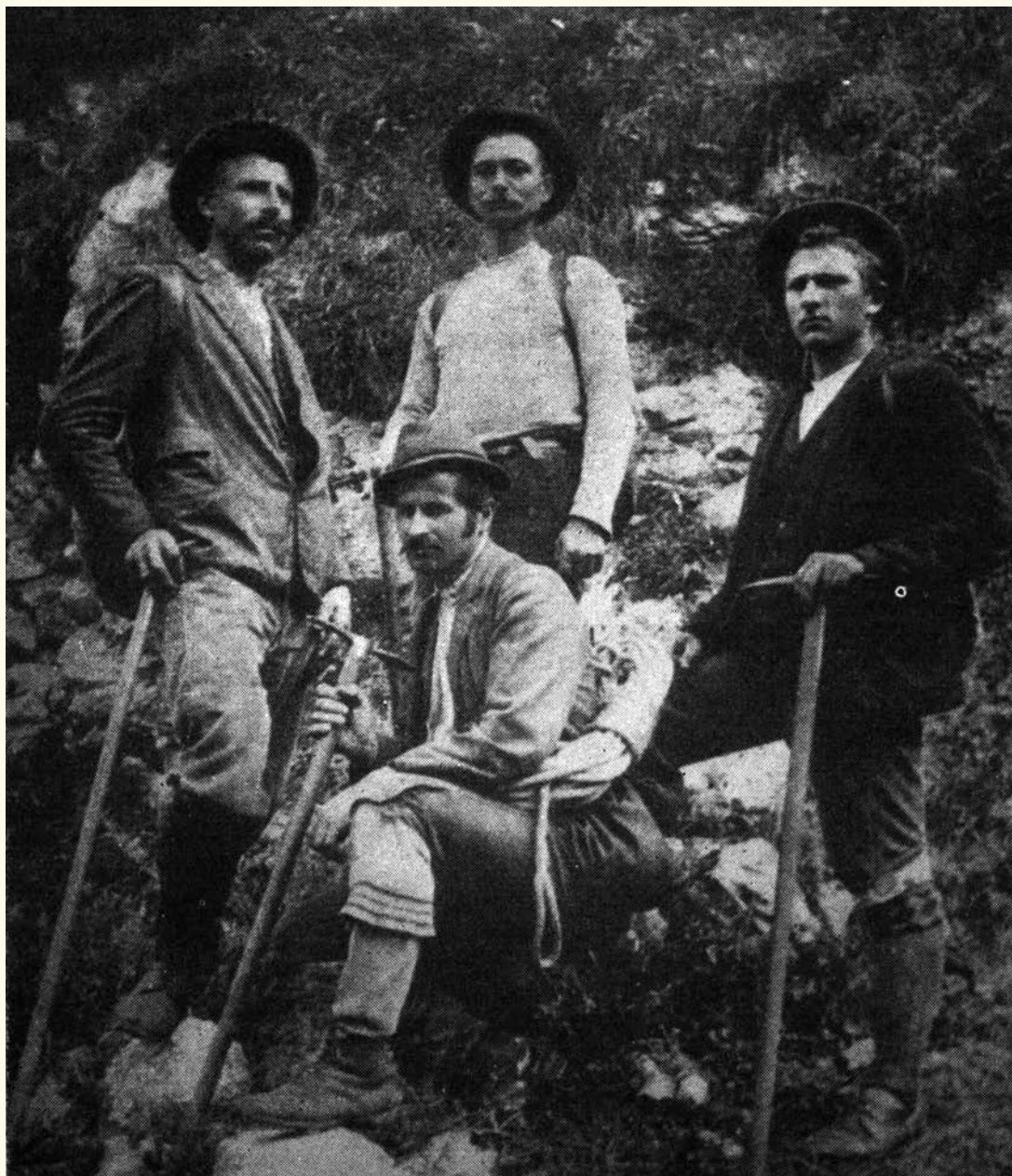
Ob prvem zimskem vzponu na Jalovec je s svojo izjemno močjo zadržal drsenje cele naveze vseh štirih prvopristopnikov v gotovo smrt. Dr. Kugy: *»Toda nenadoma se je pod težo mojega telesa vdrla strma ledena plošča, na kateri sem stal. Zgubil sem ravnotežje, noge so zdrsnile iz stopov in že sem ležal na hrbtu. V naslednjem trenutku bi najina brzeča teža potegnila v brezno vso družino. Prešinilo me je: zgubljeni smo. Toda glej, prav v tem hipu, ki je odločal o življenju in smrti nas vseh, sem med padanjem*

začutil od zadaj krepak potegljaj. Jože, ki je stal z de-
rezami na kopni skali, se je uprl z vso močjo. Za hip
sem obstal, bliskovito sem se prevrgel, oprijel sem se
skal ter obdržal sebe in prijatelja. Vse to se je zgodilo
natihoma in v nekaj sekundah. Hitreje, kot je moči
povedati. Ko sem zopet stal, sem zagledal Ojcinger-
jev mrtvaško blede obraz. Vprašujoče in začudeno mi
je zaklical prijatelj, če sem tudi padel. Varno je visel

na vrvi in kmalu potem je stal na trdnem. Povsod so
možje in vrv storili svojo dolžnost. Ko je Jože prišel k
meni, se je od prestanega strahu tresel po vsem životu.
Dolgo smo tiho stali in zrl v obsončen svet, veseleč se
na novo pridobljenega življenja.»

Joža je s svojo zbranostjo, odločnostjo, pogumom
in odličnimi plezalskimi sposobnostmi rešil življe-
nje Kugyju in navezi tudi 24. 8. 1902 ob prvem ple-

Slavni Trentarji, od leve proti desni: Jože Komac - Pavr, Ivan Berginc - Štrukelj, Anton Tožbar - Špik ml. (sedi) in Andrej Komac ml.

zanju severne stene Poliškega Špika (Montaža), kjer je ključni del smeri preplezal sam. Kugy: »Če sem zaslišal tesnoben vzklík nestrpnosti in obupa, sem se uprl z vso močjo, pazil na vrh in skrbno izračunal vse možnosti padca. O Jožetu še vedno ni bilo ne duha ne sluha. 'Ne morem več,' je ponavljal Ojcinger. S strahom sem opazil, da so se mu tresle noge. Glej, kamenček! Tiho se je prikazal nad nama Jože. Spuščal se je nizdol, ko orel z razprostrtimi peroti. Izvršil je mojstrsko, bajno delo. Ta mesta ne bodo več preplezana. Brž je zvezal svoj suknjič na pas in spustil konec k Ojcingerju. Le-ta je z zadnjimi močmi za silo pritrdil pas na vrh. Jože ga je potegnil kvišku in Ojcinger je izčrpan obležal na zgornji gredi. Oba sta bila potrebna počitka.«

Po končani turi je Kugy z zbrano gospodo v salonu Nevejske kočee proslavljal veliko alpinistično dejanje. Takrat je iz veže, kjer so proslavljali vodniki, prihrumel Joža in zarohnel, da je le on preplezal Poliški Špik, ne Kugy. Dr. Kugy je takrat naredil Jožu veliko krivico, saj je uspeh pripisal drugemu vodniku, ko je omenjeno mesto imenoval Ojcingerjev prehod.

Tuma mu je bil bližji

Tudi dr. Tuma se je povzpel na Poliški Špik po tej smeri, naročil pa si je dva vodnika, Jožeta Komaca in Antona Ojcingerja. Med opisom ture pravi o njima: »Ne morem si kaj, da bi tu ne izrekel svojega priznanja izbornima vodnikoma. Posebno Jože je idealen plezalec; dasi visok in precej težak, stoji sigurno na najbolj izpostavljenem mestu, na najožji polici in le na malokaterem mestu sezuje svoje okovanke.«

Joža je z dr. Henrikom Tumo opravil prvi opisan vzpon preko Severne Triglavske stene leta 1910. Dr. Tuma je poznal spretnosti svojega vodnika: »Komacu, ki je vedno plezal naprej, sem moral podstaviti za prvi stop na skalo naslonjen cepin, za drugega je bilo treba dvignjen cepin z lopatico nasloniti na skalo, s konico pa zasaditi v prgišče, sklenjeno na prsih, sam krepko uprt v steno; za tretji stop sem držal cepin navpično nad seboj, laket v skrčeni opori. Le trenutni pritisk na to nevarno stopnico, pa je bilo Komacu dovolj, da se je vzpel na pečino. Sam sem bil tako gotov Komacevih kretenj, da nisem niti pomislil, da je mogoče vzdržati cepin v takem položaju le nekaj trenutkov.«

Dr. Henrik Tuma je z Jožetom opravil še marsikatero turo in veliki raziskovalec ga je takole opisal: »Jožef Komac Pavr je brez drugega najboljši slovenski vodnik. Ne le, da pozna poleg Ojcingerja v Zajzeri vso hribolasko tehniko, ampak je izboren iskalec potov tudi po popolnoma neznanem terenu in je jako in-

teligenten. Ako je sploh mogoče dobiti pristop ali prehod, ga najde in kot drzni divji lovec izza mladih let zasledi še tako neznamenat gamsov sled. Kamor pride gams, prideva tudi s Pavrom. Še sedaj, dasi ima že 52 let, je silno močan. V mladih letih je večkrat nesel vrečo enega kvintala iz Loga čez brv Zadnjice in čez Loški Vršič do cerkve, to je 25 minut dobrega hoda in 100 m strmine! Iz senožeti izpod Trentarskega Pelca po ozki stezi, po kateri neizvežban turist skoraj trepetaje stopa nad prepadi, pa je prenašal celo dva stara centa (112 kg) v rjuhi povezanega suhega sena, da človek komaj verjame.«

Premalo poznamo stare mojstre

Joža Komac - Pavr je bistveno pripomogel k planskim uspehom čeških in slovenskih gornikov, med katerimi je bil zelo čislán in spoštovan, omenjali so ga kot sposobnega in sploh najboljšega vodnika tistega časa. Dvorsky: »Živci trepetajo v dražilnem razkošju, nenavadno smo veseli, a docela mirni. Tudi Komacu žarijo oči in kadarkoli se vsi trije snidemo na težko pridobljenem prostoru, že pade kakšen dovtip ... Kljub protestom, da si plezalske ture tako ne predstavljamo, je bil naš spust prej podoben zrakoplovbi kakor pa alpinistiki ... Komac pleza lagodno, najtežji prehod mu je izprehod ... Sedaj bo pred našimi očmi lezel Komac nizdol po izbočeni steni brez varovanja, resnično grozovit prizor.«

Ne nazadnje je deloval tudi v službi gorskega reševanja, ki je bila takrat šele v začetkih delovanja. Bil je odličen sodelavec, pripravljen tvegati vse, da reši človeško življenje. Joža sam se je zavedal svojih sposobnosti in korenin, zavedal se je, da so največje zasluge za vzpone preko sten predvsem njegove. Ni mogel mimo spoznanja, da poročanje običajno nosi podpis pomočnika, ne pa mojstra, kajti nedvomno so ga odlikovale dovršena spretnost, nenavadna drznost, izredna prisebnost in pravi čut za varovanje. Na žalost je živel v času, ko njegove vrline niso bile glasno priznane.

Pred kratkim sem v gorah srečala mlado dekle z višješolsko izobrazbo. Pogovarjali sva se in omenila sem dr. Kugyja. Začudeno me je vprašala: »Kdo pa je to?« Želim, da bi bolje poznali ljudi, ki so naredili veliko za vse nas, za naše planinstvo in gornštvo. Želim, da bi bili ponosni na sposobne, pogumne in skromne ljudi, ki so ustvarjali zgodovino. Kmalu bo tudi od rojstva Jožeta Komaca Pavra minilo 150 let. Si ni tudi on s svojo zavednostjo, ponosom, delovanjem in življenjem zaslužil vsaj tolikšnega spomenika, kot smo ga postavili Kugyju? ●

»Gornišтво naj ne bo ne breme ne dolžnost, temveč radost«

Juliusu Kugyju so rojenice položile v zibelko ljubezen do gora, še posebej do Julijcev (so staršem prišepnile tudi ime?). Knjigo *Iz življenja gornika*¹ je posvetil očetu, saj mu je prvi pripovedoval o čarobnosti gora. Poglavje ma o prvih srečanjih z njimi – najprej predvsem botaničnih (najraje je imel Trento in Kras), potem pa že takih, ki jih je skrival pred zaskrbljeno materjo – sledijo poglavja o resnih vzponih. Delo je zanimivo za poznavalce in iskalce gorskih poti in ciljev, za opazovalce narave in proučevalce človeških značajev, za pesniške duše, zavezane lepoti, za tiste, ki se zanimajo za zemljepisna imena in gorniške izraze, za ljubitelje lepe besede (za to sta zaslužna tudi prevajalca). Prave gornike bodo pritegnile podrobne obravnave tur in tehničnih problemov, sanjače in »filozofe« pa splošne, večne resnice in orisi lepota.

Najobsežnejše je poglavje o Julijskih Alpah, manj pa je Kugy napisal o italijanskih, švicarskih in francoskih Alpah, Dolomitih in drugih gorah. Opisi vzponov so slikoviti, napeti, poučni. Na marsikateri vrh se je povzpел prvi ali po kaki novi poti. Na mnoge se je vračal, tudi po tridesetkrat. Z vsakim vzponom je povezoval kak spomin: na vodnika, tovariša, počivališče, polico (pol ducata strani hvalospevov je posvečenih policam!), bivak, razgled, možica (pravcato odo mu je zapel), zahtevno mesto, tudi na neuspehe in nesreče. Doseči vrh mu ni bil glavni cilj; posebno pri srcu so mu bili prelazi. Silno rad je bivakiral in nekatere primere je opisal nadvse slikovito.

V tej knjigi se njegovemu navdušenju nad »čudovito genialnostjo narave« pridružijo predvsem slavospevi vodnikom. Andrej Komac, bos in slabo oblečen fantič, ki ga je bil voljan voditi brez plačila, samo da bi se izkazal, je postal njegov vodnik za več kot dvajset let. Ta nepozabni zmagovalca je bil nazadnje – čeprav najdrznejši vseh divjih lovcev – vzoren in uspešen glavni lovec trentarskih lovišč. S hvaležnostjo se Kugy spominja zvestega in vdanega, ponižnega in pobožnega Tožbarja pa Černute, ki ga je za slovo »objel s prasilno nežnostjo in z železno močjo primeža, skozi kot žica ostre dlake svojih grobo pristrizanih brk pa /mu/ je pritisnil dva poljuba«. Ojcingerju je posvetil knjigo, ki jo bo tudi še treba prebrati. Emile Rey, kralj courmayeurskih vodnikov, je premogel »nezmotljivo zanesljivost in obvladanje vsakršne alpinske tehnike, odkrit in prijazen značaj, veliko inteligenco in lepo obnašanje samozaveznega gentlemana«. Joseph Croux je bil »najboljši sploh za vse«, nedosegljiv mojster, idealen vodnik. »Med vsemi velikimi, ki so kdaj hodili z menoj, pripada palma njemu. /.../ Njegovo sposobnost vodnika prekaša edino pravičnost moža.« Nekateri so bili

muhasti, a zanimali so ga predvsem njihovi resnični značaji in sposobnosti. Enega je odpustil zaradi pitja – z obžalovanjem in obzirno, a odločno. Eden je vsaj enkrat na leto zgrešil pot, a napaka »se je vsakič imenitno popravila«, tako da so doživeli in videli še kaj nepričakovano lepega. Tudi razvajali so ga: z jajci za zajtrk, z mlekom za žejo. Včasih so bili ljubosumni drug na drugega, nekateri pa so pričakovali, skoraj zahtevali tudi javna poročila o svojih dosežkih.

Kar so dosegli, je še imenitnejše, če pomislimo na skromno opremo tistega časa. Navezovali so se z lesenimi rogovi, kakršne so kmetje uporabljali za pritrdjevanje vrvi na visoko naloženih senenih vozovih. Njegovi prvi vodniki so hodili še v lesenih coklah in višje v gorah celo bosi. Spalnih vreč in plezalnikov dolgo niso poznali. Uporabljali so težke drvarske dereze. Ni bilo literature, poti, zavetišč. Tudi zato se je »vselej obdajal s prvovrstnimi ljudmi«, saj je pod očetovim vplivom »spoznal, da mora gornik v gorah živeti, ne pa umreti, in da smrt v gorah ni vselej naški konec, temveč čisto le velika neumnost«.

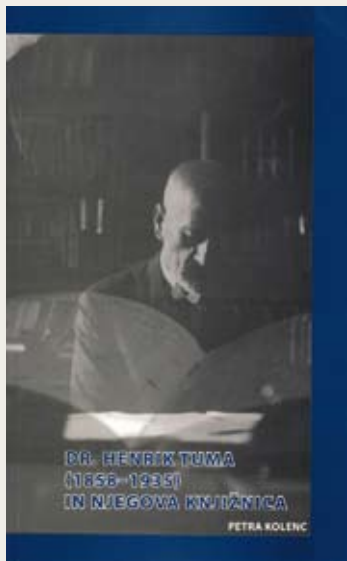
Ker letos obhajamo 150. obletnico rojstva dveh velikih gornikov, še to: Kugy je zelo cenil Henrika Tumo zaradi velikega znanja, posebej imenoslovnega, ki pa ga je »pokopal globoko v sebi«. V tu opisani knjigi ga prosim, naj spregovorim. In je. Kako, lahko preberete tudi v tej številki Vestnika.

Mojca Luštrek

¹ Iz življenja gornika (Aus dem Leben eines Bergsteigers). Založba Obzorja Maribor, Maribor 1968. Prevedla Lilijana in France Avčín.

Popis Tumove knjižnice

Dr. Henrik Tuma (1858–1935) in njegova knjižnica, Petra Kolenc, Ljubljana, Založba ZRC SAZU, 2008.

Ob stopetdesetletnici rojstva dr. Henrika Tume je sodelavka novogoriške raziskovalne postaje Zgodovinskega inštituta Milka Kosa ZRC SAZU Petra Kolenc na spletni strani zimk.zrc-sazu.si/eknjiga/Tuma-katalog.pdf pripravila katalog celotnega popisa jubilarne knjižnice, v drobni brošuri pa je izšel kratek predgovor k temu delu. V njem nam avtorica predstavlja življenje in delo dr. Henrika Tume vse od rojstva leta 1858 dalje. Opisuje njegovo politično, odvetniško, alpinistično udejstvovanje in delo na področju domoznanstva ter ga predstavi kot literarnega kritika, urednika, publicista, psihologa, vzgojitelja, gospodarstvenika, marksističnega teoretika, moža in očeta in ne nazadnje tudi knjižničarja.

Temu je dodan opis Tumove knjižnice, ki jo sedaj hranijo na Raziskovalni postaji ZRC SAZU v Novi Gorici in velja za eno najbolje ohranjenih meščanskih knjižnic na Goriškem. S sestavo knjižničnega kataloga je avtorica ugotovila, da vsebuje prek 4000 knjižnih enot, od katerih jih je več neregistriranih ali

celo izgubljenih. Med njimi je kar 271 periodičnih naslovov, vsebinsko povezanih z alpinizmom, pravom, politiko, jezikoslovjem, sociologijo in zgodovino.

Dr. Branko Marušič, ki je prispeval predgovor, meni, da ostaja še nekaj nalog, z razreševanjem katerih bi nam bila Tumova življenjska pot in ustvarjanje še bolj poznana. Prvemu, že objavljenemu delu njegove korespondence (l. 1994) bi moralo slediti nadaljevanje. Vsaj v izboru bi morali objaviti njegovo ideološko politično udejstvovanje, podobno kot so izšli njegovi planinski spomini leta 2000. Vredno in potrebno bi bilo objaviti tudi Tumove razprave s področja družboslovja in humanistike (pravo, književnost, umetnost, jezikoslovje, zgodovina, psihologija). Vsemu temu bi lahko sledila monografija, ki si jo dr. Henrik Tuma gotovo zasluži. Primorski planinci so mu že postavili trajni spomenik, ko so planinsko kočo na Slavniku (1028 m) poimenovali po njem.

Ciril Velkovrh

Kugy na poštni znamki

Bogata je vsebinska bera podobna slovenskih znamkah. Za planince so zlasti zanimive znamke s slikami naših planinskih in travniških rož. V letu 2007 je Pošta Slovenije izdala poleg posameznih znamk z rožami tudi serijo 17 znamk z zelo lepimi slikami cve-

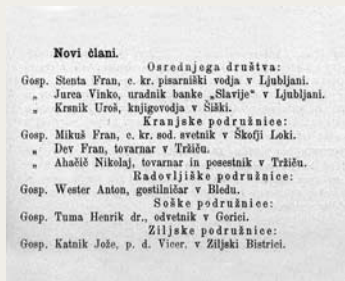
tljic v različnih vrednostih od 20 centov do 2 eur. Znamka s podobo belega lokvanja (*Nymphaea alba*), ki je izšla tudi v bloku, pa je bila pred kratkim izbrana za najlepšo slovensko znamko v letu 2007. Po fotografiji Blaža Šegule jo je oblikovala Tjaša Štempihar, izšla pa je v vrednosti 0,45 eur. Veseli pa smo bili planinci še nečesa, znamka s motivom Mangarta, ki so jo po fotografiji Mateja Mejovška oblikovali v Poanti, je namreč zasedla drugo mesto. Tudi v letošnjem letu so že izšle znamke, ki jih krasijo redke in zaščitene rože: navadna potonika (*Paeonia officinalis*) je trajnica in kraška lepota (20 centov), gorski kosmatinec (*Pulsatilla montana*) je v sorodu z znamenito velikonočnico (24 centov), ilirska perunika (*Iris illiricum Tommasini*) navadno raste med skalovjem (40 centov), tržaški svišč (*Gentiana tergestia G. Beck*) pa je ravno tako čudovita kraška cvetlica (45 centov). Za vse znamke so izdali tudi celine (ovojnice).

Za planinstvo še bolj pomembna pa je znamka, ki je izšla v spomin na Trento in dr. Juliusa Kugyja. Trenta, najvišji del Soške doline, leži v osrčju Julijskih Alp. Soča ji s svojo zelenomodro barvo daje pravo podobo bisera. Izrazito ledeniško dolino, ki se nahaja na območju Triglavskega narodnega parka, edinega slovenskega narodnega parka, obkrožajo med drugimi gorami tudi Kanjavec, Triglav, Prisojnik, Jalovec in Bavški Grintavec. Ravno letos mineva 100 let, odkar je slovenski seizmolog in naravoslovec Albin Beler prvič predlagal ustanovitev naravoslovnega parka, in to na področju Triglavskih jezer. V Trenti je edini alpski botanični vrt v Sloveniji, Julijana, ki ga je leta 1926 ustanovil Albert Bois de Chesne. Tu sta raziskovala gorsko cvetje še zdravnik Balthasar Hacquet in predvsem Julius Kugy. V Trenti stoji velik Kugyjev spomenik, delo Jakoba Savinška, v informativnem središču TNP pa je danes stalna zbirka njegovih del in predmetov, ki pričajo o njegovem delovanju.

Ciril Velkovrh

Članstvo dr. Henrika Tume v Planinski zvezi Slovenije

Planinski vestnik iz leta 1901 ima na strani 45 seznam novih članov. Navedeni so trije novi člani Osrednjega društva, trije novi člani Kranjske podružnice, en član Radovljiške podružnice, en član Soške podružnice, in sicer »Gosp. Tuma Henrik dr., odvetnik v

Gorici«, sledi član »Ziljske podružnice« in drugi.

V drugi izdaji knjige Iz mojega življenja, Ljubljana, 1997, so na strani 192 in 193 barvne reprodukcije planinskih izkaznic dr. Henrika Tume: italijanske, nemške in češke. Slovenske ni med njimi. Zgodovinar dr. Branko Marušič, ki vodi Zgodovinski arhiv SAZU v Novi Gorici, je mnenja, da je bil Henrik Tuma gotovo član SPD že pred letom 1901, vendar žal za to ni našel ustreznih dokazov, niti kake stare planinske knjižice. Tako ostaja 107-letni Planinski vestnik najstarejši pisni dokaz njegovega članstva v SPD. Rodbina Tuma je sicer pred časom kompletno zapuščino dr. Henrika Tuma predala v upravljanje v Novo Gorico.

Rojstna hiša dr. Henrika Tume

Hiša na Krakovskem nasipu 10, v kateri se je rodil dr. Henrik Tuma, stoji še danes. V času njegovega rojstva je imela naslov Krakovo 30. Tloris stavbe je od tedaj nespremenjen, čeprav je bila stavba večkrat predelana in nadgrajena. Hiša je za tedanje razmere zelo velika, kvadratne oblike s stranico 22 m, z malim notranjim dvoriščem in enim samim vhodom. Samostojno stavbo, ki je na videz sestavljena iz dveh splotij, obkrožajo tri ulice: Vrtna ulica (zahod), Krakovska ulica (jug) in Krakovski nasip (vzhod). Danes je stavba slabo vzdrževana, vzhodno pročelje, ki meji na Krakovski nasip in Ljubljaničo je popolnoma predelano za potrebe trgovin in prebarvano rumeno, zadnji, zahodni del hiše pa je ostal manj

spremenjen in je sive barve. V hiši je več stanovanj, njena notranjost pa je zelo zanemarjena.

Obisk groba dr. Henrika Tume

Ob obletnici smrti, 10. aprila 2008, pred 73. leti umrlega dr. Henrika Tume, se je na njegovem grobu na ljubljanskih Žalah zbrala delegacija Planinske zveze Slovenije: predsednik PZS Franci Ekar, podpredsednika Uroš Vidovič in Stanko Gašperič, Gregor Rupnik, Marinka Koželj Stepic in vnuka pokojnega dr. Tume Dušan in Matija Tuma. Delegacija je na grob položila cvetje, spomin na dr. Henrika Tuma pa je v kratkem nagovoru obudil Franci Ekar.

Indok PZS

Senik Na Turi, leta 1950; na tem kraju stoji zdaj Kugyjev spomenik / Trenta in Soča, Kmečki glas, 1996, str. 79

Planinski muzej – osrednji projekt naslednjega obdobja

Skupščina PZS 2008

in Vladimir Habjan

V Cankarjevem domu na Vrhniki je bila v soboto, 17. maja 2008, redna letna skupščina Planinske zveze Slovenije. Zbralo se je 97 delegatov (kasneje 99) od 249 z glasovalno pravico. Po uvodnem nagovoru predsednika PZS Francija Ekarja je v kulturnem programu nastopil oktet Raskovec s planinsko himno »Triglav, moj dom«, potem pa je Franci Ekar slovesno podelil potrdila o sprejemu v PZS in zastave PZS dvanajstim društvom in klubom, ki so v zadnjem letu dni postali novi člani PZS. To so PD Cirkulane, Planinski

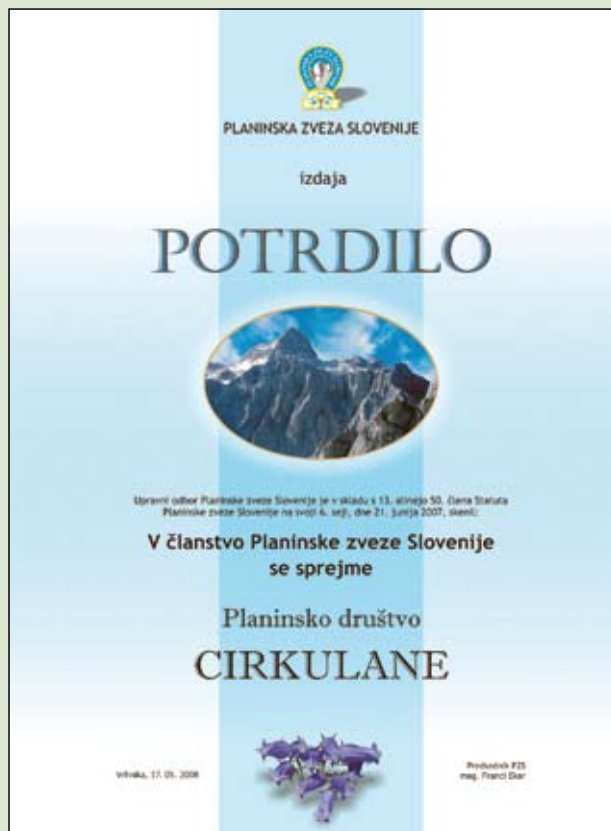
klub Peca-Olševa, Alpinistični klub Slovenska Bistrica, PD Mercator, Društvo gorske reševalne postaje Kranj, PD Občine Kidričevo, PD Zavoj za zdravstveno varstvo Celje, Društvo za razvoj plezalne kulture, PD »Žusem«, PD SPIN, Plezalno društvo Krimper in Plezalni klub Martinček. Roman Novak, predsednik PD Vrhnika, ki je bilo tokratni gostitelj, je pred začetkom skupščine zbranim pojasnil, kako so zgradili novi razgledni stolp na Planini nad Vrhniko, potem pa je predsedniku PZS Franciju Ekarju slovesno izročil

priznanje PD Vrhnika »zlati cepin«. Skupščino sta pozdravila tudi direktor Občinske uprave Vrhnika Marjan Prijatelj in predsednik Gorske reševalne zveze Slovenije Miro Pogačar.

Predsednik PZS se je v uvodnem poročilu dotaknil vseh tem, o katerih je pisal že v skupščinskem gradivu, ki je bilo objavljeno v posebni številki Obvestil. Govoril je tudi o razprtijah v organizaciji UIAA, ki se jim bo vodstvo PZS posvetilo v prihodnje. Strinjal se je s kritiko CAA, naslovljeno na UIAA ob vzponu olimpijske bakle na Mt. Everest. Opozoril je tudi na vrsto prireditev, s katerimi bo PZS letos proslavila za svojo zgodovino pomembne dogodke.

Nato so delegati sprejeli poročilo Verifikacijske komisije, Poslovnik o delu skupščine, poročilo o delu Upravnega odbora PZS in njegovih organov v letu 2007, pregled realizacije sklepov lanske skupščine, poročilo Častnega sodišča, finančno poročilo (podrobno je poročala računovodkinja Vera Šmid) in poročilo Nadzornega odbora. Vsa poročila so bila soglasno sprejeta. Razprava o njih ni bila dolga, vseeno pa je načela nekaj vprašanj. Mirko Tovšak iz PD Mislinja je postavil vprašanja, povezana s finančnim poročilom in cenami usposabljanj; odgovorila sta mu Vera Šmid, računovodkinja PZS, in Rudi Skobe, načelnik Komisije za usposabljanje in preventivo. Obširno razpravo je povzročil predlog Jožeta Ružiča iz PD Matica Murska Sobota, naj Upravni odbor na svoji naslednji seji sprejme ukrepe proti PD Ljubljana-Matica, ki članom PD v svojih kočah pri prenočevanju ne priznava 50 % popusta, ampak le 30 %. Po daljši razpravi, v kateri so se delegati opredeljevali tako za eno kot za drugo stran, so izglasovali sklep, da Upravni odbor sproži ukrepe proti kršiteljem, predlog ukrepov pa pripravi Gospodarska komisija PZS. Sklenjeno je bilo še, da se prej skliče sestanek s PD Ljubljana-Matica, ki ga mora organizirati Gospodarska komisija. Skupščina je na predlog Mira Eržena iz PD Kranjska Gora sprejela tudi sklepa glede gradnje Slovenskega planinskega muzeja: da je skupščina seznanjena s pobudo, sprejeto na sestankih MDO, da v treh letih vsak član prispeva po en evro letno za gradnjo muzeja, in da skupščina poziva planinska društva, naj ta sklep realizirajo. Od Slovenskega planinskega muzeja pa se predvsem pričakuje, da bo vseslovenski in da bo postal kulturni hram planinstva. S tem je bila razprava o poročilih končana.

Delegati so sprejeli program dela PZS in finančni načrt za leto 2008. Rudi Skobe je vse prisotne povabil na letošnje praznovanje dneva planincev, ki bo na Krašnjem Vrhu 7. junija 2008, potem pa je predsednik PZS Franci Ekar v zaključni besedi povzel nekaj svojih misli ob letošnji skupščini in se zahvalil vsem delegatom za udeležbo. Skupščino je v nekoliko hudomušnem, ne tako resnem slogu kot običajno vodil Bruno Fras iz PD PTT Maribor. Ko je bila končana, so delegati in drugi ob malici še malce poklepetali.

O skupščini so povedali:

Kako ste zadovoljni z današnjimi sklepi glede planinskega muzeja?

Miro Eržen, PD Kranjska Gora: »Mislim, da so ti sklepi bolj ugotovitveni, niso pravi »zavezujoči skupščinski«, prav pa je, da so napisani, saj smo planinci o muzeju že sklepali, vendar pravega rezultata ni bilo. Zdaj pa je odločilni trenutek in je prav, da je tudi skupščina sklenila tako.«

Se vam zdi, da je današnja skupščina sprejela dobre sklepe?

Marica Okršlar, PD Gorje: »Današnja skupščino je predsedujoči vodil zelo pozitivno, ni bila moreča. Ni pa mi bilo všeč, da se od lani ni razrešil problem popusta. Še bolj me to moti, ker naše društvo spada v krog koč okrog Triglava. Za naše društvo lahko rečem, da zanesljivo daje 50 % popusta. Silno nerodno in moteče je, da ne pride do dogovora, da vsak malo ne popusti. Take zdrahe so za društva, ki delujemo v tem prostoru, zelo moteče, saj moramo biti povezani zaradi skupne oskrbe s helikopterjem. Če se bomo društva kregala, ne bomo dosegli konsenza, ki ga potrebujemo za prevoze s helikopterjem, pri katerih moramo doseči 10 ton teže materiala. Sosedji morajo dobro sodelovati in biti prijatelji med seboj.«

Čestitam za zanimivo, simpatično, čeprav včasih morda malce tudi nerodno vodenje skupščine. Kako ste zadovoljni s potekom?

Bruno Fras, PD PTT Maribor: »Kot je povedal že predsednik: dosegli smo napredek glede kulturne razprave na skupščini, saj vemo, kaj se je dogajalo v preteklosti. Je pa tudi prav, da se mnenja krešejo; če se kdo ne strinja, je prav, da to pove. Letos je vodstvo PZS obiskalo vse MDO in so se dogovorili, naj društva na skupščini ne bi dajala pobud, pač pa naj jih dajejo prek MDO. Tudi zato je bilo razprave manj. Skupščina je po eni strani svečan dogodek, po drugi pregled, kaj se je v preteklem letu dogajalo, obenem pa sprejem konkretnega delovnega program dela, ki naj kaže nadaljnjo pot planinske dejavnosti.«

Kako ocenjujete današnjo skupščino, je dosežen kak napredek?

Franci Ekar, predsednik PZS: »Letošnja skupščina je bila rezultat priprav; že prej smo obiskali vse MDO in glavne zadeve razrešili. Na skupščini se namreč ne da rešiti veliko, radikalni in enostranski sklepi pa so včasih lahko nevarni. Dosegli smo evropsko kulturno raven razprave, saj tako kot do zdaj – ko nekateri med letom niso bili prav aktivni, na skupščini pa so polemično razpravljali – ni bilo možno več delovati. Veliko se da opraviti pred sejo. Gradiva za skupščino so bila letos profesionalno pripravljena, finančno poročilo je bilo transparentno. Kdor, recimo, želi postaviti kakšno vprašanje na to temo, se mora na vsebino že kar spoznati. S PD Ljubljana-Matica se dogovarjamo že dlje časa, žal neuspešno. Imamo dva pogoja, 50 % popusta v kočah in 10-odstotni prepis lastništva koč. Danes smo

poudarili tudi spornost bakle na Mt. Everestu – takih spektaklov ne potrebujemo – in opozorili na rahljanje zveze z UIAA.«

Kaj bodo glavni poudarki PZS v obdobju do naslednje skupščine?

»Osrednji projekt bo muzej. Čakajo nas tudi naloge pri zagotavljanju sredstev za planinske poti in še posebej ureditev upravljalnih pogodb z njihovimi upravljavci. Razvijati in posodabljati moramo programe za mlade. Predvidevamo tudi pospešen razvoj in posodobitev Bavšice. Odločiti se moramo glede UIAA, ali bomo ostali v organizaciji ali ne. Navezujemo tesnejše stike z azijsko alpsko zvezo. Naslednje leto bo pomembna obletnica, 30 let prvega slovenskega pristopa na Mt. Everest; to bo priložnost, da postavimo doprsni kip Nejcu Zaplotniku, kar je bilo že večkrat predlagano. Izboriti si moramo pravico do vodenja po Triglavskem narodnem parku. Doreči bo treba zadeve v zvezi s Planinsko založbo, Komisijo za gorsko popotništvo in še posebej z novo nastajajočim združenjem za pohodništvo. Vodniki PZS morajo biti tudi ambasadorji v gorah. Veliko pričakujemo od Gospodarske komisije glede ureditve in vknjižbe nepremičnin, zemljišč, ki so last PZS, ter ugotovitve in razdelitve premoženja PD. Zahtevnost te problematike terja strokovnega sodelavca. Komisija za gorsko reševanje mora zaživeti; izdelati moramo programe usposabljanja ter tudi izvajati program in obveze, ki izhajajo iz članstva »B« v IKAR. Naš cilj je vsakega obiskovalca gora toliko usposobiti, da bo lahko ob nesreči ali v nepredvidenih okoliščinah samostojno in strokovno ukrepal. Za primere nesreč moramo čim bolj usposobiti oskrbnike, saj so bili in bodo primeri, ko reševalci zaradi vremena ali nevarnosti ne morejo na pot. Naš cilj je tudi, da PV pride v vsako planinsko družino. V prihodnje moramo postati v javnosti bolj prepoznavni. Komisija za varstvo gorske narave mora spremljati naravovarstvena vprašanja in ukrepati. Zaposleni pri PZS morajo biti dobri strokovnjaki in zanesljivi pri opravljanju dejavnosti, da bodo obvladovali sodobne zahteve stroke in ravnali po predpisih ter tako kar najbolj pomagali prostovoljcem in PZS nasploh. V prihodnje se bodo morali bolj potruditi tako pri pridobivanju sredstev za delovanje Zveze in promociji dejavnosti kot tudi pri uvajanju novih tehnologij, sicer nas bo prehitela konkurenca ali nas bo povozil čas.« ◀

Franci Ekar podeljuje potrdilo o sprejemu v PZS.

PUSTOLOVŠČINA NA OBZORJU

FIVE TEN

CAMP 4 99,90 €	GALILEO 89,00 €	INSIGHT 89,90 €
Zanestljivi moški čevlji za dostope, MPC: 109,90 €	Najbolj popularen Five Ten model plezalik, MPC: 99,00 €	Ženski čevlji za vse oblike hribočazenja, MPC: 99,90 €

KIBUBA PUSTOLOVŠČINA NA OBZORJU
WWW.KIBUBA.COM

Kot včeraj bi še po planinah hodil

*Kot včeraj bi še po planinah hodil,
tako budijo v meni se spomini,
a vem, da so zapisani dawnini,
ne bom se jih nikoli osvobodil.*

*Me encijan je vabil, da ga gledam,
se dalje rododendron je razcvetal,
da videl svišč bom, je pogled obetal,
da srečal gamsa bi, še kje posedam.*

*Nad mano je na nebu orel krožil
in v letu sem in tja iskal je mesto,
kje v skalah v gnezdu rod bo svoj pomnožil.*

*V spominski knjigi rad vse to prebiram,
da želim svojim sprotni mir spet vračam,
se v gore na obzorju rad oziram.*

Vinko Hrovatič

Zdrav duh v zdravem telesu tudi v hribih

Nekaj napotkov za naše telo med napori v hribih

✍ Urška Bokal 📷 Robert Klančar

Med vzponi po gorah je človek v pravem sozvočju, če upošteva omejitve svojega telesa, razbere njegove potrebe in jih tudi pravočasno upošteva. Poznavanje delovanja telesa in skrb zanj naj vam ne bosta breme ali odvečna dolžnost, saj se vam trud slej ali prej obrestuje. Če bo kdaj v hribih zaškripalo vaše zdravje, se boste mogoče spomnili na vrstice, ki ste jih brali v Planinskem vestniku ...

Pripravljeni na pot

Pri poti v hribe je prvi korak ustrezna priprava. Poleg kondicije, ki jo moramo znati razsodno oceniti in ji prilagoditi zahtevnost, moramo pomisliti tudi na hrano, ki jo vzamemo s seboj – o njej nekoliko kasneje –, ter na priročni set za prvo pomoč. Ta naj vsebuje sterilne gaze in obliže, povoje (po možnosti naj bo med njimi elastični povoj, ki omogoča učinkovitejšo kompresijo), mikropor, škarje in sredstvo za razkuževanje ran (vodikov peroksid, betadin). Koristno je, če imamo za pijačo med drugim tudi nekaj čisto navadne vode, ki jo lahko v primeru grdih, umazanih ran uporabimo za izpiranje.

V set spadajo tudi zdravila. Od njih so najuporabnejša protibolečinska zdravila, ki jih bomo potrebovali ob morebitnih poškodbah, v primeru vnetja kit ob dolgotrajni hoji, ob glavobolu zaradi izčrpanosti ali vročega sonca. Najvarnejši je paracetamol, ki ga zdravi odrasli lahko vzamemo do štiri grame na dan (do osem tablet po 500 mg, maksimalno dve tableti naenkrat) in pri dovoljenih odmerkih nima pogostih nevarnih stranskih učinkov. Močnejša so zdravila iz skupine nesteroidnih antirevmatikov (ketoprofen, diklofenak, brez recepta se v lekarni dobita ibuprofen in naproksen) oz. acetilsalicilna kislina (aspirin), ki imajo poleg protibolečinskega tudi protivnetni učinek, vendar tudi nevarnejše stranske učinke – lahko povzročajo vnetje želodčne sluznice in slabše strjevanje krvi. Pri ljudeh, ki so preboleli rano na želodcu, jih zato priporočamo v kombinaciji z zdravili, ki zmanjšujejo izločanje želodčne kisline in tako zaščitijo želodčno sluznico. Najmočnejši analgetiki iz skupin opioidov (najbolj znan in eden šibkejših je tramadol) med drugim pogosto povzročajo omotico, slabost in bruhanje ter pridejo v poštev le pri hudih bolečinah, npr. pri hujših poškodbah.

Od zdravil je priporočljivo imeti s seboj tudi antihistaminike, predvsem, če smo nagnjeni k alergijam, lahko pa jih uporabimo tudi za zmanjševanje srbenja ob hujših reakcijah na pike žuželk. Seveda

je preventiva boljša kot kurativa; mrčes najučinkovitejše odganjajo repelenti, ki vsebujejo okrog 25 % DEET-a (dietilmetatoluida) in se kupijo v lekarnah.

Planinci, ki imajo kronične bolezni, morajo s seboj vzeti zadostno količino svojih rednih zdravil, koristen pa je tudi dokument s kratkim opisom njihove bolezni, seznamom zdravil in njihovimi odmerki. Ne pozabimo na vazelin za zaščito ustnic in kvalitetno sončno kremo – preprosti stvari, ki pa nam lahko prihranita marsikatero nevšečnost.

navadno povrhnje, in čeprav so lahko neprijetne, se vendarle hitro zacelijo. Nevarnejši so dolgoročni kumulativni učinki večkratnega izpostavljanja sončnim žarkom, ki lahko privedejo do kožnega raka; najnevarnejša oblika je maligni melanom, ki se razvije iz pigmentnih celic kože, najpogostejše na novo, ne iz predhodnega pigmentnega znamenja.

Prekomernemu izpostavljanju sončnemu sevanju se izognemo že s tem, da se v gore odpravimo v zgodnjih jutranjih urah, ko še ni tako

Učinki sonca

Škodljive učinke sončnega sevanja na kožo povzroča ultravijolični spekter, predvsem UVB-žarki z valovno dolžino od 280 do 320 nm. Izpostavljenost sevanju je odvisna od časovnega dela dneva, oblačil – priporoča se dovolj gosta tkanina, ki ne prepušča sončnih žarkov –, nadmorske višine in vremenskih razmer (rahla oblačnost in megla nas ne zaščitita, sneg, pesek in jasno nebo pa sevanje zaradi odbijanja žarkov še povečajo).

Posledice za kožo so kratko- in dolgoročne. Med kratkoročne spadajo sončne opekline, ki so

močno (najmočnejše je med 10. in 16. uro), s hojo po osojnih (senčnih) straneh, če lahko izbiramo, in z ustrezno obleko. Nujno moramo imeti s seboj pokrivalo za glavo in primerno sončno kremo. Ta zaščiti kožo tako, da snovi v njej absorbirajo energijo UV-sevanja. Ob tem se struktura kreme spremeni; to je tudi razlog, da po določenem času postane neučinkovita in jo je treba redno nanašati na kožo. Novejši pripravki poleg škodljivega UVB-sevanja absorbirajo tudi UVA-spekter, za katerega se v zadnjem času ugotavlja, da za kožo ni čisto neškodljiv. Kreme se razlikujejo glede na

koefficient zaščite (SPF – sun protection factor); ta pove, koliko več časa je zaščitena koža lahko izpostavljena delovanju sončne svetlobe kot nezaščitena. Priporočajo se faktorji, večji ali enaki 15.

Ekstremni škodljivi vplivi sonca na telo so v praksi sicer redki, vendar so nevarni in potrebujejo zdravniško oskrbo, zato je vseeno primerno, da jih omenimo. V primeru direktnega sevanja sonca na glavo in tilnik (npr. če sredi sončnega dne zaspimo na mehki gorski trati) se lahko

še posebej nevarno. Pri toplotni izčrpanosti sicer termoregulacijski mehanizmi telesa še delujejo in telesna temperatura ne preseže 40 stopinj. Pri toplotni kapi pa regulacijska sposobnost telesa odpove in je zato ogroženo naše življenje. Toplotna kap se lahko razvije tudi brez večje telesne aktivnosti, če smo v vročem, vlažnem okolju, ki onemogoča zadostno oddajanje toplote, ki jo proizvede telo s svojim metabolizmom.

V primeru toplotne izčrpanosti ali kapi moramo bolnika zaščititi pred nadaljnjim vplivom sonca,

razvije sončarica, ki se kaže z glavobolom, bruhanjem in s spremenjeno zavestjo. Obolelega je treba nemudoma odmakniti s sonca in aktivno hladiti s hladnimi obkladki na zatilju.

Pri hudem naporu v vročini in ob nezadostnem nadomeščanju tekočine ter elektrolitov (razlaga, zakaj so pomembni tudi elektroliti, še sledi) lahko pride do toplotne izčrpanosti. Nastane zaradi prevelike izgube tekočine in soli, kar lahko povzroči šok. Njeni simptomi so splošna oslabeledost, glavobol, slabost, bruhanje, slabo tipen pulz in spremenjena razsodnost bolnika, kar je v gorah lahko

aktivno ga hladimo z mrzlimi obkladki na predelih, kjer so v telesu velike žile (dimlje, pazduha, vrat). Nadomeščati moramo izgubljeno tekočino – uporabimo lahko za to pripravljeno mešanico elektrolitov Nelit, ki se kupi v lekarnah, ali pa si rehidracijsko raztopino naredimo sami, tako da v liter vode damo osem čajnih žlic sladkorja, eno čajno žlico soli in sok ene limone oz. pomaranče za izboljšanje okusa. Če ima bolnik moteno zavest, tekočine seveda ne sme uživati skozi usta, saj mu grozi zadušitev. Prejeti mora infuzijo v žilo, za kar pa je treba poklicati strokovno medi-

cinsko pomoč. Zdravila, ki znižujejo telesno temperaturo, pri toplotni izčrpanosti oz. kapi niso učinkovita in jih ne dajemo.

Posebnosti gorskega okolja

V gorah moramo poleg primerne zaščite pred soncem misliti tudi na nevihte in hitre ohladitve. Če obleko namoči dež in nimamo varnega zavetja, kjer bi lahko vedrili, je pomembno, da se med hojo ne ustavljamo, saj se takrat organizem ohladi, zmanjša se prekrvavitev sluznice dihal, kar poveča dovzetnost za okužbe. Vztrajna hoja do koče in topel čaj na cilju nam bosta prihranila pot do zdravnika.

Za visokogorje je značilna tudi višinska bolezen, ki nastane zaradi manjše vsebnosti kisika v zraku. Znaki navadno nastopijo pri višini 2500 metrov ali več. Najblažja oblika je akutna višinska slabost, ki se kaže z glavobolom in s prebavnimi težavami. Ob njej prekinemo z vzponom, treba je nadomeščati tekočino, v poštev pride tudi zdravilo acetazolamid, ki pospeši aklimatizacijo telesa. V težjih primerih se višinska bolezen kaže s prizadetostjo pljuč in posledičnim dušenjem ter kašljem, ob oteklini možgan pa pride do spremenjene zavesti in motene motorike bolnika. V obeh primerih je treba obolelemu dodajati kisik in ga čim prej prenesti nižje, koristna so tudi nekatera zdravila.

Skrb za ustrezno hidracijo in prehrano

Med fizičnim naporom se v telesu zgodi vrsta sprememb. Zaradi povečanega metabolizma, iz katerega telo pridobi energijo za napor, se poveča nastajanje toplote. Organizem jo pospešeno oddaja tudi s potenjem. Ker so v znoju poleg vode elektroliti – po domače bi se jim reklo sol –, je nadomeščanje izgubljene tekočine samo z vodo lahko nevarno, saj bi v ekstremnih primerih lahko vodilo do spremenjene koncentracije elektrolitov v krvi in posledičnih zdravstvenih težav. Za ustrezno pijačo lahko tako v trgovinah kupimo raznovrstne napitke z različno vsebnostjo elektrolitov in različno energijsko vrednostjo (npr. isostar, izomaratonik, adhock). Izotonični napitki imajo koncentracijo v vodi raztopljenih delcev enako, kot je v krvni plazmi. Mednje spada tudi že omenjeni farmakološki pripravek Nelit, ki pride v poštev pri nadomeščanju tekočin pri driski ali vročinski izčrpanosti. Za zdravega planinca v gorah pa je čisto dovolj, da se zaveda pomembnosti vnosa zadostne količine soli in poleg tekočine zaužije tudi primerno količino slanega, npr. slano juho, bobipalčke, cedevito ali druge tovarniške

53 Robert Klančar

pripravke. Ledvice so namreč v določenem obsegu sposobne same regulirati bilanco zaužite tekočine in elektrolitov.

Stanje hidracije najlažje ocenimo glede na količino oz. barvo seča, ki je v primeru dehidracije temnejši in ga je manj. Šele kasneje se pojavijo drugi znaki, kot so hitrejši srčni utrip, slabši turgor kože (kožna guba se ne poravna več elastično in hitro, ko jo spustimo) in slabše tipen pulz zaradi nižjega krvnega tlaka.

Naletela sem na zanimiv članek o nadomeščanju tekočine med telesnim naporom. Glede na izsledke opisane raziskave je priporočljivo piti pred začetkom telesnega napora in med njim, še preden začutimo žejo. Količina naenkrat zaužite tekočine naj ne bo premajhna. Praktično to pomeni, da spijemo ok. 3 do 5 decilitrov tekočine pred samo turo, npr. pol ure pred zajtrkom, naslednjič pa pijemo po kakih 15 do 20 minutah hoje. Nadaljnji vnos prilagodimo naporu in vremenskim razmeram, vsekakor pa se ne smemo zanašati le na občutek žeje. Tekočina ne sme biti presladka, njena najprimernejša temperatura pa naj bi bila okrog 10 do 15 stopinj.

Presnova, to so reakcije v telesu, iz katerih organizem pridobiva energijo za delovanje, je med naporom pospešena. Pri daljših turah je pomembno, da pravilno ocenimo svojo kondicijo in ves čas vzdržujemo enakomeren, zmeren tempo hoje, pri katerem se presnova v telesu še vzdržuje v aerobnem območju. Laično to pomeni, da poraba energije poteka dovolj počasi, da se lahko v reakcijah v telesu uporablja kisik. Tako kot stranski produkt ne nastaja mlečna kislina, katere kopičenje v mišicah naj bi bilo po nekaterih razlagah vzrok »muskelfibra«, ki je verjetno nam vsem dobro poznan.

Sestavine, iz katerih telo pridobiva energijo, so večinoma glukoza in maščobne kisline. Maščobne kisline se porabljajo le pod aerobnimi pogoji (torej dejansko učinkovito hujšamo le pri zmernih naporih!), zato je v primeru večjih obremenitev najpomembnejši vir energije glukoza. Tako je pomembno, da med napori v hribih v telo vnašamo dovolj visokoenergetske hrane, bogate z ogljikovimi hidrati. Živila s pretežno enostavnejšimi ogljikovimi hidrati (npr. med, čokolada, suho sadje, bonboni) se v črevesju hitro prebavijo ter v krvi povzročijo hiter in kratkotrajen dvig glukoze, zato jih priporočamo tik pred oz. med samim naporom, ko jih telo hitro porabi. Sestavljeni – kompleksni ogljikovi hidrati (npr. kosmiči, krekerji, razne žitne tablice, kruh) se prebavljajo počasi in tako omogočajo ustrezno

količino glukoze za daljše obdobje. Primerni so za daljše postanke, vsekakor pa jih morajo vsebovati naši glavni obroki. S seboj je torej najbolje vzeti kombinacijo obeh, poleg tega pa ne smemo pozabiti na vitamine in minerale, katerih poraba je pri pospešeni presnovi prav tako povečana, in ostala osnovna hranila.

Dobro telesno počutje in upoštevanje omejitev našega telesa sta pogoj, da so naše poti v hribe lepa izkušnja in da ob njih odpočijemo tudi svojo dušo. Tako bomo na vrh še velikokrat prispeli prijetno utrujeni, prepričani, da sta samo vzpenjanje in tudi doseženi cilj vredna truda. In vztrajno bomo krepili zdravega duha v zdravem telesu. ◻

Dragi planinci in planinke,
Radio Ognjišče vas po novem razveseljuje 2x tedensko:

- ◻ ob četrtek ob 9.30 z rubriko Vabilo na pot
- ◻ ob petkih ob 17.00 prisluhnite oddaji Doživetja narave

Vabljeni k poslušanju!

RADIO OGNJIŠČE

Oddaja "Čez hribe in doline"
vsak tretji četrtek v mesecu ob 17. uri

RADIO UNIVOX

107.5 MHz
106.8 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

Zgodbe narave kiparke

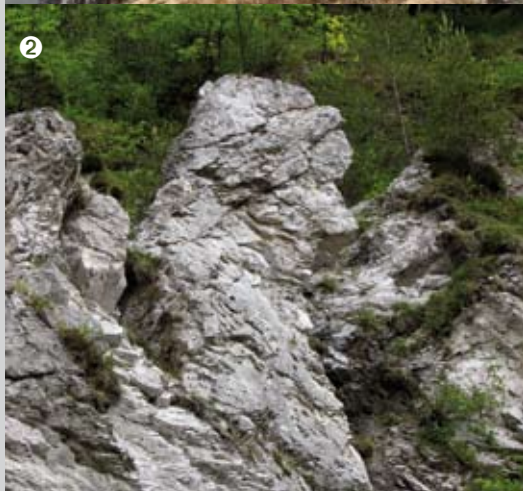
✍ in 📷 Alenka Mihorič

Naše gore nam pripovedujejo na stotine zanimivih zgodb, pa ne samo o tem, kaj na svojih pohodih doživljajo planinci, ampak tudi o tem, kaj so same doživljale milijone let: kako so jih klesali voda, strele, sonce, led in veter, ki so pomagali te doživljanje prikazati s pestrostjo oblik. Nekaj zgodbic so gore povedale tudi meni.

1. Po južnem pobočju Ratitovca poteka zanimiva pot s številnimi skalnimi skulpturami. Nekateri izmed stebrov so ozki in podobni iglam, druge so led, voda in sonce izklesali v različne podobe. V skupini skal na sliki sem prepoznala orla in psa ovčarja. Oba gledata proti dolini. Se pomenkujeta o oblakih, ki se valijo po dolini od jugozahoda in jima bodo prinesli sneg?

2. V bližini Korošaških slapov možakar z velikim nosom zamišljeno gleda v dolino. Narava je ozelelena, trave so sočne in polne razcvetenih zeli. Spomladi, ko je prignal na planino Osredok svoje ovce, še zapihajo hladne sape, zato si je glavo zavaroval s pleteno kapo.

3. Dva obraza v skali nad Korošaškim slapom sta kot čuvarja bučeče vode, ki pada čez strme skale. Zgornji se je zazrl v daljavo, morda opazuje Šmarno goro, ki se dviguje iznad ljubljanske megle. Spodnji možak je sklonil glavo proti vodi, ki mu moči kamnite škornje.

4. V grebenu Košute zadovoljen pujsek dviga rilček in ovohava zrak. Misli si: »To poletje je ravno pravnje: malo sonca, malo oblakov in dežja, kristalni gorski zrak in veliko paše – nič mi ne manjka in nihče me več ne spravi v dolino!«

5. Po bitki se je vrnil junak – vitez. Pričakala ga je njegova srčna dama in ga nagradila s spoštljivim poljubom na čelo, ko je sklonil glavo k njeni, pokriti s koničasto čepico. Obljubila mu je večno zvestobo. To zgodbo so mi povedale skale z okencem v grebenu Košute.

6. Da levi pri nas ne živijo? Kdo to pravi? Na vrhu grebena Košute prebiva mogočen lev in kraljuje nad okolico. Leži, glavo pa je obrnil proti dolini – planini Dolga njiva, ki jo jelenjad nadzira in varuje pred volkovi, ki se včasih klatijo tod. Hkrati odganja negodne kozličke, ki bi se lahko zaplezali v strmem skalovju in končali v katerem izmed brezen pod njim.

7. Pasja glava blizu Cojzove koče na Kokrskem sedlu je vsem planincem dobro znana. Opisana je tudi v knjigi Bojana Pollaka Naravne znamenitosti Kamniško-Savinjskih Alp na kamniškem območju. Pa je res pasja? Morda gre za kodra. Nekdo pa mi je rekel, da ga bolj spominja na glavo pavijana. To pa že ne more biti res, saj pavijani niso nikoli živeli v teh krajih.

8. Prelom v grebenu Vrbanovih špic mi pripoveduje zgodbo o prepiru med dvema skalama: z rogovi se bodeta in ne bosta odnehali, dokler ne bosta šli vsaksebi. Le kaj je jabolko spora med njima: lastništvo nad Triglavskimi podi malo više ali nad breznom Pekel pod njima?

9. Le kaj je bilo Zlatorogu, ki je iz besa zapičil svoj rog v vrh gore Rjavine, da je nastala luknja? Ostal je brez polovice roga, njegova glava, postavljena pokonci blizu luknje, pa še zdaj čaka na odrešitev. Narava mu je znova ošilila rog, da je oster kot meč, in naj se tisti, ki je razjezil lepo gorsko žival, pazi trenutka, ko bo vstala iz skalovja, v katerem je zakopana do glave. ●

Meja

Davnega leta 1987

✍ Dušan Škodič

Mrzla gora iz Turskega žleba

📷 Oton Naglost

»Od vas se ovde očekuje samo jedno, a to su dve stvari: rad, red i disciplina!«¹ je grmel mlajši vodnik Jović na obmejne vojake julija davnega leta 1987. Svetlo siva karavla na severni meji se je luščila kakor stara belouška in niti skrbno pometeno dvorišče in plapolajoča zastava na kovinskem drogu nista pripomogla k boljšemu vtisu. Visokorasli poveljnik karavle je skušal biti karseda strog, k čemur je skušal pripomoči s tankimi črnimi brčicami, ki si jih je pustil rasti v ta namen. Sam ni vedel zakaj, a to mu ni uspevalo, kakor si je zamislil, zato si je, tik preden bi nadaljeval še s floskulami o *tekovinah naše revolucije i bratstvu i jedinstvu*,² enostavno premislil. Zaradi dva metra visoke in zelo suhe postave se ga ni nihče od vojakov posebno bal, zato pa so ga vsi do zadnjega klicali Šljivotres. Morda se je kdaj komu hvalil, da je doma brez lestve otresal slive, ali pa so si ga le enostavno privoščili.

Planinci!

»Telefon!« je skozi odprto okno zavpil desetnik in Šljivotres je nemudoma stekel v pisarno do dežurnega ter pograbil slušalko poljskega telefona. »Soko jedan na liniji,«³ je dahnil pogovorno kodo z resnim, nekoliko vznemirjenim glasom. »Hahaha, soko, ovde pile, kako me hvataš?«⁴ se je oglasil razposajen glas na drugi strani. Šljivotres se je zdrznil, ko je spoznal glas Makedonca Trajka, ki je klical iz izpostavljenega stražnega stolpa. »More, Trajko, nemoj da mi glumiš majmuna, jer ču te stvarno strpati u kavez. To je službeni telefon,«⁵ je zagrozil šaljivcu. »Poručuj odmah, šta ima!«⁶ Trajko se je odhrkal in zresnjeno nadaljeval. »Četiri sumljiva lica. Na komunikaciji Solčava–Logarska dolina. Ja mislim, da su opet neki planinari.«⁷ »Ma Trajko, nema ti tu šta da misliš,« je poskočil Šljivotres. »Drži ih dobro na oku, dok ne stignemo! Prekid.«⁸ Odložil je slušalko in stekel ven. Nekaj trenutkov je z očmi prebiral

med ljudmi, ki so mu bili na voljo, nato pa pomignil vodniku graničarskega psa Francu Novaku. »Janezu, odmah po psa i oružje, krećemo u patrolu.«⁹ »Ja nisem Janez, družje mlajši vodnik, ja sam Franc!¹⁰,« se je oglasil mali Prlek. Šljivotres je odmahnil z roko: »Vi Janezi uvek komplicirate oko nekih nebitnih stvari! Granica puca po šavovima zbog vaše nepažnje, a ti meni pričaš priču.«¹¹ Čez pet minut sta prisopihala do križišča, kjer ju je že čakal Trajko. On je edini natančno vedel, kje se v tem trenutku zadržuje tista sumljiva banda, in takoj so stekli po bregu navzdol. Psu je jezik že prav nevarno opletal med ostrimi podočnjaki, ko so vsi upehani končno pritekli do priključka ceste, ki se je vila v Matkov kot. Šljivotres si je popravil puško, katere kopito ga je vso pot med tekom toplo po riti, si zategnil opasač, popravil kapo in brez besed pomignil podrejeni trojki, naj mu sledi do znanega ovinka, kjer so že generacije pred njimi graničarji postavljali svoje zasede. Počenili so po dva in dva na vsako stran ceste in se potuhnili. Kmalu sta se zaslišala oddaljeno pokljanje gruča in brezskrben pogovor prihajajoče, nič hudega sluteče četverice. Šljivotres je previdno pokukal čez rob in ocenil situacijo. Naproti so jim stopicali eno dekle in trije fičfirči z nahrbtniki na ramah. Verjetno res prej kakšni »planinari« kot pravi protidržavni elementi, toda v sili hudič tudi muhe žre, si je mislil. Vedno si je želel, da bi mu v zasedo padla resnična, državnemu sistemu nevarna zver, vendar ni imel te sreče. Morda pa bodo tudi tile vredni vsaj nekaj dni nagradnega dopusta, kajti dva od njih morata biti brez pardona delinkventa, saj imata skoraj tako dolge lase kot punca. »In za take mi tule čepimo v jarkih,« ga je pogrevalo, ko se je zopet potuhnil, da se je čez travnati rob videla le še kapa s kovinsko zvezdo. Trajko je bil prilepljen ob tla in videti je bilo, kot da bi zaspal. To niti ne bi bilo nič čudnega, kajti ta mali burkež se je tako ali tako namenil prespati vsaj pol vojaškega roka. Novak na drugi strani je s težavo miril psa, ki je zaradi bližajoče se četverice postajal vedno nemirnejši. Ko je kosmatincu dokončno prekipelo in je začel lajati, je bilo presenečenja konec. Kapa, ki je še malo prej štrlela čez rob, se je nenadoma stresla in se skupaj s

¹ Od vas tu zahtevamo samo eno, in to sta dve stvari: red, delo in disciplina!

² Pridobitvah revolucije ter bratstvu in enotnosti

³ Sokol Ena na zvezi.

⁴ Sokol, tukaj piščanec, kako me loviš?

⁵ Presneto, Trajko, nikar mi ne afen guncat, ker te bom zares dal zapreti v kletko. To je službeni telefon.

⁶ Nemudoma poročaj, kaj se dogaja!

⁷ Štiri sumljive osebe. Na cesti Solčava–Logarska dolina. Mislim, da so spet planinci.

⁸ Dobro opazuj, kam gredo, dokler ne pridemo do tebe. Konec.

⁹ Janez, takoj po psa in orožje, ker gremo v patroljo!

¹⁰ Jaz nisem Janez, tovariš mlajši vodnik, jaz sem Franc.

¹¹ Vi Janezi vedno komplicirate pri nepomembnih stvareh. Meja zaradi vaše brezbriznosti poka po šivih, ti pa meni pripoveduješ zgodbe.

svojim dolgonogim lastnikom dvignila kot podmorniški periskop.

Pa jih imamo!

»Stoj!« je iz dna grla zagrmel mlajši vodnik na četverico, ki se je že nekaj časa spraševala, kaj pomenita tisti pasji kraval in kukajoča glava v občestnem jarku. Možakar v sivo zeleni uniformi je grdo gledal in v rokah stiskal brzostrelko. Na pol zmedeni so obstali in se spogledali, ko je zraven dolgina hipoma iz tal zrasla še ena siva postava. Ta je bila skoraj pol nižja, zato pa prav tako glasna. »Stao sam!« se je zadril na mlajšega vodnika zmedeni Trajko, ki mu je v tistih nekaj minutah na toplem soncu res uspelo zadremati. Šljivotres bi ga najraje zadavil z golimi rokami, vendar sedaj ni bilo časa. Skupaj z Novakom in njegovim psom so jim s telesi zaprli cesto. »Kuda?« Mlajši vodnik je gledal tako strogo, da bi se ga prestrašila lastna senca. Pes je medtem pametno spoznal, da iz današnje akcije ni pričakovati razvoja kakšne epopeje, in Novak je imel kar nekaj dela z njim, ker mu je hotel uiti nekam nazaj, od koder je verjetno prineslo vonj po divjadi. »Na Mrzlo goro gremo,« je odvrnil eden od dolgočascev. Strog pogled jih je premeril od nog do glave in nazaj, ampak punca jim je bila očitno najsumljivejša, saj so jo preverili vsaj trikrat. »Pokažite putne listove!« Dolgolasec, ki je prej spregovoril, je le zatrepetal v očitni zadregi. Šljivotres se je sedaj sončil v moči svoje sprane uniforme in ruske pokalice v rokah. »Nimamo. Sploh nismo vedeli, da jih potrebujemo, saj smo še vedno v Sloveniji,« mu je s cmokom v grlu odvrnil tisti drugi zraven njega. Vodji zasede je obraz preletel komaj opazen, ciničen nasmešek. Situacija se je razvijala v pravo smer. Strogo je namrščil čelo, da mu je kapa sedla globoko na oči. »Jeli, pa šta ti misliš da mi ovde predstavljamo, neke kanadske rendžere? Nalazite se u graničnoj zoni,«¹² je z dolgo roko zaobjel vse gorske grebene v okolici. Fant je sklonil pogled. »Ampak saj je gibanje v obmejnem pasu dovoljeno tudi brez potnih listov, samo s planinskimi izkaznicami,« se je nenadoma uprla punca in iz žepa na nahrbtniku potegnila majhno, tanko knjižico z zelenim ovitkom. Nemudoma mu jo je pomolila pred nos. Mlajši vodnik jo je pograbil in odprl. Vsebovala je fotografijo, na naslednji strani so bili prilepljeni nekakšni koleki z letnicami, zadaj pa je bila vsa potiskana z raznimi čudnimi štampilj-

kami. Šljivotresu ni bilo prav nič jasno. Nekaj časa jo je obračal med prsti in nemočno listal. »Poglejte, tukaj piše o gibanju v obmejnem pasu,« mu je punca pomagala najti prave strani na sredini knjižice, kjer so se res prikazali zapisi v obliki nekakšnih paragrafov. »Jasno piše, da je z izkaznico dovoljeno tu mimo vse leto, od ene ure pred sončnim vzhodom pa do ene ure po sončnem zahodu.« Pogledal jo je izpod čela. »I baš do sunčanog zalazka. Romantičarka, je li? I odlučila si čak na Mrzlu goru? Baš si mi našla neko fino društvo, jado,«¹³ je ošinil s pogledom oba dolgolasca ob njej. Po trenutku razmišljanja se je nenadoma odločil. »Ne vidim ja tu nikakve dozvole,«¹⁴ in izkaznico pomolil naprej, do vojaka Trajka. Makedonec, ki je vse do sedaj neprikrito in radovedno mežikal proti svetlolasi, vsaj glavo višji deklini, je takoj pograbil izkaznico z njeno sliko in pripadajočimi podatki na drugi strani. A tudi njemu so se roke kmalu povesile od razočaranja. »Dokumenat koji nije napisan i u cirilici u ovoj državi ne važi!«¹⁵ Šljivotres jo je pogledal naravnost v oči. »Drug mlajši vodnik, daj to meni, bom še jaz pogledal,« se je končno oglasil vojak Novak, ki mu je medtem uspelo umiriti lovsko razpoloženega psa. Polistal je po knjižici in res našel podatek, da je gibanje v obmejnem pasu za člane Planinske zveze Slovenije dovoljeno na podlagi meddržavnega sporazuma med SFR Jugoslavijo in Republiko Avstrijo. »Ne seri! Da niste možda vi pametni Janezi sami podpisali neki sporazum s Avstrijancima, a? Šta onda mi tu glumimo na granici? Čuvamo ovu državu pred vama i pred njima, jeli? O tome ćemo sutra sa komandantom, kad mu predam raport.«¹⁶ Punci je vrnil planinsko izkaznico in ukazal: »U kolonu po jedan i sa nama! Trajko na začelje, idemo odmah!«¹⁷

¹² A res, kaj pa misliš, da mi tukaj predstavljamo? Kanadske rangerje? Nahajate se na obmejnem ozemlju.

¹³ In ravno do sončnega zahoda? Romantična punca, kajne? In odločila si se povzpeti kar na Mrzlo goro? Za to si si pa res izbrala uglasjeno družbo, revica.

¹⁴ Jaz tu ne vidim nikakršnega dovoljenja.

¹⁵ Dokument, ki ni napisan tudi v cirilici, je v tej državi neveljaven.

¹⁶ Da niste morda vi pametni Janezi kar sami podpisali kakšnega sporazuma z Avstrijci? Kaj pa potem mi tukaj počnemo? Varujemo mejo tako pred vami kakor pred njimi? O tem se bomo pogovorili jutri, ko bom predal poročilo poveljujočemu starešini.

¹⁷ V kolono po eden in za menoj! Trajko, ti se postavi na začelje in nemudoma bomo odšli naprej!

Na svetu so pomembnejše reči od dolgolasih planincev

Razpoloženje je postalo skrajno mučno, prekinil ga je šele glas iz ozadja. »Počakajte, tovariš oficir,« se je oglasil še tretji od prestrašenih fantov, tisti, ki ni imel dolgih las in ki je vse do sedaj molčal. Šljivotres se je obrnil in vprašujoče pokimal. Poba je bil videti še kar spodoben za razliko od drugih dveh dolgolascev, ki bi ju z veseljem kar osebno posadil na stol in postrigel na balin. Resda smrkavec ni poznal činov in ga je poklical gospod oficir, a nikoli se ne ve, kaj še bo. Nevedneža bodo že še pravočasno poučili o teh stvareh, ko bodo nekoč kje na jugu države iz njegovega testa mesili pravega moža. »Kaj če biti, fant?« je vprašal nekoliko popustljiveje. Poba je požrl slino in korajžno zdrdral: »Neka punca je spraševala na avtobusni postaji, kje se gre do karavle, in srbohrvaško je govorila. Zgleda, da je prišla k nekomu na obisk.« Šljivotres in Trajko sta se spogledala. »Šta to pričaš,

bre?«¹⁸ je ušlo »tovarišu oficirju«. Na pol se jima je sicer sanjalo, pa nista bila prepričana. »Poseta, vodniče. K meni sigurno nije došla, ako govori *službeni jezik*,«¹⁹ je zinil vojak Novak. Mlajši vodnik se je nalašč naredil, da ni slišal posmeha v glasu. »Gde ste ju sreli, fant, govori?«²⁰ Poba je stegnil roko po tisti edini cesti, od koder so jo maloprej prihlačali. »Spodaj pri sestrah Logar, kjer ustavi avtobus. Daleč od tam gotovo ni šla.« Šljivotres je bil v dilemi. S temi tremi mandeljci in deklino si ne bi mogel prida pomagati, to mu je bilo jasno. Lahko bi jih sicer gnal do karavle, kjer bi nekaj dolgih ur čakali na varnostnega oficirja, ki bi jih prišel zaslišat. In kot ponavadi bi za takole nenevarno družbico iztržil kvečjemu ustno pohvalo in nagradni izhod. In kam za vraga

¹⁸ Kaj vendar govoriš?

¹⁹ Obisk, vódnik. K meni gotovo ni prišla, če govori uradni jezik.

²⁰ Kje ste jo srečali?

naj gre človek na izhod v teh krajih? Do prve gostilne je uro hoda in še zdravo se ga ni napiti, ker postanejo domorodci hitro živčni zaradi uniforme. Do Celja pa z avtobusom rabiš celo popoldne. Pogledal je Trajka, Novaka in psa ter odločil. »Idemo da proverimo novo nastalu situacijo! Ne može da neka žena sama luta po ovoj zabit. Zamnom!«²¹ Brez pozdrava so jo udrli naprej po cesti, le Novak jim je mimogrede pomežiknil. »Kaj pa Mrzla gora?« je zanimalo ostrizenega fanta. Nihče mu ni odgovoril, dolgin je le odmahnil z roko, kot bi skušal odgnati komarja. Skupaj s puškami, ki so jih spet teple po ritih, so v naslednjem trenutku že izginili za prvim ovinkom.

²¹ Šli bomo preverit novo nastalo stanje. Saj ženska vendar ne more sama tavati tu, bogu za hrbtom.

Zvečer, po uspešni turi mimo Škafa na Mrzlo goro, smo sedeli za mizo v planinski koči na Okrešlju. »Pa kako ti je padlo na pamet, da si tipu naložil o obisku?« sem se čudil Miru, ki nam je dopoldne v Matkovem kotu tako uspešno snel patroljo graničarjev z vratu. »Jaz bi se sicer še nekaj časa pregovarjal, ampak pri sebi sem že delal načrt, kako se bomo povzpeli na drugo stran, na Korošico. Seveda če nas ti Ramboti tam ne bi zadrževali cel dan.« Malo je pomislil. »Kaj pa vem. Med tisto vašo debato o cirilici sem se spomnil, da je neka mlajša ženska v Solčavi res spraševala voznika, če bo ustavil *kod sestára Logar*, pa sem kar zinil. Saj je mogoče res prišla obiskat nekoga od njih.«

Od takrat je minilo dvajset let. Karavla je medtem postala razvalina, jaz pa tudi že zdavnaj nimam več dolgih las. ●

Namesto Moličke peči Lastovec po brezpotju

Razburljivi doživljaji dveh stezosledk

✍ Vesna Paulin 📷 Zvone Kosovelj

Večerni pogled z Lastovca na pobočja Dleskovca, v ozadju Golte

Bilo je pred petimi leti v maju, ko je sneg v hribih že precej skopnel in je visokogorje kar vabilo v svoje nedrje. S prijateljico sva razmišljali, kam bi se tokrat podali. Kamniške Alpe so nam Ljubljancanom najbližje, kaj ko bi šli ... Roka je brskala po enem od gornjskih vodnikov in se nehotе ustavila na zanimivi točki: Molička peč. Že ime je bilo obetavno, opis v nadaljevanju pa še bolj. Spet novo osvojena planinska trofeja, sem se potihoma veselila.

Po cesti skozi Kamnik in čez Kranjski Rak sva bili, kot bi trenil, v Podvolovljeku. Ko sva vprašali za pot naprej, nama je domačin prijazno pojasnil, da še kratek čas po cesti, nato pa levo po makadamu. Vse da je označeno in da ne moreva zgrešiti. Pa sva zgrešili. In pri vsem tem sva se zelo natančno držali navodil kmeta, pa tudi vodnička. Bilo je nekako takole.

Do Planinška, ki ga ni bilo

Takoj ko se je teren odprl in cesta nekoliko razširila, je velik in lepo označen kaŹipot vabil v ozko sotesko po makadamski poti. Kot je obetal kaŹipot, je od tod mogoče osvojiti ne samo Moličko peč, ampak tudi Korošico in Ojstrico. Krasno, sva si dejali. Cesta je počasi vijugala in se vzpenjala skozi čudovito ozko in divjo sotesko, po kateri je tekel slikovit potoček. Bila sem navdušena, že dolgo nisem srečala sveta, ki bi bil tako prvinski. Kdo bi si mislil, da še obstajajo taki kraji! Po vseh teh desetletjih vandranya po naših gorah bi človek pomislil, da je videl že skoraj vse. No, če že ne vsega, pa vsaj največje bisere naše divje narave. Navpične prepadne stene so molele svoje vrhove visoko v nebo, da se mi je ob pogledu nanje kar zvrtele pred očmi. Cesta me je

malce spominjala na tisto, ki pelje na Kepo ali skozi Dolžanovo sotesko, le da je bila v mnogo slabšem stanju. No, razlika je bila tudi ta, da ni bilo predorov. Takrat sva še mislili, da greva po cesti proti planini PodveŹak, ki je najbližje izhodišče za Moličko peč z južne strani, v resnici pa sva jo ubirali po dolini Lučke Bele. A tega takrat seveda še nisva vedeli.

V vodniku sva prebrali, da je treba avto pustiti pri nekakšni leseni kolibi, potem pa peš naprej. Vozili sva se in vozili in se zaman ozirali po takšni kolibi. Nenadoma je prijateljica ustavila avto in vzkliknila: »Glej, lesena baraka!« Res se je med drevjem nedaleč od ceste skrivala lesena baraka. Če ne bi bili pozorni nanjo, je prav gotovo ne bi videli, ker je bila skrita za drevjem in nekoliko vstran od ceste na drugem bregu potoka. Ustavili sva se, da si stvar pobliže ogledava.

»Na tem mestu je nekoč stala partizanska bolnišnica,« je pisalo, in temu je sledilo nekaj zgodovinskih dejstev. Sprehodili sva se po kratki označeni poti, ki je obeleževala kraj, kjer so nekoč negovali ranjene borce.

»Čudno, tega pa vodnik sploh ne omenja,« je bila začudena prijateljica. »Ampak če tukaj pustiva avto, kam potem naprej?«

Res ni bilo videti, da bi bil kraj primerno izhodišče za kakršno koli turo, saj ni bilo nikjer nobene markirane poti in še manj kaŹipotov.

»Očitno se bova morali peljati še malo naprej, no, saj cesta je čisto znosna. Sploh pa še nisva mimo Planinška,« sem rekla in primerjala opis iz knjige s situacijo pred seboj.

Kmet Planinšek in njegova kmetija, ki je ena izmed najvišje ležečih, ne pa najvišja, kot naju je

obveščal vodnik, sta kmalu postala ena od glavnih opornih točk najinega izleta.

Peljali sva se vse više in više in imela sem občutek, da bi že morali biti na višini, na kateri je Planinškova kmetija. Bili sva res že skoraj tik pod nebom (no, vsaj tako visoko, da sva sotesko s prepadnimi stenami gledali že precej zviška), ko je prijateljica rekla:

»Glej, Vesna, cesta je čedalje slabša! Kolesnice so vse manj vidne, med njimi pa se razrašča visoka trava. A res misliš, da se kmet Planinšek vozi po tako slabi cesti?«

Morala sem se strinjati, da se mi to ne zdi ravno verjetno. Takrat se mi je prvič porodil sum, da nekaj ni v redu. Ta se je še stopnjeval, ko je cesta postajala

je vprašujoče pogledala. Skušala sem jo prepričati (še bolj pa najbrž sebe), da gre pot naprej, le malce slabše vidna je. Pač gamsja stezica. Nekaj časa je še šlo, potem pa sva se znašli na čistem brezpotju na precejšnji strmini.

Boj z ruševjem

»No, sva pač zgrešili. Se zgodi ... tudi v najboljših družinah,« sem se skušala pošaliti, ko je situacija postajala čedalje očitnejša. »Bova že kako, da le ne bi bilo previsnih sten, skozi gozd pa se je vedno mogoče prebiti.«

In sva se prebijali. Strmina je bila tolikšna, da nama je pobrala vse moči, in najino kramljanje je

Molička planina

čedalje bolj divja oz. ko je na koncu ni bilo več in je naprej vodila le za silo uhojena pot.

Zdaj sva pač morali parkirati in nadaljevati peš. Sicer pa je po dolgi vožnji to več kot prijalo. Mahnili sva jo po slabo uhojeni poti, kaj pa nama je drugega preostalo. Upajmo, da bo trajala in da ne bo izgini-la za prvim ovinkom, sem pomislila. Optimizem so mi zbujali precej posušeni kravjeki, ki so pričali o tem, da so tod nekoč (!!) hodile krave, in če so bile tu krave, planina ne more biti daleč ... Sprostili sva se, začeli kramljati in lagodno nabirati prve višin-ske metre. Toda že po nekaj minutah se je pot prav skrivnostno končala. Kaj pa zdaj? Prijateljica me

utihnilo. Kljub naporom naju ni grabila panika in hodili sva mirno ter z zaupanjem. Obe sva iz izku-šenj vedeli, da človek tudi po brezpotju lahko daleč pride. Da le prideva na točko, s katere se bo kaj videlo. Kajti glavni problem je bil ta, da nisva niti približno vedeli, kje sva, brez dvoma pa nama je bilo jasno, da nisva tam, kamor sva prvotno namerava-li. Da bi le vreme zdržalo, sem si zaželela, ko so se začele poditi prve gorske meglice.

Napredovali sva, kjer se je bilo pač mogoče prebiti. Skalovje se je ves čas izmenjevalo z gozdom, ki nama je nudil varne prehode. Ob skalnih previ-sih sva občudovali prave slapove avriklja (strokovno

imenovanega lepi jeglič). Ne pomnim, da bi ga kdaj videla toliko na kupu! Tudi sicer je bilo vse polno čudovitega gorskega cvetja. Konec maja je v hribih čas, ko se narava resnično prebudi.

Počasi sva zapuščali gozdno mejo, saj naju je le tu in tam pozdravilo kakšno drevo. V pričakovanju, da bova zdaj na razgledni točki, sva pospešili korak. Malo se je že videlo naokoli. Pred nama se je na levo odpiral divji in osupljivo lep skrotast svet izjemnih dimenzij.

Še malo ... Potem pa se nama je zgodilo tisto, kar je verjetno za planinca najhujša nočna mora. Znašli sva se namreč v morju ruševja, ki mu ni in ni hotelo biti konca. Spočetka so bila to drevesca, ki jih je

kazalca in vedno pristane na istem mestu. No, in tole tu zdaj je bilo nekaj podobnega.

Naposled sva prispeli do točke, ko sva pred seboj zagledali ostenje. Kasneje (doma) nama je postalo jasno, da je bila to zahodna stena Lastovca. Še vedno sva »plavali« v morju ruševja, zdaj že čisto izčrpani. Ura je bila že krepko pozna, in čeprav so bili dnevi dolgi, se je že počasi mračilo, nebo pa je postalo prepredeno z nizko oblačnostjo. Postalo nama je jasno, da če bova tako nadaljevali, bova morali noč prebivakirati. Ta varianta mi ni bila niti najmanj všeč, odločena sem bila, da se rešiva iz začaranega kroga, pa naj stane, kar hoče. Povzpela sem se na najbližjo skalo, ki je molela iz morja ruševja. Videla sem, da

Velika Zelenica in Veliki vrh z Dedca nad Korošico

bilo treba le rahlo odriniti od sebe. A kaj kmalu sva obtičali med orjaškimi primerki, ki so merili vsaj dvakrat toliko v višino kot midve in ki so se očitno odločili, da bodo ovirali vsak najin korak. Mukoma sva se prebijali naprej, centimeter za centimetrom. Pri tem sta naju seveda najbolj ovirala nahrbtnika, ki sta naju v kočljivem lovljenju ravnotežja pogosto potegnili nazaj. Bili sva že čisto premočeni od potu, a nič še ni kazalo, da je na obzorju rešitev. Prav gotovo sva tam med ruševjem kolovratili vsaj dve uri. Zdelo se mi je, da se nikamor ne premakneva. Spomnila sem se, kako sem nekje prebrala, da se v puščavi človek nehote ves čas giblje v smeri urinega

se proti levi ruševje neha in nadaljuje navzdol v zelo strmi, previsni skali. Čeprav izredno previsna, je skala premogla nekaj oprijemališč, kjer bi morebiti lahko sestopili. kako???

Drugega tako in tako ni preostalo

Z novim upanjem sva se zagnali skozi zadnje grmičke ruševja in si ogledovali prizorišče spusta. Ko sva pogledali navzdol, naju je malce stisnilo pri srcu. 30-metrška stena, midve pa brez plezalne opreme sredi oblačnega večera. Spogledali sva se in se strinjali, da sestopiva prav tu, sicer nama drugega tako ali tako ni preostalo. Šla sem prva. Globoko

sem zajela sapo, se priporočila »višjim silam«, zave-
dajoč se, da bom s svojimi izzivalnimi podvigi kmalu
dosegla limit, ki ga imam na svojem kozmičnem
računu, nato pa se zbrano lotila sestopa. Prijateljica
mi je sledila. Šlo je počasi in previdno. Prvih nekaj
metrov je bilo za nama in oddahnili sva se. A naj-
hujši del je šele sledil. Spodnji del stene je bil precej
krušljiv in največje težave so nama povzročali prav
kotaleči se kamenčki. Počasi sva sestopali in vsak
korak skrbno merili (da ne bi bil zadnji). Končno
nama je uspelo, da sva se srečno rešili iz skalnega
prijema in nadaljevali po presahli hudourniški grapi.
Ob njej je bilo vse polno omamno dišečega gorskega
cvetja. Bilo je čarobno! Kakšno nasprotje mukam, ki
sva jih še nedolgo tega preživljali! Res da še nisva bili
na poti, a korak je bil neprimerno lažji.

Ni dolgo trajalo, pa sva se znašli na poti, ki vodi
s Korošice. Zelo hitro naju je pripeljala na glavno
makadamsko cesto, kjer je izhodišče (zelo skrito
in takrat precej slabo označeno). Zdaj sva morali
samo malce stopiti navkreber do konca te ceste, kjer
sva imeli parkiran avto. Polni energije in zanosa
ob nadvse razburljivem izletu sva skoraj poleteli ta
zadnji konček poti, dolg kakšnih deset minut, čeprav
sva noge komaj čutili. Ravno ko sva sedli v avto, pa
je iz težkih oblakov, ki so se že nekaj časa zbirali nad
nama, začelo deževati. Kaj bi bilo lahko boljšega!

Pot nazaj je minila kot v transu. Ko sva prespali
izlet, sva skupaj analizirali in preštudirali svojo pot.
Glavna napaka je bila, da sva prezgodaj zavili levo
z glavne ceste. Morali bi se peljati še kakšen kilo-
meter naprej in tam bi naju pot peljala na planino
Ravne mimo kmeta Planinška. Tako pa sva odkri-
vali dolino Lučke Bele. Tudi tu bi še lahko prišli na
Moličko peč, a kot že rečeno, je bil kažipot precej
skrit v drevju in nekoliko odmaknjen od glavne ma-
kadamske ceste. Edina varianta, ki nama je preosta-

la, je bilo tako odkrivanje jugozahodnega pobočja
slikovitega vrha Lastovca (1841 m), ki je po »glavi«
ves zaraščen. Kravjeki, ki so na začetku poti obetali
bližino planine, pa so bili še iz starih časov, saj na
tem koncu že dolgo več ne pasejo.

Pa nič zato. Spoznavali sva nov svet, odkrili
ostanke partizanske bolnišnice (ki jo najbrž večina
mimoidočih spregleda in tudi midve bi jo, če ne bi
bilo specifičnih okoliščin!), naužili sva se adrenalina
ter pošteno razgibali mišice medeničnega obroča in
vse druge, ki sodelujejo pri akrobatskih podvigih
hoje čez ruševje. No, pa kaj bi to. Konec dober, vse
dobro. ◻

Na prostranem pašnem območju Dleskovške planote ali Veže nas čaka kar nekaj zelo zanimivih vrhov, ki pa nas verjetno ne bodo navdušili s svojo višino, temveč nas bodo pritegnili z odmaknjenostjo, divjino in mirom. Planota leži med Robanovim kotom, Savinjo, Podvolovljekom in Lučko Belo. Njen severni rob poteka vzporedno z Robanovim kotom, kamor s silno pokončno steno prepada med alpinisti najbolj znani Križevnik. Proti zahodu pa se greben prek Velike Zelenice spusti na Moličko peč t.j. rob Žvižgovca nad Moličko planino in zopet dvigne na Ojstrico. Molička peč imenujejo nekateri tudi najvišji vrh Poljskih devic, 2028 m, med Veliko Zelenico in Križevnikom. Zaradi gostega ruševja in kraškega terena je Dleskovška planota precej težko prehodna. Čeznjo vodijo redke shojene pastirske steze, v poletni sezoni pa jih kar precej napravi še živina. Označenih poti v tem predelu je malo; tečejo le po pobočjih ali plitvih dolinah, na vrhove pa vodijo neoznačene poti. Svet je primeren za raziskovalce, a v trenutku nepazljivosti se lahko hitro izgubijo in zabredejo v gosti labirint ruševja, ki ga tu ne manjka. Na Veži so zaradi kraškega terena nastale tudi podzemne jame; posebej znan je jamski sistem Molička peč pod Velikim vrhom, ki je četrta najgloblja jama v Sloveniji. Vsi trije vrhovi, ki jih bomo tu na kratko opisali, so na zahodnem delu Dleskovške planote, vzhodno nad Moličko planino, kjer so še vidni ostanki prve kočje Slovenskega planinskega društva iz leta 1893, nekdanja Kocbekova kočja, sedaj Kocbekovo zavetišče, ter novejša, obnovljena kapelica. Pobočja vrhov so krotka in položna, a močno ruševnata; še najbolj prepadata v dolino severni strani Moličke peči

in Velike Zelenice, ki je tudi najvišji vrh na planoti. V dolini Podvolovljek, kamor se pripeljemo iz Luč ali Kamnika (pred prelazom Črničec) oziroma Gornjega Grada (čez prelaz Črničec), med mostom čez Lučnico in gostilno Riher proti severu zapustimo asfaltno cesto (oznake na glavni cesti so dobro vidne) ter se po dobri gozdni cesti zapeljemo mimo velike kmetije Planinšek do planine Podvežak na levo (oznake) in na planino Ravne na desno (oznake); ti planini sta izhodišči za naše ture. Še eno izhodišče je lahko Robanov kot.

S planine Ravne: S planine gremo najprej po kolovozu, nato po poti do ograje (sem pridemo tudi z obračališča ceste malo nad planino in po širokem gozdnem hrbtu, označeno). Nadaljujemo do manjšega sedla; pot nas vodi zložno navzgor do Sedelca, 1840 m, med Velikim Vrhom in Dleskovcem. Tu poiščemo slabo vidno stezico, ki ji sledimo po gručnati grapi (možici), po južnem grebenu med ruševjem do travnatega Velikega vrha in naprej do Velike Zelenice. Do Sedelca nezahtevna označena pot, naprej neoznačena pot, 2.30–3 ure.

S planine Podvežak: Parkiramo pod planino pri leseni kolibi. Pot se zložno dviguje najprej do planine, nato po kraškem svetu mimo Inkretovega studenca in na razpotju zavije desno pod pobočje Črnega vrha, 1931 m, na Prag, 1870 m. Z desne pride markirana pot s planine Ravne; po njej gremo nekaj metrov in ko najdemo primeren prehod, na levo. Med ruševjem iščemo prehode do vrha Velikega vrha in naprej po travnem hrbtu do Velike Zelenice. Do Praga nezahtevna označena pot, naprej nezahtevno brezpotje, 2.30–3 ure.

Iz Robanovega kota: Avto pustimo pri Robanovi kmetiji. Markacije nas vodijo zložno do Robanove planine in naprej do zatrepja doline. Pot se strmo vzpne prek Jeruzal (jeklenice), po travnatem pobočju in po grapi ter desno ob njej (klini, jeklenice) do sedla med Žvižgovcem, 1865 m, in koto 1829 m nad Moličko planino. Zelo zahtevna označena pot, 3.30–4 ure. Na planini zavijemo levo na preval Prag, 1870 m, odkoder se lahko po zahodnem pobočju med prehodi povzpne na Veliki vrh, 2110 m, in naprej po vršni planoti do Velike Zelenice, 2114 m. S Praga nezahtevno brezpotje, 1 ura; skupaj 5–5.30 ure.

Vodniki: Vladimir Habjan, Jože Drab, Andraž Poljanec, Andrej Stritar: Kamniško-Savinjske Alpe (Planinska založba), Andrej Stritar: 111 izletov po slovenskih gorah, Kamniško-Savinjske Alpe (Sidarta), Vladimir Habjan: Manj znane poti slovenskih gora (Sidarta).

Zemljevida: Grintovci, 1 : 25.000, Kamniško-Savinjske Alpe, 1 : 50.000 (Planinska založba).

Metulji

📷 Oton Naglost

Metuljčica, Lastovičar
Citronček, Modri bleščavec

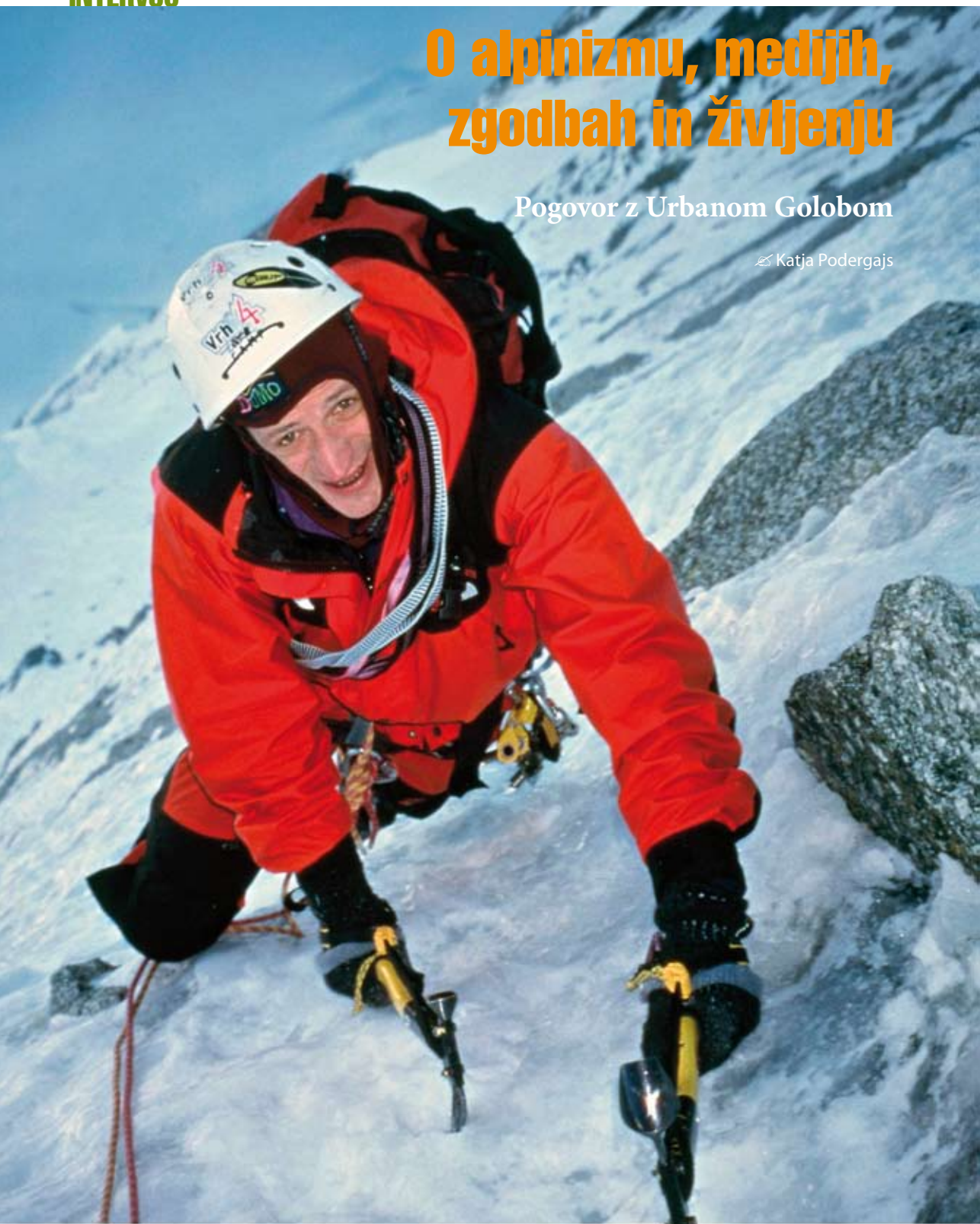

O alpinizmu, medijih, zgodbah in življenju

Pogovor z Urbanom Golobom

✉ Katja Podergajs

Zimska ponovitev Coltonove smeri v Les Droites, Francija

Simon Slejko

Urban Golob ni le suhljata podoba, ki jo lahko vidite viseti v kakšni lepi steni, ovešeno z velikanskim objektivom in drugo fotografsko kramo. Urban Golob tudi ni le nežno sesljajoč glas, ki te preseneti v telefonski slušalki. Pravi Urban Golob se skriva za globokimi pomeni preprostih besed, ki jih piše njegova roka; za občutenimi kompozicijami, ki se znajdejo v njegovem objektivu; in predvsem nekje daleč v ozadju igrivih, temnih oči. Tam boste našli pravega Urbana Goloba.

Začniva pri tvoji knjigi. Ob branju sem dobila občutek neskončne preprostosti – kot da že od nekdaj preprosto sprejemaš in uživaš življenje, kakršno koli pač je. Brez pritoževanja in kompliciranja, tudi v najtežjih položajih; samo skomig z rameni in – gremo naprej. Kako ti to uspeva?

»Treba je vedeti, da sem to knjigo pisal za nazaj, in takšen oddaljen pogled stvari malce izlušči. Res pa je, da me je vse, kar se mi je dogajalo kot otroku, torej bolezen in tisto, kar je prinesla s seboj, naučilo, da je treba probleme pač nekako rešiti in čim manj pri tem kompliciraš, bolje je. Sicer mi pa ne uspe vedno, odvisno, kakšen je problem – večji je, manj kompliciram, in nasprotno (*smeh*).

Druga stvar je starost – no, upam, da še nisem prav star (*smeh*)! Ko si mlad, še nimaš tako hudih eksistencialnih in podobnih problemov, kot so tisti, ki se pojavijo pozneje, in je malo lažje. Pri moji bolezni je bilo lažje tudi zato, ker so psihični del prevzeli nase starši. Sam sem se ukvarjal s fizičnimi posledicami, od ležanja v bolnišnici do operacij, hudega hujšanja in podobnih neprijetnosti. Psihično pa se z boleznijo nisem obremenjeval. Vedel sem, da sem bolan, da imam tumor, besede rak pa v zvezi s seboj nisem slišal. Vse to so nase prevzeli starši in to je bilo zelo dobro zame.

Malo drugače je bilo potem pri dvanajstih, ko se mi je ponovilo. Takrat sem že približno vedel, za kaj gre. Ne nazadnje med ležanjem po bolnišnicah tudi kaj prebereš in pri dvanajstih letih sem bil le malo bolj razgledan kot pri osmih, ko sem prvič zbolel. Vendar se je drugič vse tako hitro razvijalo, da je bilo treba ukrepati takoj in ni bilo niti časa, da bi se prav posebno ukvarjal s psiho.«

Pa vendar tudi danes, na primer pri tvojem plezanju, ni videti, da bi imel kakšne posebne težave s psiho.

»Hmm, ne vem, če res nimam problemov z njo (*smeh*). Včasih jih imam. Pred kakšnim letom je prijatelj hudo padel v hribih, mimo mene je letel 60 metrov globoko. Dobil je poškodbe glave, sam pa sem imel prste »razštelane« od sunka vrvi, ko sem ga varoval. Od takrat skoraj leto dni nisem plezal, preprosto je bilo treba počakati. Ko sem potem spet začel, sem plezal, kot da se ne bi poznal. Zelo počasi in previdno. Šele po dveh, treh smereh mi je spet steklo.«

Na svoji spletni strani se predstavljaš v dveh vlogah – kot fotograf in alpinist. Kako ti vlogi združuješ na odpravah? Kateri daješ prednost?

»Že pred tremi odpravami sem si rekel: ko grem naslednjič na odpravo, bom vzel samo »trotl« aparat in me sploh ne bodo zanimale fotografije, temveč samo plezanje. Pa sem potem vedno popustil svoji fotografski žilici (*smeh*). Vedno sem vlekel še kaj večjega s seboj. No, v steno niti ne, razen na Everestu, s Karničarjem, ko sem bil zraven kot fotograf. Tam sem pač dal prednost fotografiji iz preprostega razloga: vedel sem, da če Davo prvi smuča nepretrgano z vrha, bom imel te fotografije samo jaz in nihče drug. Če bi se pa recimo odločil za vrh, bi bil tisoč-dvesto-ne-vem-kateri, ki bi bil gori, če bi bil. Torej je bilo to vredno izkoristiti in mi je tudi pomenilo izziv. Zdaj imam te fotografije samo jaz in objavljajo jih še danes, povsod, tako v ameriškem National Geographicu kot v Le Mondu. To je ena mojih največjih referenc. Everest je pa še vedno tam in z malo sreče – ter veliko denarja (*smeh*) – bom mogoče še kdaj šel. In takrat prav gotovo s »trotl« aparatom (*smeh*).«

V svojem nedavno predstavljenem magistrskem delu Alpinizem in mediji omenjaš nemerljivost in neprimerljivost uspehov v alpinizmu. Kaj je zate dosežek, uspeh?

»To je odvisno od situacije. Če je vse lepo, ugodne razmere, v redu vreme, dobro počutje, potem je uspeh seveda to, da preplezaš tisto, kar si si zadal. Če te ujame vremensko poslabšanje ali kakšna druga nevarna situacija, pa je lahko naenkrat uspeh že samo to, da prideš dol živ. Tudi najboljši alpinisti se sprašujejo, kaj je pravzaprav uspeh. Če bi gledali na alpinizem samo kot na šport, številke, bi se seveda vedelo. Ampak v resnici ni tako in je vse odvisno od vsake posamezne odprave oziroma projekta, z vsemi okoliščinami vred.«

Leta 1998 si se odpravil na zimsko prečenje slovenskih Alp, podprto s humanitarnim namenom zbiranja denarja za otroke z rakom in krvnimi boleznimi. Projekt se je v vseh pogledih zelo uspešno iztek. Kdaj razmišljaš, da bi se znova lotil česa podobnega?

»Ja, razmišljam. Imam tudi že nekakšno idejo, a še ni toliko dozorela, da bi se je resno lotil. Poleg tega je tudi nekaj ovir, recimo ta, da je humanitarnih in tudi bolj kvazihumanitarnih zadev zelo veliko. Rad bi naredil nekaj drugačnega. Da ne bi ponavljal samega sebe in tudi ne koga drugega. Na drugi strani so težava mediji. Če bi zastavil humanitarno, zbiral denar za kaj, bi vse skupaj spet morali spremljati mediji in tukaj se je od leta 1998 marsikaj spremenilo. Če bi hotel napraviti velik spektakel, bi verjetno hitro dobil medijske pokrovitelje, ampak tega nočem, vsaj za zdaj še ne. Tako razmišljam, kako bi idejo, ki jo imam v glavi, izpeljal tako, da bi ostal sam sebi zvest, hkrati pa bi bilo toliko zanimivo za ljudi, da bi učinkovalo.«

Omenjeni projekt iz leta 1998 je bil tesno povezan z mediji predvsem zaradi humanitarnega namena, po navadi pa gre za druge razloge – to je tudi pglavna tema tvojega magistrskega dela. Kaj je torej tisti pglavni razlog, da se v zadnjem desetletju alpinistična dejavnost vse bolj povezuje z mediji?

»Moj projekt prvega zimskega prečenja slovenskih Alp je bil povezan z mediji, ker se ga drugače sploh ne bi dalo izvesti. Bi ga pa v današnjih okoliščinah moral čisto drugače zastaviti. Veliko bolj bi se moral izpostaviti. Saj vidiš, kako danes poteka – spektakel. To deluje in če hočeš biti konkurenčen (to pa moraš biti, če želiš, da ljudje akcijo opazijo in kaj prispevajo), moraš delovati vsaj približno enako in potem je težko najti mejo, do katere boš šel.

Glede alpinizma in medijev v zadnjih desetih letih ... Alpinizem je bil v medijih navzoč že zdavnaj. Je pa res, da je v zadnjih desetih letih postal, predvsem zaradi interneta, šport z občinstvom. Že prej so pisali knjige, snemali filme, fotografirali. Ampak načelno, z nekaj redkimi izjemami, je to ostalo bolj v zaprtem krogu strokovne gorniške javnosti. Danes pa je internet z nekaterimi projekti naredil iz alpinizma dobesedno šport z občinstvom. Imamo neposredne prenose iz Himalaje in od drugod in alpinizem zdaj naenkrat spremlja širša javnost – ljudje, ki nimajo nobenih izkušenj s hribi. Ne vedo prav dobro, kaj se dogaja, ampak ker je to spektakel, ga spremljajo. Ne gre le za internet – z njim so se povezali tudi drugi mediji. Na spletni strani se na primer

nekaj razve, potem to objavijo drugi mediji, ljudje to vidijo, hitijo gledat na spletno stran in spet nazaj pred TV ... na koncu se razvije nekakšen pingpong med mediji ali nekakšna »mikrofonija«.

Po drugi strani pa slovenski splošni mediji alpinizma ne prepoznavajo več kot (nacionalne) športne vrednote in tako so pri Delu prenehali izdajati rubriko Alpinistične novice, ki je bila navzoča več kot 35 let. Pa vendar je alpinizem kot spektakel za to časopisno hišo očitno toliko zanimiv, da nekatere medijsko obetajoče alpinistične projekte podpre vsaj kot medijski sponzor.«

Pa vendar, zakaj se nekdo odloči, da bo svojo zasebno dejavnost tako na široko razglašal in delal spektakel? So v ozadju zahteve sponzorjev ali je tudi nekaj nečimrnosti alpinistov?

»To ve vsak pri sebi. Vzgibi in razlogi posameznika za ukvarjanje z alpinizmom so individualni in zelo subjektivni. Nekdo je šel v hribe zato, ker je bral knjige o herojskih odpravah, ko je bil majhen, drugi je začel plezati, da bo lahko »frajer« pred puncami, tretji ... Zelo veliko je razlogov, zakaj ljudje plezajo. In zato so lahko tudi interpretacije alpinizma zelo subjektivne. Se pravi, da si lahko o alpinizmu vsak misli, kar si hoče. Na drugi strani pa so se v ožji alpinistični strokovni javnosti oblikovale neke vrednote, norme, etika, ki skrbijo za to, da alpinizem kljub svoji nemerljivosti oziroma sinkretičnosti ne bezlja na levo in na desno. In zato smo lahko mi alpinisti kritični drug do drugega. Seveda se moramo še vedno zavedati subjektivnosti, a če nekdo dela čisto po svoje, se lahko oglasimo in zavzamemo svoje stališče do tega. Širša javnost pa tega seveda ne počne, ker notranjih alpinističnih vrednot in norm ne pozna. Z njenega vidika se potem zdi, da se alpinisti med seboj spet nekaj prepirajo in da so drug drugemu »fovš«.

Naj se vrnem k vprašanju: seveda, tudi nekateri sponzorji verjetno zahtevajo medijske objave. Je pa od vsakega alpinista odvisno, ali bo to sprejel ali ne. Vsak ima svojo mejo. Res pa je, da spletna stran, na katero enkrat na teden napišemo, kaj se dogaja na odpravi, pač ni prava vaba za sponzorje.«

V nalogi razlagaš strukturo zgodbe o junaku in jo preneseš v svet alpinizma. Alpinist je junak, ki se odpravi v neznan svet, tam opravi iniciacijo (težek podvig) in po srečni vrnitvi domov pove zgodbo o svojem doživetju. Vendar alpinisti v dobi interneta vse večkrat prikazujejo zgodbo že med samim dogaja-

njem. Je to morda način, kako jo narediti zanimivejšo v sedanji poplavi vseh alpinističnih zgodb?

»Bistvo alpinizma je zgodba, zato je njegov osnovni medij – beseda. Tudi če gledamo na alpinizem samo v smislu športnega rezultata, je še vedno poglavitna zgodba. Vendar pa so zgodbe prav tako nemerljive kot alpinizem sam. In zato je morda ravno internet ponudil alpinizmu možnost, da konkurira z drugimi športi, da ga opazijo mediji in s tem tudi sponzorji. So pa pristopi k uporabi interneta v te namene zelo različni. Na eni strani imamo odpravo, ki naredi svojo spletno stran in se na njej oglašča vsakih nekaj dni. Potem so tu ljudje, ki gredo plezat v Himalajo, pa ne vzamejo s sabo niti satelitskega telefona. In končno so tudi takšni, ki tako veliko uporabljajo internet, da gre že za nekakšen spletni neposredni prenos himalajskega dogodka.«

Kaj to pomeni za zgodbo? Je kakšna razlika med tem, da jo občinstvo lahko spremlja neposredno, med dogajanjem samim, in tem, da jo poveš šele po vrnitvi, ko imaš že bolj celosten pogled na dogodek?

»Je, seveda. Ampak sploh ni nujno, da je kateri izmed teh pogledov slabši. V prvem primeru so stvari pač neprečiščene, ker nimaš časa razmisliti o njih – gre bolj za nekakšno novinarsko poročanje. Vendar je treba spet ločiti med tem, ali je bil alpinistični projekt že novinarsko zastavljen ali ne. Če vsak dan pošiljaš novice z odprave za dvajset prijateljev, je pristop na neki način bolj interno blogerski. Pri novinarsko zastavljenem projektu, kakršni so bili na primer Karničarjev in Humarjevi, pa gre za veliko medijsko zadevo in je dejansko navzoč novinar, ki potem poroča. Že na tej stopnji so med načini sporočanja zgodb velike razlike, zato jih je zelo težko primerjati.«

Zakaj si se sam odločil povedati svojo zgodbo v obliki knjige? Je to prišlo kot preblisk ali se ti je zamisel porajala že dlje časa?

»Povod je bil to, da so me ljudje, prijatelji, spraševali, kdaj bom napisal knjigo. In ko me je trideseti vprašal, ali bom kaj napisal, sem si rekel: OK, pa dajmo. Sicer moram priznati, da sem že prej razmišljal o tem, ampak hotel sem narediti malo drugače in nisem točno vedel, kako. Moje vodilo je bilo, da bo knjiga drugačna, moja, in sicer v različnih pogledih. Torej, da bo izražanje drugačno, da bo pisanje na prvi pogled preprosto – včasih neposredno in za nekatere na trenutke tudi robato, brez odvečne patetike, olepševanja in filozofiranja na prvo žogo.

In da se bo bralcu počasi razkrivalo, kako razmišljam, kakšen sem, ne pa, da mu vse že takoj prinesem na pladnju. V zgradbi zgodbe oz. knjige je tudi kakšen filmski element, ki sem si ga izposodil prav iz filmske teorije. Tako sem si sestavil ogrodje. Potem je prišla pa zgodba ... Glede bolezni vem, da ne morem pametovati, zakaj in kako sem opravil z njo. Lahko pa pišem o odnosu med sabo in hribi na tem ozadju. In morda s tem še komu drugemu, ki ima podobne ali kakšne druge težave, ponudim oporno točko, da se poskuša nekako izvleči iz njih. To ni noben recept, je pa mogoče nakazano, kako lahko nekdo razmišlja.«

V tvoji knjigi lahko tako beremo o dveh zgodbah iz dveh različnih življenjskih obdobj. O kateri si začel najprej razmišljati? Je bila katera glavni povod za začetek pisanja?

»No, obe sta nekako povezani. Odprava na Peak 41 je bila izredno lepa; pa ne samo zato, ker smo prišli na vrh. Tako dobro smo se razumeli, kot nisem doživel na nobeni odpravi prej in pozneje. Navzoč je bil moštveni duh in res je bilo super. Kar prav mi je prišlo, da sem lahko pisal o nečem takšnem.

Zgodba o bolezni pa se je vključila iz že omenjenega razloga – da bi prikazal ljudem možnost drugačnega razmišljanja. Kaj je bilo prej, je težko reči. Obe zamisli sta bili v zraku, dokler nista potem kar naenkrat padli skupaj. Dejstvo je, da o bolezni ne bi mogel pisati, če ne bi bilo hribov. Ko sem bil na tej odpravi, sem veliko premišljeval (za to imaš na odpravah po navadi res dosti časa) in se kar nekajkrat spomnil na bolezen. Po koncu odprave je sicer preteklo še nekaj časa, kakšno leto, nato pa se mi je vse sestavilo.«

Tvoje ime postaja ob pomoči fotografije, alpinizma in pisanja vse bolj prepoznavno – kot blagovna znamka, o kateri prav tako pišeš v magistrskem delu. Je prišlo to spontano ali je del načrta, da si ustvariš svojo lastno znamko?

»Ha (smeh), to je res. Sicer sem načelno človek, ki mu ni kaj dosti do tega, da bi imel svojo blagovno znamko. Ampak glede na to, da sem svobodnjak, freelancer, da si sam »rihtam posle«, mi to seveda koristi. Hočeš nočeš sem v to prisiljen. Če v nekem okolju nisi navzoč, te preprosto ni in pozabijo nate. Sam s tem niti nimam težav, če pa od tega tudi živim in s tem preživljam še svojo družino, prepoznavnost koristi. Če seveda ni samo podoba, temveč je v njej tudi vsebina.

Se mi pa zdi zanimivo, da je ta moja »blagovna znamka« prišla tudi čez meje. Nedolgo po zagovoru magisterija sem že dobil povezavo z Anglijo – tam se lotevajo neke raziskave o promociji vrednot gornišva in alpinizma ter o tem, kako jih predstaviti širši javnosti. Potem je prišlo še nekaj od revije Alp. Tako sem naenkrat ugotovil, da prepoznavnost, ki temelji na delu in vsebini – tudi če se ne ukvarjaš načrtno z njo –, kar pride naokoli. In če vidijo, da imaš kaj pametnega povedati, se ti pač dobro zdi, rad sodeluješ. S tem pa se moja blagovna znamka še bolj krepi in širi (*smeh*). Da bi to počel samo zaradi svoje podobe oziroma da bi bilo moje ime znano – ali kot pravijo onstran Kolpe, da bi bil »čuven potom što sam poznat« –, tega pa nikoli nisem počel in upam, da tudi ne bom.«

Dobro blago se samo hvali, pravi znani slovenski rek, in Urbanovo delo je še en dokaz za to. Če vas zanima, zakaj, vzemite v roke njegovo knjigo **Na beli steni** ali vsaj kliknite na njegovo spletno stran www.urbanglob.com. ◻

Pesem o kondorju

(Brojanov raz v Stenarju s Sandijem Blažino)

*Pred davnimi sva leti navezala
se s Sandijem pod Brojanovim razom;
presrečen z nejevernim sem obrazom
ga gledal, ko mu noga je plesala.*

*Saj to ni on, to je baletka prava,
kot divji gams je plesal po skalovju;
očaran sem ga gledal in v drobovju
kar stiskalo me je – to je zabava.*

*Ponosen bil sem, da me vzel je s sabo,
saj končno to navadni niso griči
in plezarija z njim ne gre v pozabo.*

*Učitelj res njegov je bil Comici,
to vedel sem, še predno sva vstopila,
še predno roka mu je klin zabila.*

Zvonko Čemažar

Urn timer obratovanja krožne kabinske žičnice julija in avgusta 2008

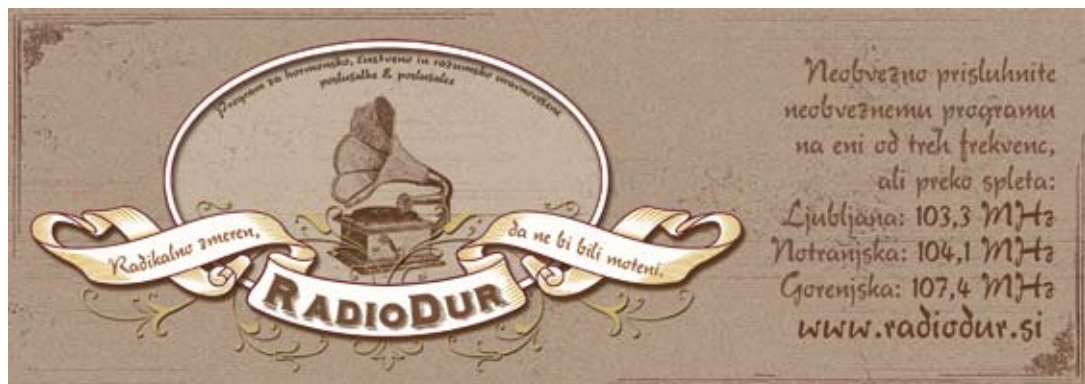
iz Bovca na Kanin:

ob 7:00, 8:00, 9:00, 10:00, 11:00, 12:00, 13:00, 14:00, 15:00, 16:00

s Kanina v dolino :

ob 8:00, 9:00, 10:00, 11:00, 12:00, 13:00, 14:00, 15:00, 16:00

zadnja vožnja ob 17:00

Prejemanje na kromeniskih, kristalnih in raznimih enosmernih
podajalnih & prejemalnih

Radikalno zmeren, da ne bi bili moteni.

RADIODUR

Neobvezno prisluhnite
neobveznemu programu
na eni od treh frekvenc,
ali preko spleta:

Ljubljana: 103,3 MHz
Notranjska: 104,1 MHz
Gorenjska: 107,4 MHz
www.radiodur.si

Reševanje iz ledeniških razpok

Povzetek licenčnega seminarja za alpinistične inštruktorje

✍ Matjaž Šerkezi 📖 Klemen Volontar

Podkomisija za vzgojo in izobraževanje pri Komisiji za alpinizem PZS se zadnja leta veliko ukvarja s posodobitvijo alpinistične tehnike in dokončnim umikom iz alpinistične »kamene dobe«. Do tega smo se dokopali na podlagi preizkusov večjih proizvajalcev opreme (Petzl, Black Diamond, Grivel ...), poenotenja znanja z gorskimi vodniki in Gorsko reševalno zvezo Slovenije, svojih lastnih izkušenj, predvsem pa zaradi vedno bolj izpopolnjene opreme, ki omogoča lahkotnejše in svobodnejše gibanje (plezanje), vendar ne na račun varnosti. Tako smo lani dokončno vpeljali uporabo samo sedežnega dela plezalnega pasu, saj je plezanje v kombinaciji z zgornjim delom neudobno in ovira. Poleg tega moramo pri povezavi obeh delov improvizirati, to pa se je pri začetnikih izkazalo za še posebno nevarno. Petzlovi testi so pokazali, da pri padcu ni velike razlike med uporabo samo sedežnega dela in uporabo

kombinacije sedežnega in prsnega dela plezalnega pasu. T. i. osmico za spust po vrvi, ki jo nekateri še danes napačno uporabljajo za varovanje soplezalca v gorah, so zamenjale različne varovalne ploščice, ki pri spustu ne krotovičijo vrvi in so uporabne ne le za varovanje, ampak tudi za različne vrstne manevre. Cepini in ledna orodja brez zapestnih zank olajšajo plezanje, saj nam ne zaustavljajo prekravitve v rokah, hkrati pa lahko orodje prestavljamo iz roke v roko; to je še posebno pomembno pri plezanju v prečnicah. Posledica vsega skupaj pa je še nekaj bistvenih sprememb pri vrvnih manevrih. Za začetek smo se lotili ledeniške tehnike, s katero so se v Sloveniji zadnja leta zelo malo ukvarjali. Vzrok je bil pomanjkanje ledeniških tečajev, ki jih je v preteklosti za PZVI pri KA kar 28 let vodil Bine Mlač, potem pa so »izginili« s programa zaradi napačne politike. Moralo se je zgoditi nekaj nesreč, ki so dale ljudem

misлити in jih »prebudile«, da so se začeli odpravljati v svet ledenikov navezani na vrvi in z dovolj tehničnega znanja. Letošnji licenčni seminar je potekal na ledeniku Ködnitz pod Velikim Klekom, na katerem smo alpinistične inštruktorje seznanili z novostmi pri reševanju iz ledeniških razpok.

Priporočena oprema

Osnovna osebna zaščitna in tehnična oprema, vrvi (min. 50 m), dve pomožni vrvici (5–6 mm, 5–6 m), dve neskončni industrijsko zašiti zanki (2 × 120 cm), pet vponk z matico, tri vponke, dva ledna vijaka, ropeman ali T-block, ploščica za spust po vrvi, ki omogoča samoblokado vrvi.

Razdelitev vrvi

Vrv (najmanj 50 m) razdelimo na sežnje (seženj je razpon med rokami). Na sredi vrvi naredimo

vozel osmico. Temu na vsako stran sledijo še trije vozli, in sicer dva v razmiku po en seženj ter zadnji v razmiku dveh sežnjev. Vse vozle dobro zategnemo, da se nam ob morebitni obremenitvi ne razpletejo (to je problem predvsem pri novih plezalnih vrveh). Skrajna vozla sta vpeta v manevrsko zanko plezalnega pasu z vponko z matico. Vrv z vozli med plezalcema imenujemo varovalna vrv. Ostanek vrvi (reševalna vrv), ki mora ob napeti varovalni vrvi segati do soplezalca in na koncu katerega je osmica z zanko (velika samo toliko, da lahko vanjo vpnemo vponko z matico), spravimo v nahrbtnik na način nizanja, in sicer tako, da ga lahko pozneje brez težav izvlečemo z eno roko.

Pomožni vrvici določimo sredino in jo s prusikovim vozlom pritrdimo na varovalno vrv čim bližje telesu. Vrvica se ne konča z vozlom – v t. i. stopno zanko –, ker nas bo ta pri reševanju samo oviral.

Zloženo pomožno vrstico spravimo v žep, ki ga ne zapremo z zadrgo.

V manevrsko zanko plezalnega pasu s kavbojskim vozlom pritrdimo neskončno zanko (120-centimetrski industrijsko zašiti trak) in jo z vponko z matico vpnemo v ročaj na nahrbtniku (med naramnicama nahrbtnika).

Med hojo po ledeniku mora biti vrv med soplezalcema ves čas napeta. V primeru padca v razpoko se zaustavimo s cepinom. Obremenitev čim prej prenesemo na noge (z derezami na razširjenih nogah se dobro učvrstimo v podlago). Varovalna vrv je med nogami, saj s tem dosežemo, da nas ne obrača na stran. Naredimo podlagi primerno sidrišče (cepin, ledni vijaki ...).

Izdelava sidrišča v trdem snegu

Pripravimo neskončno (sidriščno) zanko, jo z bičevim vozlom pritrdimo pod glavo cepina in vanjo vpnemo vponko. Cepin do glave zabodemo v sneg, ga učvrstimo in prekrijemo s snegom. Pomožno vrstico izvlečemo iz žepa in jo vpnemo v vponko na sidriščni zanki s polbičevim vozlom. Sledi »aretacija« pomožne vrvice ob pomoči polvozla in varovalnega vozla. Zdaj lahko težo počasi prenesemo na sidrišče in ga po potrebi še bolj okrepimo. V sidriščno zanko dodamo še vponko z matico. Iz nahrbtnika izvlečemo nekaj metrov reševalne vrvi, približno meter od vpetja v plezalni pasu naredimo vozel osmico in ga vpnemo v vponko z matico na sidriščni vrvi. Izvlečemo preostanek reševalne vrvi.

Samovarovanje

Z drugo pomožno vrstico izdelamo neskončno zanko, dolgo približno 60 cm, in jo s prusikovim vozlom pritrdimo na reševalno vrv. Tik ob prusikovem vozlu naredimo osmico. Zanko vpnemo v vponko na pasu in hkrati izpnemo osmico na varovalni vrvi.

Spust k poškodovanemu soplezalcu (uporabimo pripomočka reverso in ropeman)

Zavarovani s popkovino se premaknemo do roba razpoke. Zaradi vertikalnega spusta na reševalno vrv namestimo reverso za spust in ga vpnemo v manevrsko zanko plezalnega pasu. Popkovino uporabimo za samovarovanje pri

spustu in je izjemoma nameščena nad reversom. Tako pripravljeni se z roba razpoke spustimo k soplezalcu in mu damo prvo pomoč. Soplezalca z neskončnim trakom, ki ga ima pripetega na ročaj nahrbtnika, vpnemo v osmico na koncu reševalne vrvi.

Vrnitev reševalca iz razpoke

Zavarovani s pomožno vrvico na reševalni vrvi izpnemo reverso in ga namestimo tako, da v eno smer deluje samozatezno. Vponko vpnemo v manjšo zanko (med prusikov vozel in osmico) na popkovini ter vanjo vpnemo prosti konec reševalne vrvi. Tako dobimo škripec, ob pomoči katerega se vzpnemo iz razpoke. Na robu razpoke namestimo nahrbtnik in ga dodatno zavarujemo, da se vrv med dvigom padlega ne bo zarezala v rob.

Dvig soplezalca

Za sidrišče za dvig soplezalca lahko uporabimo že obstoječe sidrišče ali pa ga z novim vozlom osmico na reševalni vrvi premaknemo bliže k robu razpoke (priporoča se drugo). Samovarovanje si uredimo v sidrišče s trakom, pripetim na ročaju našega nahrbtnika.

Reverso prestavimo s plezalnega pasu v novo sidrišče, v katerem bo imel funkcijo samozapornega elementa. Dosedanje samovarovanje (pomožno vrvico) pospravimo, na obremenjeni del reševalne vrvi namestimo pripomoček ropeman ali T-block in izdelamo enojni škripec, ki ga lahko nadomestimo s švicarskim škripcem.

Spust k nepoškodovanemu soplezalcu

Postopek je enak kot pri spustu k poškodovanemu soplezalcu – do tam, kjer se spustimo k njemu po reševalni vrvi. Namesto tega k njemu spustimo konec reševalne vrvi, na kateri je osmica z zanko. Soplezalec si zanko vpne v plezalni pas ali v vponko z matico na popkovini, ki jo ima v nahrbtniku. Sledi postopek dviga.

Poznavanje in znanje reševalne tehnike iz ledeniških razpok je bistvenega pomena za preživetje ob padcu v razpoko. Zato je odgovorno do sebe in soplezalca, če ves postopek čim večkrat ponovimo, vendar le ob strokovni pomoči alpinističnega inštruktorja ali gorskega vodnika. ●

Za Besno glisto na Cmir

Nenačrtovana prvenstvena smer

✍ in 📷 Roman Mihalič

Na *ferajnu* se sredi marca zmenimo za turo po Slovenski smeri na Triglav. Kakih deset nas je *zagretilih*, sam sem zmenjen z Igorjem in Diana bo šla z nama; tako sem vsaj mislil. Ampak že ves teden jamra, da ne gre, ker *cvika* ... Prepričujem jo, da je smer lažja kot poleti, da je plezala z mano že kaj težjega, a nič ne zaleže, tako da sem v petek že kar slabe volje, ko se odpravljam po Igorja. No, vsaj on gre z mano.

Med vožnjo proti Gorenjski me pokliče Fako in sporoči, da so *ta mladi* odpovedali udeležbo, sam

kmalu je v sobi prijetno toplo, tako da hitro zadrnjohava.

Zjutraj Primoža s kolegom še ni in odpraviva se naprej, saj mu je Igor že prejšnji večer poslal sporočilo o spremembi cilja. Pri spomeniku zavijeva na

Igor v vstopnem delu

je pa zbolel in tudi ne gre. Bomo pa štirje, saj se nama zjutraj pridruži še Primož in njegov prijatelj Francoz. Že v temi se odpraviva proti bivaku. Noč je jasna in nič kaj mrzla, kot so napovedovali meteorologi. Pot je uhojena in tako mi misli odtavajo na pašo. »Le kaj, hudiča, bom delal v Slovenski?« se sprašujem. »Saj sem jo že tolikokrat *lezel*, poleti in pozimi, od spodaj gor in od zgoraj navzdol, povrhu so pa še vsi *ta mladi* odpovedali turo. Nič, bom pač rekel Igorju, če greva kam drugam.« Na misel mi pride Cmir z Uroševo smerjo ali kaj podobnega. Bivak je prenovljen in osamljen. Igor zakuri peč in

Izstop iz smeri

Tominškovo pot in jo mahava po njej do grape, ki pride izpod Cмира. Le kdo se bo mučil dve uri do Uroševe grape? Igor ne ve, kje se začne smer, zato mu nič ne povem, da bova spodaj plezala kar po svoje. Natakneva si dereze in se začneva vzpenjati po *grabnu* do mesta, kjer zavijeva desno v strmo grapo. Ravno si pripraviva opremo, ko naju pokliče Primož in pravi, da bo prispel za nama. Res ga čez čas zagledava pri spomeniku, midva pa med tem začneva s plezanjem. Naklonina grape je okoli 60°, med sneg in led se meša tudi malo skale. Kot prvemu mi gre zelo dobro od rok in nog, zato sem kmalu v bolj po-

ložnem svetu, a v globljem snegu. Počasi jo ubiram navzgor proti naslednji strmi stopnji – zopet malo kamenja in zemlje ter snežna polica, ki me povede pod skoraj navpičen raz, ki se mi kar nekam upira, preden se zbašem čezenj. Za mano telovadi Igor in je kar nekam tiho, mogoče zaradi tega, ker že lep čas ni plezal ... Gaziva mešan sneg, iz doline se privleče megla. Primož pošlje sporočilo, da ga ne bo za nama, ker je zanj in za soplezalca plezanje pretežko. Najina smer se vleče proti levi, saj navzgor zaradi skal ne moreva. Tako prideva do snežnega kotla, kjer zagledam na levi lepo grapo, ki vodi proti vrhu stene, pa se mi zdi predaletč, zato jo mahnem kar navzgor do grapice proti soncu, ki se kaže nad nama. Poslušava Stenar, kako ves dopoldan otresa sneg s svojih sten,

po meni. Igor je pod mano in je zaenkrat še živ ... Sedaj moram splezati ravno čez mesto, po katerem je že dvakrat priletelo. Samo pomrznjen sneg, priplepljen na skalo. Če me tukaj še enkrat zadene, me bo odneslo v dolino ... Nič se ne obiram, ampak jo hitro potegnem do poprhanke skale, kjer cepina sploh ne drži, zato ju samo previdno zatikam v sneg. Končno grapa! Igor mi potoži, da ne more naprej. »Potolažim« ga, da naj samo previdno zatika cepina in se privleče do mene. Čisto tiho je, ko se tihotapi za mano in kmalu se tudi on zakotali v grapo, kjer radostno zahrope in se sesede v sneg. Zaenkrat nama gre še vse na roko ... Zaplezam po grapi navzgor in kmalu zagledam rob stene, ki ga izdaja markacija na skali. Na greben priplezava skoraj na sredini med

Gric na vrhu smeri

in upava, da se ne bo začelo plaziti še na najini, sicer senčni strani. Ura je že krepko čez poldne, ko priplezava do široke gredine, ki je najbrž izstop Uroševe grape.

Mahneva jo kar v strm snežni žleb nad nama do skoka, kjer malo počijeva, ko nad nama naenkrat počí. »Plaz!« zavpijem in se stisnem pod steno. Po nama zaropota sneg. Samo da me ne iztrga s stojišča, saj imam v roki skodelico čaja namesto cepinov ... Otreseva se snega in zaplezam v skok, ki ga srečno ukrotim, ko nad nama še enkrat počí. Zopet plaz. Dobro, da imam cepina zabita v ledu, ko zaropota

Rjavčevo glavo in vrhom Cmira. Iskreno si čestitava za smer in se razgledava naokoli: kot da sva v sedmih nebesih! Res fantastičen zaključek najine plezarije. Povzpneva se še na Cmir in nato sestopiva v dolino.

Imela sva zelo lepo turo, najbrž celo prvenstveno, naredila pa sva tudi veliko napako, ki pa naj ostane najina skrivnost. A tokrat je bila sreča na najini strani ...

Smer Besna glista (IV+/4; 45-80°, 1100 m, 7 ur) v Cmiru sva 15. marca 2008 plezala Roman Mihalič - Gric in Igor Zupančič, oba člana AO Novo mesto. ●

Kabir Hajar – Velika skala

Plezanje v Omanu

✍ in 📷 Dejan Miškovič

Matej nad toplim arabskim morjem

Le zakaj v Oman? Ne vem. Fotografija stene je bila videti super, tistega dela sveta pa nisem poznal ... Pavle Kozjek mi je poslal fotografijo stene Jebel Misht z vprašanjem: »A greš?« »Ja, kdaj?« je bil edini razumni odgovor, ki sem ga bil sposoben odpisati. Zima je bila bolj kisle in Evropa ni ponujala pravega zimskega igrišča za plezanje. Štirinajst dni pozneje sem se sončil na toplem arabskem soncu pod to isto steno. »Ni slabo za januar,« sem si rekel in vzel v roke daljnogled, da bi si podrobneje ogledal *ta monstrum od stene*.

Hitenje dveh prijateljev

Omana večina ljudi ne pozna in ga niti ne zna umestiti na zemljevid sveta. Sam sem ga uvrščal nekam na dno Arabskega polotoka, večina pa mi je – ko sem jim povedal, kje sem bil – omenjala okolico Bahraina ali Afriko. Vse to niti ni tako presenetljivo, ko prideš v Oman in vidiš, kako malo turistov je tam; menda le pol milijona letno, kar je za državo, desetkrat večjo od Slovenije, zelo malo. Med pripravami na odhod vse to igra pomembno vlogo, saj je razen v velikih mestih težko prespati v stavbah,

tako da si v veliki meri odvisen od lastne iznajdljivosti oziroma od prevelike gostoljubnosti domačinov. Naš načrt je vključeval najem terenskega avtomobila in prenočevanje na prostem.

Z dvomom in velikim pričakovanjem nečesa novega in nam tujega smo se odpravili na pot. Po prevzemu rezerviranega *terenca* smo se takoj podali glavnemu cilju naproti, pod steno Jebel Misht. V najvišjem delu je visoka kilometer, široka pa pet; že pogled čez puščavo, ko smo se ji približevali, je bil nor. Največja stena Arabskega polotoka je imponantna, z lahkoto bi jo postavili v Dolomite in ji težko našli spodobno tekmo. Ustavljali smo se vsakih

Hitro se je pokazalo, da bo največja ovira v steni vročina. Sončni žarki so se upirali v steno in plezalke so se segrele na *juhuhu* stopinj. Raztežaji strme skale so ponujali plezanje po počeh in zajedah, najtežja mesta pa sva plezala po ploščah. Varovanje se je dalo namestiti dovolj dobro, tako da sva se lahko sprostila in se posvetila hitrosti vzpenjanja. Skala je bila, razen v enem raztežaju, odlična in zgornjo lažjo četrtino stene sva preplezala nenavezana.

Na vrh sva prišla ob zadnjih žarkih sonca, vesela sva zrla čez širono puščavo pod nama, ki se ob sončnem zahodu obarva temno rjavo in ponuja z zelenimi kontrasti oaz edinstven pogled. Glede na

Kabir Hajar pod vročim arabskim soncem

Matej Knavs

pet minut in gledali nekam gor ... Po aktivnostih, ki običajno zaposlujejo odpravo na začetku (postavitve baze, ogledi, ...), sva se s Pavletom zapodila v steno. Na ogledih sva preučila linijo, nastavila budilko na dokaj zgodnjo uro in vstala po slovenskem času, kar je pomenilo tri ure prepozno. Namesto ob štirih sva se zbudila ob sedmih po lokalnem času. Šlo mi je kar na smeh, ko sem spoznal najino zmoto.

Hitro zajtrk in drnec na dostopu sta nama omogočila začetek plezanja s prvo pripeko in med priganjanjem sva nenavezana nabirala prve višinske metre.

okoliščine se je ime smeri ponudilo kar samo: slovensko Pohiti prijatelj je kaj hitro postalo arabsko – Yel-la sadik.

Čakala pa naju je še ena zgodba – sestop, ki je bil napornejši od plezanja. Polna luna je olajšala orientacijo med spustom po severni strani, ki je preprejena s kanjoni različnih globin. Marš po puščavskih cestah okoli masiva do baze nama je skrajšal prijazen domačin, ki naju je zapeljal majhen del poti. Vseeno sva dehidrirana hodila par ur, ponoči, ob polni luni, sredi puščave ... kljub vsemu magično.

Želje so nas nato nesle po Omanu, želeli smo spoznati vsaj delček te za nas opojne pokrajine. V naslednjih dveh tednih smo obiskali nekaj mest, puščavske sipine, plezali nad morjem, šli v par plezališč in preplezali še nekaj večjih sten. Teh po Omanu kar mrgoli, ta del Arabskega polotoka je namreč prepleden s stenami, ki so po večini del dveh ločenih gorovij: Dhofarja na jugu in Hajarija na severnem delu države, kjer smo plezali mi.

Ponovno čez Veliko skalo

Po Pavlovem odhodu domov sva z Matejem Knavsom ostala sama, še vedno z velikimi željami.

breme, saj je bila stena v nadaljevanju videti prijaznejša in manj strma. Na veliki polici sredi stene sva preplašila trop dolgodlakih koz, ki jih mogoče srečati v hribovitih delih Omana. Tudi rastlinje uspeva po stenah, neke vrste kakteje in grmički z mesnatimi listi in trnjem.

Čas je tekel, nabirala sva višino, težavnost pa ni popuščala, tako da je šlo bistveno počasneje kot takrat s Pavlom in ujela naju je noč. Glede na to, da lahko ponoči zaradi vetra temperatura pade do minus 10° C, midva pa sva bila brez opreme za bivanje, sva plezala dalje. Ob soju naglavnih svetilk sva se pribijala meter za metrom, brez odvečne naglice sva

Pozitivni občutki med vzponom v prvi smeri

Morala sva nazaj pod Misht, že prej ogledana linija je v naju vzbudila močno željo po plezanju, pomešano z dvomom in negotovostjo, ali se bo dalo povzpeti po tem strmem delu stene. Budilka je bila tokrat nastavljena pravilno in s prvim svitom sva že plezala. Spodnjih tristo metrov je bilo previsnih in plezarija je bila ves čas napeta. Vzpon preko spodnjega dela je potekal po počeh, kjer sva vse varovanje urejala z metulji in zatiči v odlični skali, razčlenjeni kot v Paklenici in z grobo površino kot v Babni. Pri prehodu v zgornji del stene je z naju padlo veliko psihološko

sledila počem. Rob stene je pomenil olajšanje in stres obenem. Veter je bil neizprosno, kmalu sva se tresla od mraza in hitela proti dolini 1300 metrov nižje. Spet naju je čakalo nočno blodenje preko kanjonov, tokrat lune ni bilo in na ravno dno doline sva stopila z dnem. Ta smer je bila veliko napornejša in z Matejem sva soglasno ugotovila, da je Misht res ena velika skala, kar je dalo smeri arabsko ime Kabir Hajar.

Preostalih nekaj dni sva preživela v družbi 'lokalnega' plezalca Jakoba, avstrijskega gorskega vodnika, ki tam preživlja zime in dela. Malce smo plezali, se

šli turiste in videli tisto, kar vidi večina, ko pride v Oman.

Na začetku sem se vprašal, zakaj Oman. Odgovor je zdaj jasen. Zaradi vsega, kar Oman je – prečudovita narava, prijazni ljudje, super hrana, drugačnost Arabcev in njihov način sprejemanja zahodne kulture in kapitalizma, pa druga največja ročno izdelana preproga na svetu, ki so jo Iranci naredili za glavno mošejo in je tako velika, da mi ni jasno, kako so jo »preslikali« tja ... verjetno so z njo kar prileteli. Med turkiznimi tolmoni, prepadnimi stenami in toplim morjem me je malce zmotila le ena malenkost: nimajo piva.

Oman – informacije

Oman je prijazna država, ki ponuja popotniku veliko različnih obrazov in možnosti za najrazličnejše aktivnosti (srfanje na vetru, jamarstvo, trekking ...), a bo po večini navkljub razvitosti mest in družbe pri svojih dejavnostih odvisen od lastne iznajdljivosti. Spati je mogoče le v hotelih, pa še to samo v večjih mestih (Muskat, Sur, Nizwa, Salalah, ...). Trgovine so povsod. Vreme je malo slabše kak dan na mesec. Med novembrom in aprilom je znošno toplo, potem pa vroče.

Tople barve sončnega zahoda

V Omanu smo preplezali dve novi smeri v steni Jebel Misht: 20. januarja 2008 v JV steni smer Yel-la Sadik (VII-, 1000 m), Kozjek-Miškovič, ter 29. januarja v JZ steni smer Kabir Hajar (VIII-, 1000 m), Knavs-Miškovič. To so nam omogočili AO Lj.-Matica, Gornik, Montura, Climbersonly, Grivel, Kelme, Millet in Fabula. ●

Letalska karta stane okoli 500 evrov, vizo dobite na letališču za 15 evrov, najem terenskega avtomobila med 60 in 80 evrov na dan, obrok evro ali dva, cena bencina pa ni omembe vredna.

Za dodatne informacije lahko pišete na elektronski naslov: 3314dm@gmail.com. Plezalne vodnike, ki so dostopni preko spleta, dobite na naslovih www.foordkelcey.net in <http://www.omandclimbing.com/>.

Hudičev steber se me je hudičevo dobro otresel

✍ Mire Steinbuch

*Ni neuspeh, če padeš, ampak če se ne pobereš.
Dr. Alex Cross*

Kdor je že poslušal alpiniste, potem ko so preplezali smer, ni mogel podvomiti o njihovem navdušenju nad plezarijo, o pristnosti doživetja, ko je žar v njihovih očeh povedal, česar besede niso zmogle. Čim težja in lepša je bila smer (in čim več piva so pospravili), bolj so se jim iskrile oči.

Ampak vsaka tura se ne konča srečno. Ko plezalec omahne, pade kot kamen; telo na višku moči in kipeče energije trešči v prepreko in v trenutku se lahko živo spremeni v neživo. In po drugi strani, če izčrpan omaga sredi neprijaznega okolja, počasi ugaša kot stenj dogorevajoče svečke, ki pred koncem še zadnjič zažari, preden ugasne. V obeh primerih gre za trenutek, ki loči biti od ne-biti. V obeh primerih račun za plezalčevo zabavo plačujejo svojci. Čim bližje so si bili, tem bolj boli: »Zakaj živijo pes, konj, podgana, a ti niti diha nimaš več?«¹

Alpinisti verjetnost tega trenutka vzamemo v zakup in misel nanj potlačimo v podzavest: Meni se to že ne bo zgodilo. A se. Nekaterim se. Padajo in umirajo vrhunski alpinisti, začetniki in srednji razred.

Plezanje je zabava, užitek obvladovanja telesa in težkih gibov, ki daje občutek svobode, sreče, neskončnosti in enosti z vesoljem. Lahek, breztežen; z občutkom, da premaguješ gravitacijo, se širiš v prostor. Ampak gravitacija je *kurba*. Čaka, neizprosna, na svoj trenutek, ki bo plezalčev šibki moment.

Ali je bilo vredno? Nič ni vrednejšega od življenja. A kakšno bi bilo to življenje brez plezanja, sten,

¹ William Shakespeare, Kralj Lear, V, 3.

Po Hanzovi poti na Prisojnik, Hudčev steber je vršiček na srednji sliki.

praznine pod nogami, s soncem obsijanih plošč in razov; dolgih dostopov in zoprnih sestopov; preklinjanja vremenske napovedi, veselja, ki ga deliš s prijateljem, ko v dolini spijeta pivo ali ko se zvečer na vrhu gore znova čudita barvam zahajajočega sonca – vsem fizikalnim razlagam navkljub? Prazno, nekaj bi manjkalo, nekaj, kar bi morali iskati nekje drugje. Messner je nekoč dejal, da za Everest ne bi dal niti mezinca. Jaz sem veliko skromnejši. Za K2 bi dal polovico levega mezinca.

»Polet«

Urbanove oči za lečami očal so se mi zdele večje kot običajno. Nekaj trenutkov sva nemo strmela drug v drugega. Nato je spregovoril s suhim glasom: »Jaz bi brez težav plezal kot prvi.« S stisnjenim glasom sem odvrnil: »Saj vem, ampak jaz ne bi mogel za teboj.« »Kaj pa naj potem? Pokličem GRS?« Po krajši pavzi sem z ubitim glasom iztisnil iz sebe: »Pa daj.« Med tem kratkim dialogom sem pritajeno stokal in iskal položaj, v katerem bi me manj bolelo. Rebra in križ. Zlasti križ, kjer me je ostro zbadalo in butalo. Ležal sem pod balvanom, v katerem je bil *štant*, postrani na boku, po nagnjenem pobočju bi počasi drsel navzdol, a sem se z nogami vkopaval v trdo zmes peska in zemlje. Medtem je Urban že vzpostavil stik s centrom: »... Boli ga v križu ... ja, lahko premika noge ... ne, ne more stati pokonci ...« Za trenutek sem se izgubil v lastnih mislih in preklinjal neudobni položaj. Bila sva nad kaminom, ki se je razširil v veliko kotanjo z nagnjeno široko polico in se zgoraj nad nama spet zožil v odbijajočo, razsuto, že na pogled krušljivo oranžno rdečo skalo. Pod levo steno, tako se mi je zazdelo, so bila tla bolj ravna. Rekel sem Urbanu, da bi mi bilo morda tam bolj udobno. »Najprej se obleci. Začelo te bo tresti.« Iz mojega nahrbtnika je izvlekel oblačila in mi jih pomagal obleči. Srajco, brezrokavnik in vetrovko. Nato mi je sezul plezalnike, mi obul nogavice in nizke čevlje. Tako opremljen sem se splazil pod steno, s katere sem padel. Tam je bilo le za trohico bolje. »Koliko je ura?« »Pet in petnajst.« Madona! Zdaj bi morala že sestopati, vendar sva v srednjem delu stebra, v tistem prostranem pokončnem peskovniku, izgubila orientacijo in iskala smer, tako kot dva mulca iščeta v pesku izgubljeno frnikolo. In če jaz ne bi spregledal klina, in če najina kompozicija ne bi obtičala, ker se je zataknila vrv in Urban ni mogel ne naprej ne nazaj, bi jo našla precej prej. Med

plezanjem sva zabila samo dva ali tri kline, zatikala sva le zatiče in metulje, da nisva izgubljala časa.

Urban je v bičevem vozlu prilagodil dolžino vrvi, s katero sem bil pripet v stojišče, ki sta ga sestavljala dva stara klina. »Kaj so pa rekli?« sem vprašal. »Da bodo prišli, kakor hitro bo mogoče. Boš kaj pojedel? Popil?« Naredil sem nekaj požirkov in pri tem nagnil glavo nazaj. *Sranje*, tole nad nama. Zagledala sva se v temne oblake, ki so se grozeče zbirali na oni strani Mojstrovke. Če jih ne bo kmalu, naju ne bodo mogli danes pobrati. Nevihta in dolga, mrzla noč v steni tudi za zdravega nista prijetni, kaj šele za nekoga v tako bednem stanju, v kakršnem sem bil jaz. Sicer sva imela vsak svojo *astro* folijo, vendar ne vem, kako se obnese, ker mi je v praksi še nikoli ni bilo treba uporabiti. Minute so se vlekile in raztegovale, kot da bi čas stopical na mestu. Pogledoval sem proti Urbanu, a na njegovem obrazu nisem opazil znamenj panike. Tale Urban je vedno tako umirjen, zbran, nikoli ne *popizdi*, tudi preklinja ne, kar mi gre včasih rahlo na živce. *Fair*, pošten do zadnjega vlakna. Skratka, prijatelj, na katerega se lahko zanesesh. Ko sem ga mnogo dni pozneje vprašal, ali je bil kaj paničen, mi je ravnodušno odvrnil, da ne, ker tudi jaz nisem bil.

Opazno se je stemnilo, oblačna gmota nad Avstrijo, kjer se je na dolgo pobliskavalo, se je približala. Morda se mi je samo zazdelo, da je veter prinesel nekaj dežnih kapelj? Kje je ta helikopter? Če bo neurje prišlo pred njim, bo hudo. Reševalci v takem ne bodo tvegali, neumno bi bilo to pričakovati od njih.

Rešitev je prišla tik pred nevihto

V tretje gre rado – z malo začetnico. To ni Rado, ki je prišel v cilj kot tretji, ampak tretji padec po vrsti. Vsak se je končal z zlomom. Prvič, v Skuti, zapestja, v Koglu je šla noga, zdaj pa ... nekaj bo že narobe, sicer ne bi tako bolelo. Solidna bera za dvajset let, ne? Danes ne bo epskih sestopov, danes me bodo, če me bodo, naložili in odpeljali ... močno upam.

»Slišiš?« Zadržal sem dih in napel ušesa kot zajec, ki je zaslišal pasji lajež. Komaj slišno brnenje se je bližalo in postajalo močnejše. Zagledala sva zeleno piko, ki se je večala. Imela sva dober razgled na Vršič in Erjavčevo koč. Pika je postala zelen kačji pastir, ki je zaokrožil okoli koč in se bližal steni. Urban je dvignil roke v znak ipsilon. Zdaj je bil helikopter že tako blizu, da sva skozi okna videla nejasne obrise glav. Izginil je za steno, nato se je ropot začel oddaljevati. Osupla sva se spogledala v nastajajočo

tišino. Nakazuje se možnost, da bova nocoj postavljena pred trdo preizkušnjo. Če se ne bo vrnil, bom pošteno *najebal*.

»Poslušaj, spet!« Komaj slišni ropot se je jačal, helikopter večal in se ustavil skoraj nad nama, kjer je začel lebdeti. Skozi vrata je splezal možak v rdečem kombinezonu, tanka nitka ga je začela počasi spuščati. Srce mi je udarilo v divjem ritmu veselja in olajšanja. Reševalec je nihal in se vrtel okoli svoje osi, enkrat je zadel v steno in se spretno odbil. Kmalu je pristal pred nama. Obraza mu nisem mogel dobro videti, ker je bil skrit v veliki čeladi s slušalkami in mikrofonom. Na hitro je pregledal položaj, rekel, naj vstanem, če morem, in že je imel v rokah *gurtno*, s katero me je pripel v svoj pas. Takrat sem ga zagledal, svoje kladivo z rdečo vrvico in zelenim tokom, ki mi ga je odtrgalo, ko sem obležal v *šodru*. Adijo, kolega! Dvajset let sva preživela skupaj. Bolje, da tam ležiš ti kot jaz. Je to znamenje, da kladiva ne bom več rabil? Ko sem se fiksiran obešal na moža, ki je prišel z neba, sem se spomnil Okrešlja in Humarja ter zavpil, naj pogledata, ali sem res *odštantan*. Oba sta preverila in pokimala. Videl sem, da je reševalec nekaj spregovoril v mikrofoni, in izgubil sem tla pod nogami. Zanihala sva v zraku. Nenavaden občutek. Spreletelo me je nekaj tesnobi podobnega, v duhu sem videl podolgovat rdeče-modre zavoj z belo čelado, ki pada v temačno globel zelene doline. Odločno sem pregnal privid in kmalu so me potegnili v helikopter. V kabini je bil še en reševalec, kasneje se je izkazalo, da je zdravnik, ki se je prijazno nasmehnil, me spodbudno potrepljal po rami in vprašal, kaj se je zgodilo in kje me boli. »Ali boste pobrali tudi prijatelja?« sem vprašal. Pokazal je proti pilotu: »On odloča.«

Na Vršču so me odložili na travo pred Erjavčevo. Helikopter se je takoj dvignil in poletel proti vrhu stebra. Spomnil sem se, da bi bilo dobro poklicati domov. Izvlekel sem *mobi* in se trudil, da bi govoril čimbolj trdno. »Kaj je?« Metin glas mi ni bil prav nič všeč. »Malo sem padel, hrbet me boli, najbolje, da grem na Jesenice na pregled, da bom siguren, da je vse v redu.« »Saj sem vedela, da bo nekaj narobe, ker se do zdaj nisi oglašil.«

Iz helikopterja je zlezel Urban, nasmejan do ušes. Upam, da se bo spomnil udobnega in hitrega sestopa, ko bova naslednjič sedela pri pivu.

Diagnoza, retrospektiva in pogled naprej

V ordinaciji je bilo prijetno toplo. V *gatah* sem ležal na ozki postelji, pokrit z rjuho, okoli mene pa

kup plezalne opreme in oblačil. Zdravnik, ki me je z ekipo in vozičkom, na katerega so me položili, sprejel na strehi bolnišnice, kjer smo pristali, je na zaslonu računalnika ogledoval rentgenske slike. Takrat mi je rekel *hello*, jaz pa njemu *živjo*. Mislim, da sem Anglež, ker sem imel še vedno na glavi čelado, na sebi pa pas z vso kramo. Od zaslona se je obrnil k meni: »Dobro ste jo skupili. Na levi strani sta zlomljena 8. in 9. rebro, v ledvenem delu pa dve vretenci, L1 in L4. Morda bo potrebna operacija, to bomo še videli.« Žaluzije na zunanji strani okna so bile tesno skupaj, tako da nisem videl ven. Sem pa videl, kako so se krivile v močnem vetru, in slišal udarce težkih dežnih kapelj in zamolklo grmenje. Bil sem zadovoljen, da sem na suhem in ne pod tistim balvanom, dva raztežaja pod vrhom smeri. Vesel sem bil zaradi Urbana, ki je bil tudi na varnem. Četudi morda zdajle koraka po cesti proti avtu, ki sva ga pustila pred Kočo na Gozdu, je rešen. Potem mi je povedal, da je *štopal*.

Bolečina je postala topa, enakomerna, skoraj znosna. Verjetno je bil to učinek injekcije, ki sem jo dobil na Vršču med ležanjem na travi. A je rekel dve rebri? Hja, to bo nekaj časa bolelo, tako pravijo vsi, ki so to doživeli; čakaš, da se zaceli, pa mine. Vretenca? Na hrbtenici. Pomigal sem z nogama. V redu. Diagnozo sem slišal, razumel, verjetno ni nič tragičnega, ker je zdravnik govoril z ravnodušnim glasom, kot bi omenil, da je bila tudi danes zjutraj zemlja lepo zapečena in hrustljava. Takrat se še nisem povsem zavedal, da to pomeni zlom hrbtenice, da se je kljub smoli s tistim oprimkom srečno končalo. Bi pretiraval, če bi rekel, da mi je uspel še en *close escape*², da sem se ponovno rodil?

Tisti *grifl*! Edini oprimek v dosegu desne roke, razkošen. Sem bil jaz v teh tisočih ali milijonih let prvi, ki ga je zagrabil? Bi ga moral bolj preizkusiti? Saj sem ga, kot ponavadi. Ni votlo zvenel, ni se majal. Pa sem ga prijel najprej z desnico, obe nogi postavil na trenje, ga zgrabil še z levico in obremenil ... Tedaj je moj angel varuh pogledal stran. Nekaj ga je zmotilo, brhka planinka, *mobilnik*, politična situacija, črevesje ... vrag si ga vedi kaj; tudi tam zgoraj je vedno več *šlamparije*. Pred menoj je zahreščalo. Zahrbten, potuhnjen glas, kot bi prihajal iz notranjosti gore. Takoj mi je postalo jasno, kaj se dogaja, rešitve ni bilo. Pred očmi mi je padel temen zaslon, pospešeno sem začel padati.

² Situacija, v kateri se nekdo za las izogne nesreči, ki bi se sicer tragično končala.

Začutil sem rahel sunek, izpulil sem svoj klin, nato še enega, šibkejšega, ven je šel stari klin. Ker ni bilo težav z aerodinamiko, sem po desetmetrskem poletu s hrbtom treščil na gredino kot slabo izdelana raketa modelarskega krožka. Iz prsi se je dvignil val vročine in se izlil v usta. Kri? Ne. Zaslon se je razsul, zagledal sem sive stene, a le za hip, kajti potegnilo me je v preval nazaj ... in še enkrat ... in še nekajkrat, dokler me ni ustavila napeta vrh. Obležal sem, otrpel, v ušesih je glasno šumela tišina. Po-

čepprav ne dobesedno v smislu Crossove trditve; v steber se namreč ne nameravam vrniti. Mislim, da imam krušljivih sten dovolj. Bom pa telovadil med svedrovci. In ko me bo srce vleklo nazaj v krušljivo lepoto, upam, da bosta moja trdna zaveznika razum in spomin na to, kar sem prestal. Pa še nekaj me moti. Odkar plezam, trdim, da je to moja zasebna zabava. Pri prvih dveh padcih je ostalo v mejah zasebnosti. Soplezalec Damjan Slabe, strokovnjak za prvo pomoč in bližnjice, mi je zlome tako dobro

Mogočno severozahodno ostenje Prisojnika, Hudičev steber je v levem delu gore

Oton Naglost

gledal sem navzgor proti Urbanu, ki je zaustavil moje salte. Hotel sem se pobrati, pa me je ostra bolečina prikovala na tla. Spravil sem se na kolena in komolce in se začel nagonsko, kot žival v brlog, plaziti po strmem melišču proti prijatelju, ker sem hotel biti zraven človeškega bitja. Ob sebi sem zaslišal aaarrgrh, aaarrgrh, aaarrgrh ... Ponavljalo se je z vsakim mojim premikom. Ne da bi obrnil glavo, sem poškilil proti desni, vendar tam ni bilo nikogar. Dojel sem, da je to moj glas.

Za menoj sta dve operaciji, čaka me še ena. In potem okrevanje in pobiranje. Kajti pobral se bom,

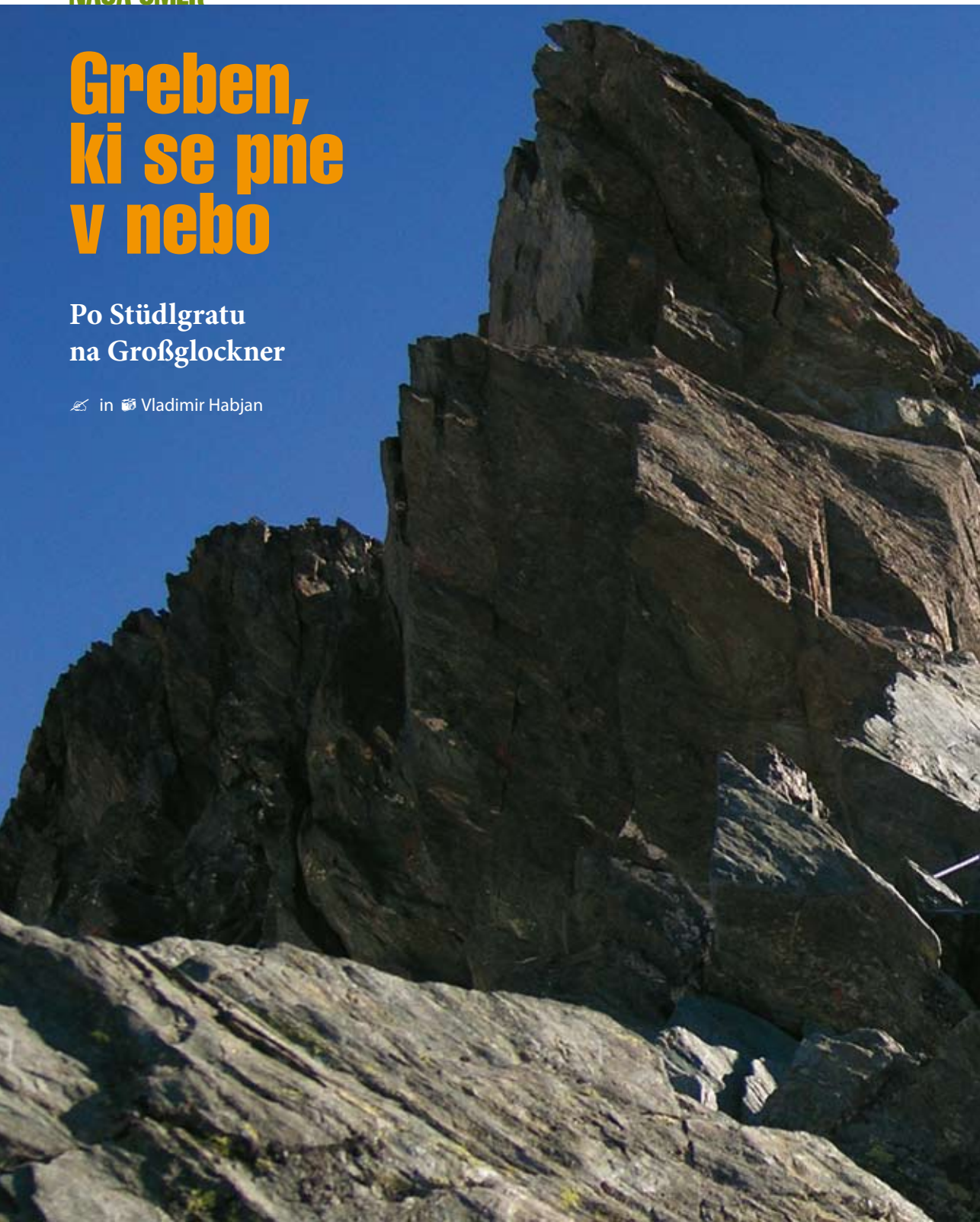
imobiliziral, da sem lahko sam sestopil. Pri tej nesreči pa sem prekoračil črto zasebnosti, mar ne?

Ne vem, kako bi napisal tole, da ne bi zvenelo kot gola formalnost. Nemogoče mi je z besedami izraziti svojo hvaležnost, kajti prekleto dobro se zavedam, da brez njih morda ne bi pisal teh vrstic. Iz srca se zahvaljujem vojaški helikopterski posadki in obema gorskima reševalcema, ker so naju 28. 7. 2007 rešili iz Hudičevega stebra v Prisojniku tik pred nevihto. ●

Greben, ki se pne v nebo

Po Stüdlgratu
na Großglockner

✍ in 📷 Vladimir Habjan

Veliki Klek ali Großglockner velja za najvišjo slovensko goro. Seveda ne zato, ker bi bil res slovenski, pač pa zaradi tega, ker ga Slovenci pogosto obiskujemo.

Precej na hitro se štirje domenimo za turo, cilj Avstrija, Großglockner, Stüdlgrat (Stüdlvogreben). Pozno popoldne odrinemo, na cesti ni gneče in ob sedmih smo na izhodišču. Vzpon do koč hitreje mine ob pogledih na ledeniškega lepota, ki sije v zahajajočem soncu. Koča je polna, sezona je na višku, najbolj glasni pa so spet naši rojaki ... Takoj po zajtrku ob petih krenemo. Čez strmo pobočje se vzpnemo do ledenika in po njem nadaljujemo do vstopa v smer. Sam se komaj vlečem, pozna se čudna večerja – špageti z gobami, zato se moram neprenehoma ustavljati ... Tudi višina me daje, letos še nisem bil tako visoko. Pred nami je že cela vrsta navez. Strmi greben se pne naravnost nad nami in nas vabi, tako da slabost kar mine. Vstopimo trije. Navezani smo, vendar se varujemo le v skokih, drugače pa dobesedno drvim, preskakujemo ovire in prehitevamo naveze, ki se pravilno alpinistično varujejo, vmes pa hlastamo za kisikom. Cel kup navez je slovenskih, tako da se počutimo kot v domačih gorah ... Greben je res lep, z ne pretežkimi plezalskimi mesti, razgiban in razgleden svet – kaj bi plezalec še hotel. Pol smeri preletimo v slabi uri! Zraka pa nam zmanjkuje; še dobro, da se tu in tam ustavimo za fotografiranje. Protikoncu smeri se greben postavi pokonci, vendar so vsa težja mesta zavarovana z jeklenicami, klini ali vrvmi, svedrovcev za varovanje je dovolj. Je to še plezanje? Zloglasne »platke« so res gladke in prav privlačne za plezanje. Prehitevanje se ustavi, zdaj čakamo predhodnike. Ko jim sledimo, se vrh z velikim križem kar naenkrat odkrije pred nami! Razgled je izreden. Sestopimo po običajnem pristopu med nepregledno množico obiskovalcev, ki se spušča ali vzpenja. Na snežišču smo končno rešeni čakanja; mimo koč po zavarovani poti stopimo na ledenik. Vročina je huda, nič ne zavidam onim, ki se šele vzpenjajo. Do izhodišča je še dolga pot, vendar poteka po lepi dolini naravnega parka, popoldne pa se že hladimo v prijetni senčki in od daleč gledamo vitki stožec ...

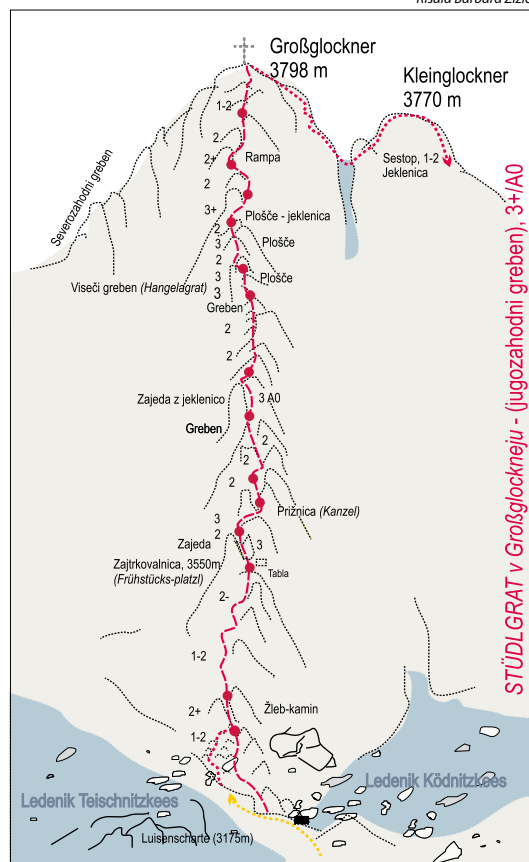

Takole je bilo pred leti, ko me je Stüdlgrat, ta zloglasni greben, končno spustil čez. Prej me je enkrat grdo zavrnil z meglo in požledom, prav tako Pallavicinijev žleb na drugi, severni strani. Ampak človek mora biti vztrajen in tako doseže zaželeni cilj.

Po Stüdlgratu je prijetno poplezavati na prvaka Visokih Tur. Ne gre za kakšno težko smer, bolj je primerna za uvajanje pripravnikov v plezalne smeri v ledeniškem svetu.

Prva sta ta greben preplezala J. Kerer in P. Goder 10. 9. 1864. Kasneje so ga delno opremili z varovalni in pot poimenovali »Neuer Kalser Weg«. Varovala so sčasoma propadla, greben je zopet postal plezalna smer in dobil ime po Johannu Stüdlu iz Kalsa, zaslužnem gorniku, ki je gradil koče in poti na območju Grossglocknerja, včasih celo na lastne stroške. Danes je greben na nekaterih mestih zavarovan z jeklenicami, klini in svetrovci za varovanje. Poudariti pa moramo, da ne gre za ferato v pravem pomenu besede. ●

Risala Barbara Žižić

Stüdlgrat – info

✎ Andrej Mašera

Kako do izhodišča: Skozi Karavanški predor se peljemo po Turski avtocesti do Spittala, kjer zavijemo proti zahodu po dolini Drave do Lienza. Nadaljujemo po dolini reke Isel (Iseltal) do kraja Huben, kjer zavijemo desno v dolino Kaisertal do kraja Kals in še naprej do gostišča Lucknerhaus, 1984 m, kjer je veliko parkirišče. Po dolini Ködnitztal gremo po udobni poti do koče Lucknerhütte, 2241 m, nato pa se bolj strmo povzpemo do koče Stüdlhütte, 2802 m. 2 h.

Dostop: Od koče se čez skrotje vzpnemo do uravnave, kjer stopimo na ledenik Teischnitzkees. Greben se pne naravnost pred nami. Vzdolž grebena Luisengrat se povzpemo po ledeniku do škrbine Luisenscharte, 3175 m, od nje pa še kakih 250 m levo naprej do vstopa. Tega ni prav lahko opaziti; precej laže ga je najti, če so pred nami druge naveze. Do tu 1 h 30 min.

Opis: Po lažjem skalovju splezamo na greben, ki je tu precej položen (I–II). Sledi prijeten vzpon po ozkem žlebu (II+), nad njim pa se greben zopet položi. Levo od grebenske rezi pridemo do manjše police, kjer se je včasih zajtrkovalo (»Frühstücksplatz«). Takoj nad polico nas čaka strma zajeda (III), kmalu nad njo pa zavijemo desno okoli izpostavljenega roba (III) na Priznico (»Kanzel«). Nad njo obidem po levi strani grebenski stolp in tik pod grebenom dosežemo strmo mesto, ki je zavarovano z jeklenico (III, A0). Nekaj raztežajev je zopet bolj položnih (II), potem pa se povzpemo pod zadnji zelo strm del grebena – Viseči greben (»Hangelgrat«). Čez gladke plati (III) nam pomagajo tudi klini; smer gre po zahodni, nato po jugovzhodni strani grebena, dokler ne priplezamo do strme Male plošče (»Kleine Platte«). Čeznjo (III) na sam greben in po njem navzgor (II) do ključnega mesta – Plošče (»Die Platte«). Do nje pridemo s pomočjo klinov (tudi vrvi), nato pa splezamo desno okoli čez ploščo (III+, A0, jeklenica) v lažji svet. Smer se sedaj drži jugovzhodne strani grebena, ko pa premagamo še značilno rampo (II+), se greben položi in kmalu se med razbitim skalovjem povzpemo do križa na vrhu. 4 h 30 min.

Sestop: Sestopimo po običajnem pristopu. 3 h 30 min. Opremljeni moramo biti s cepinom in derezami.

Ocena: III+, A0/II–III, 500 m

Težavnost: Plezalna smer z mesti tretje stopnje, kjer pa so nam na težjih mestih v pomoč jeklenice, nekje tudi debela vrv. Varovališča in vmesne fiksne točke so večinoma urejene s svetrovci in starimi klini. Na ledeniku se moramo varovati.

Kdaj na turo: Včasih je veljalo, da je po Stüdlgratu najboljše plezati jeseni, ko ni več snega in požleda. V teh kopnih vročih časih pa se da plezati tudi že prej.

Vodniška literatura: End Willi: Glocknergruppe und Granat-spitzgruppe. Bergverlag Rother, München 2003.

Zemljevid: Grossglockner. BEV Österreichische Karte, 1:25 000.

Grossglockner iz doline Ködnitztal, levo se z vrha strmo spušča Stüdlgrat do vznožja vršne kupole.

Športno društvo Migi-Dur

Radikalno zmeren.

RADIODUR

da ne bi bili moteni.

Pridružite se nam na strokovno vođenih
tekaških treningih, ki potekajo vsak
torek in vsak četrtek z začetkom
ob 18. uri pri novih prostorih
Radia-Dur v Tivoliju
(za bazenom).

Več o tem na www.radiodur.si
ali na migidur@radiodur.si

Dalmacija

AO TAM iz Maribora je imel med prvomajskimi prazniki tabor v Paklenici. Plezalci so opravili nešteto manj do srednje težavnih vzponov. Nekaj pa se jih je tudi malo bolj »napihnilo« in med njimi je v zdravi ambicioznosti prednjačila Maja Lobnik, ki je med drugim preplezala Klin s Petrom Jeromlom, Infinito z Davidom Lešnikom in Formo vivo z Benom Vajdičem. Kot bi rekel nekdanj popularni zabavljač Rudi Carrel: »Še včeraj na smučeh v zasneženih Julijcih, danes že v topli Paklenici.«

Člani AO Idrija Davor Velikanje, Andrej Seljak in Janko Smolnikar so med prazniki obiskali stene nad Omišem in Makarsko. Med drugim so preplezali smer Dalmatinski san v Velikem Bukovcu (6b, 600 m). Stena se nahaja 30 km od Omiša nad vasjo Topiči in je opremljena s svedrovci. Idrijci so smer pohvalili, omenjali pa so navzočnost modrasov.

Sad Smoky Mountains

Italijanski alpinist in umetnik Alberto Perruffo je ob kitajskem prižiganju olimpijske bakle na vrhu Mount Everest, kršenju človekovih pravic v Tibetu in zlorabi gora v politične namene dobil zamisel o precej originalnem protestu, imenovanem The Sad Smoky Mountains. V prvih dneh maja in ob reprizi avgusta, ob odprtju olimpijskih iger v Pekingu, naj bi na čim več gorah po svetu zagorel rdeč plamen. V Sloveniji so se akciji z vzponom in prižigom bakle na vrhu Triglava pridružili Manca Miko, Roman Benet, Andrej Magajne, Klemen Gričar, Wedam Cristian in Hannes Perscheren.

Kogel

Pavle Kozjek in Urban Golob sta kot odlična poznavalca gorskega sveta iz pozabe ponovno potegnili, preplezala in na svojih blogih lepo opisala zanimivo smer, za katero ve le malo ljudi, čeprav se nahaja v eni naših najpogostejše obiskanih sten, v južni steni Kogla. Gre za Spominsko smer Tine Jakofčič, ki sta jo prva preplezala Pavle Kozjek in Zvone Drobnič leta 1980 in jo posvetila alpinistki AO Lj.-Matica, ki se je, kolikor vem, smrtno ponesrečila v Whymperjevem ozebniku v Aig. Verte. Glavni razlog za pozabo smeri je njena nedefiniranost v plezalnem vodniku za Kamniško Bistrico, ki jo zaradi predpostavke, da se deloma prekriva z Direktno smerjo (za katero pa se itak ni vedelo točno, kje poteka), ne obravnava kot samostojno smer. Pavle je z natančnim vrisom stvari sedaj postavil na svoje mesto. Ponavljavca sta pohvalila skalo, jo po lepoti primerjala z Zupanovo smerjo in vrgla kost prosto plezajočim alpinistom. Gre verjetno za drugo ponovitev smeri, prvo sta opravila Aleš Bjelčevič in Marjan Kovač dvajseta leta 1985.

Vražji Robert

Nekdaj težko tehnično smer v previsni steni nad Ospom je prvi prosto preplezal Igor Kalan in najtežjemu drugemu raztežaju prisodil oceno 8b oz. glede na klasično varovanje X. Ocena tega raztežaja je ob poznejših ponovitvah nihala, Miha Valič, ki je smer prosto preplezal 26. aprila, pa pritrjuje trenutno veljavni oceni 8b oz. X. Gre za več raztežajev dolgo smer s klasičnim varovanjem, le stojišča so opremljena s svedrovci. Miha je, kot se za take vzpone spodobi, celo smer preplezal prosto v vodstvu. Smer pa poleg omenjenega raztežaja premore še dve težji mesti, in sicer z oceno IX+ v tretjem in VIII+ v četrtem raztežaju. Peti raztežaj služi za prijetno izplezavanje, saj poteka po Netopirju (6b+).

K fotografiji na naslovnici zadnjega, majskega Planinskega vestnika

Spet z veseljem vzamem v roke nov Planinski vestnik. Na naslovnici krasna fotografija. Repnjak je in v želji, da potrdim vrsto, takoj poiščem njen naslov in ... razočaranje: »Pomladna«. Samo to? Nič več? Zelo romantično in umetniško, priznam. V srce me je zbadlo, ta skromna rastlinica si zasluži pravo ime, tako kot ostale objavljene in vedno poimenovane v Planinskem vestniku, ker je naša znanka, naša spremljevalka, naša prijateljica. Bralci in snovalci revije smo naravoljubci in le malokdo gre neprizadeto mimo planinskega ali drugega cvetja. Tako kot nas zanimajo imena vrhov, smeri, ljudi, živali, nas zanimajo tudi imena rastlin. Vsak obraz nam več pomeni, če poznamo njegovo ime in kot pravi naš akademski slikar Rafael Terpin: »Šele ime določi in ovrednoti vsako živo ali neživo stvar na tem našem svetu. Ime postavi ob bok nam ljudem tudi najskromnejšo rožico iz naših govcev.«

Le v primeru, da nam je podatek predstavljen, imamo možnost, da si ga tudi zapomnimo, kajne?! Oton Naglost, niste krivi Vi, ste fotograf, katerega dela vedno občudujem, in le kako bi zmogli poznati vsak fotografiran objekt. Množica stalnih sodelavcev – dopisnikov Planinskega vestnika bi z veseljem poimenovala rastlino na fotografiji, le pozvati bi jih bilo treba. Naj naštejemo le meni znane: T. Wraber, I. Daksobler, N. Praprotnik, P. Skoberne, R. Terpin, E. Velikonja ... In nazadnje: na fotografiji je alpski repnjak – *Arabis alpina* subsp. *alpina* – in Planinski vestnik sem prebirala, ga prebiram in ga bom z veseljem še naprej; iz njega se veliko naučim, zato prosim, dobrohotno sprejmite moj pomislek, to ni kritika. Pa brez zamere, veliko uspehov še naprej in lepo Vas pozdravljam!

Anka Vončina

Poljubi ali ubij

Izpovedi serijskega plezalca, Mark Twight, Sidarta, 2008.

»Sem elitist in menim, da bahači onesnažujejo gore. Veščino in pogum nadomestijo z gotovino in opremo. Uspe jim osvojiti vrh, vendar ne v slogu, ki pomeni uspeh. Danes mi je nerodno reči, da sem plezalec, ker me lahko kakšen diletant vpraša, če sem prebral knjigo Into Thin Air¹ ali se povzpel na Everest.«

Mark Twight je ameriški besni deček, panker in alpinist, ki ga ne briga, kaj drugi menijo o njem, svoje mnenje o drugih pa neusmiljeno razglaša v člankih alpinističnih revij. Najraje solira, z minimalno opremo. Pleza z vokmanom in slušalkami na ušesih ter poveča glasnost, ko postane težko. Do sedaj še nisem naletel na tako brezkompromisnega pisca, kot je Twight. Človek brez dlake na jeziku, ki neusmiljeno razkriva lastne strahove in napake ter pomanjkljivosti in napake drugih plezalcev. Nekaj podobnega, vendar v manjši meri, sem doslej zasledil samo pri Joeju Taskerju in Paulu Pritchardu. Neko bi lahko imel Twightovo odkritost za ekshibicionizem, hollywoodsko po-

zerstvo, a me je branje prepričalo, da to ne drži. O sebi ima visoko mnenje, enake sposobnosti pa pričakuje tudi od soplezalcev; v nasprotnem primeru bo naveza razpadla.

Poljubi ali ubij za koga morda ne bo ravno lahkotno branje, saj knjiga ni napisana v slogu prišel-splezal-šel-napi. Ravno zaradi tega je prijetna sprememba; samo plezanje je nadgradil z razmišljanjem o smislu in ciljih alpinizma, medčloveških odnosih in vrednosti posameznih alpinističnih dejanj, s čimer odstira motive svoje alpinistične strasti.

Opisuje tudi dramatične trenutke v steni. Med najbolj vznemirljive spada sestopanje Jeana-Christopherja Lafaila v južni steni Anapurne, potem ko se je njegovemu soplezalcu Pierru Beghinu med spuščanjem po vrvi izpulilo sidrišče – metulj, vtaknjen v krušljivo razpoko. Za Slovence bo zlasti zanimivo poglavje o Tomu Česnu in njegovih domnevno spornih solo vzponih. Vas zanima, kaj Twight meni o njih? Preberite!

Da Twight ni navadna egocentrična, samozadostna ameriška rit, kot bi radi prikazali tisti, ki jim ne ugajajo njegova brezkompromisna stališča, dokazuje tudi njegovo mnenje o nekaterih drugih alpinistih, ki jim priznava veličino. Na primer o Slavku Svetičiču, za katerega meni, da je morda največji plezalec v zgodovini alpinizma. Pravi, da prezira držo, redkeje posameznika. *»Ne vsiljujem svojega mišljenja kot pravilnega za kogarkoli. Preprosto držim baklo minimalizma, kot so jo nosili veliki mojži pred mano: Winkler, Buhl, Messner in Chouinard.«* Ne igra pridigarja, ne ustanavlja svoje cerkve, enostavno pove svoje mnenje, ker pač ne more molčati.

V stenah nad Chamonixom je Twight sam ali z raznimi soplezalci preplezal nekaj težkih smeri. Zdaj pa pozor! Ko je prijavil nove smeri Birthright, Beyond Good and Evil in There Goes the Neighborhood, so se našli francoski alpinisti z ljudmi iz revij Montagne in High na čelu, ki so znižali ocene, še preden

je prvi ponavljaivec prijel za grif oziroma zasadil cepin v led! Kar nekaj let je trajalo, da so nekatere smeri ponovili. Twight jim ne ostane dolžan in na ves glas razglaša, da francoski plezalci preveč govorijo in premalo delajo; preveč časa porabijo za šopirjenje in premalo za treniranje. Zadnji dve zgoraj omenjeni smeri sta v celoti prva prosto ponovila šele Stephen Koch in Marko Prezelj februarja 2002.

Za Twighta je pri vsakem vzponu pomembno kako, ne kaj. Prav nič ga ne zanima, da je vrh samo 60 metrov oddaljen od mesta, kjer je izplezal. Vrhovi so za zbiralce, stene za plezalce. Poleg številnih uspešnih vzponov je doživljal tudi neuspehe: Everest, dvakrat Rupalaska stena, dvakrat Nuptse, Khan Tengri ...

Ko sem bil še začetnik v alpinistični šoli, je neki tečajnik, ki se je rad bahal, da ga sedmica že 'kr mal zmatra', vprašal, zakaj sploh mora poznati zgodovino alpinizma. »Zato, da ne boš opica,« mu je odgovoril Tonač, vodja šole. Napisanih je bilo že kar nekaj knjig, ki bi jih moral prebrati vsak alpinist, ki hoče veljati za razgledanega. Mednje spada tudi Poljubi ali ubij. Ne trdim, da bo postala kulturna knjiga, kot sta Buhlova Nanga Parbat ali Zaplotnikova Pot, je pa pomemben dogodek za slovensko plezalsko sceno, kjer kraljuje pomanjkanje tovrstne literature.

Pri Sidarti so izdali tretjo knjigo, ki ni plezalni vodnik. Ali se bodo lotili četrte, je odvisno predvsem od vas, dragi bralci-plezalci. Tudi vsi ostali, ki radi berete tako čtivo in ste že rahlo siti ustaljenega, površinskega opisovanja alpinističnih dogodkov in odprav, boste verjetno z zanimanjem in užitkom prebrali Poljubi ali ubij.

Mire Steinbuch

¹ V slovenščini je izšla pod naslovom Izginuli, avtor je Jon Krakauer.

Zapisal se je goram

Jože Andlovic: Skozi sotesko druge svetovne vojne. Urednik in pisec spremne besede Žarko Rovšček. Postaja GRS Tolmin in PD Tolmin, 2008.

Življenje himalajske zdravniške legende dr. Jožeta Andlovica – tako bi lahko na kratko označili vsebino njegove knjige *Skozi sotesko druge svetovne vojne*, ki sta jo ob avtorju predstavila urednik Žarko Rovšček in starosta tolminskih gorskih reševalcev Janko Koren. Nadvse slovesna in prisrčna predstavitev knjige je bila v sredo, 16. aprila, zvečer v Knjižnici Cirila Kosmača v Tolminu.

Izjemno odkrito napisana zgodba izjemnega človeka od trde mladosti do izliva v »normalno« življenje se konča z besedami »v visokih gorah bo iskal moči za nadaljnje bitke; z višin je vse zlo manjše, kot so manjša tudi človeška mravljišča. Tu bo nabiral moči in iskal uteho. Zapisal se je goram.«

Tako se sicer konča v tretji osebi (kot o »Tinetu«) pisana izpoved Jožeta, nič manj pomembna pa ni zadnja četrtina 262 strani obsežne knjige, ki jo je po njegovi pripovedi napisal Žarko Rovšček. Ta se pretaka skozi zdravniško in alpinistično življenje Jožeta Andlovica, skozi dogodke v Himalaji in življenju, konča pa s spomini njegovih himalajskih in alpinističnih sopotnikov. Dva različna dela iste knjige, a sta utemeljena in povezana drug z drugim. Loči in spaja hkrati ju druga svetovna voj-

na, »soteska«. Bistvo je zajeto v naslovu. »Soteska« je druga svetovna vojna, divja reka, ki nosi s seboj tudi Jožeta in ga treska v skale enkrat levega in drugič desnega brega, uničuje človeška življenja, njega pa po čudežu, čeprav komaj živega, izvrže v novo deželo, nov svet. Zakaj je preživel? Predvsem zaradi dobrote, čeprav vojaško skopo odmerjene, tudi zaradi sreče, in predvsem zaradi poslanstva, s katerim je bil poslan v ta svet. Nikogar ni sovražil, zmeraj je enim nasprotnikom govoril, da so tudi na onem drugem bregu ljudje, in vsem je pomagal. V bistvu je to v osebno pripoved skržena tragedija slovenskega naroda med drugo svetovno vojno in po njej, korenine krutosti pa je mogoče iskati tudi v ranih zgodbah njenih akterjev in žrtev, saj bi opis otroštva zlahka spadal v knjigo Alenke Puhar *Prvotno besedilo življenja*. Kdor prebere knjigo in hkrati pozna Jožeta, se lahko le vpraša, kako so se mu mogle rane na telesu in duši tako zaceliti, da jih je komaj mogoče slutiti. Jože je svetel, dober človek, okrog sebe seje samo pozitivno energijo, če uporabimo ta mod(er)ni izraz. Morda je edino v lahkotni sproščenosti celo v najbolj kritičnih trenutkih mogoče zaznati sled preživetega, češ, doleti te, kar ti je namenjeno, zato z veseljem objemaj življenje, dokler ga imaš. Nekak svetel cinizem bi lahko rekli temu.

Nasprotnika ni nikdar imel za sovražnika. To izseva iz njegove lepe in trpke, s humorjem – tudi obešenjaškim – in neuničljivim optimizmom pretkane pripovedi. Knjiga je dragocena, a poceni obenem, saj je napisana brez avtorskih honorarjev in izdana s podporo tolminskih gorskih reševalcev, šempetrske in novogoriške občine, organizacije borcev in veteranov obeh osvobodilnih vojn (1941–1945 in 1991), novogoriškega planinskega društva ter podjetij Krka, Pintarsped in Gostol. Izdala in založila sta jo Postaja GRS Tolmin in Planinsko društvo Tolmin; tam jo je tudi mogoče kupiti ali naročiti po ceni 10 EUR.

Tako velike osebnosti, kot je Jože An-

dlovic, nihče ne more v celoti zaobjeti in spoznati, jo pa začutimo in uživamo njeno blagodat enako kot svetlobo in toploto sonca. Odsev tega, Jožetovo knjigo, lahko beremo kot napeto kriminalko, a je ne bomo zaprli brez samospraševanja.

Tone Škarja

Potresi v Posočju

Potresna dejavnost Zgornjega Posočja, Renato Vidrih, Ministrstvo za okolje in prostor, Agencija RS za okolje, Urad za seizmologijo in geologijo, Ljubljana, 2008.

Slovenija je ena izmed dežel vzdolž alpsko-himalajske tektonske plošče, zato njeno ozemlje od davnih časov naprej prizadevajo številni, občasno tudi močnejši potresi. V starem veku so ljudje mislili, da so potresi odraz nadnaravnih sil, nekaj, s čimer bogovi kaznujejo človeštvo. Šele v rimskem času so začeli zapisovati te pojave in njihove posledice. Seizmologija kot veda je nastala šele v 19. stol., ideja o tektonskih ploščah pa je stara komaj pol stoletja.

Močnejši potres v Sloveniji je bil l. 1511 s središčem v bližini Idrije. Najbolj v spominu pa nam je ostal potres l. 1895, zato ker je močno prizadel naše glavno mesto. Potres l. 1976 v Posočju ne štejemo za slovenski potres, ker epicenter ni bil na našem ozemlju. V tej obsežni monografiji so natančno opisani vzro-

ki in posledice potresa v Zgornjem Posočju točno pred desetimi leti (1998) z mrtvimi, ranjenimi in veliko gmotno škodo. Ta potres pa je tudi opozoril na pomanjkljivosti na gradbenem področju in na nujnost postavitve sodobne in gostejše seizmološke mreže z ustreznimi aparaturami. Po tem dogodku so slovenski, italijanski in avstrijski seizmologi pričeli sodelovati v veliko večji meri.

Avtor Renato Vidrih v uvodnih poglavjih knjige opredeljuje tektonske prelome na našem ozemlju, seizmološke značilnosti, globine potresnih žarišč in predstavi pregled močnejših potresov na našem ozemlju. Nato predstavi državno mrežo potresnih opazovalnic, karte potresne nevarnosti ter predpise o potresno odporni gradnji. V nadaljevanju opiše potresno dejavnost 15 močnejših potresov v Zgornjem Posočju vse od leta 1348, podrobno pa opiše dogajanje ob potresu 12. aprila 1998.

Kasneje piše še o tektonski zgradbi Slovenije, geološki zgradbi Zgornjega Posočja in Bovške kotline, ter o spremembah v naravi ob potresih. Predstavi nam tudi splošno potresno lestvico ter pravila za gradnjo na potresnem območju. Veliko število fotografij ob potresih poškodovanih zgradb in področij, tabel in grafikonov dopolnjuje in pojasnjuje napisano.

Ciril Velkovrh

Za romarje

Gorniki, planinci in vsi ljubitelji narave smo neke vrste romarji. Kajti gora nam pomeni veliko in pot k njej, skozi naravo, lahko doživljamo kot romanje. Romanja, tudi tista z versko vsebino, ki so bila prvotna oblika romanj (ta beseda izhaja iz latinskega imena za Rim, kamor so hodili »romarji« – Roma), znova oživljajo. To je videti tudi po knjižni beri. Pred kratkim sta izšli dve knjigi – žepni vodniček Romarske poti na hribe Marjana Rztresena (Mladinska knjiga) in že nekaj prej velika in zajetna knjiga Slovenske božje poti Francija Petriča (Družina).

Romarske poti na hribe: od Sv. Avgušтина do Sv. Valentina

Marjan Rztresen, Mladinska knjiga (zbirka Slovenija na dlani), Ljubljana, 2008.

Marjan Rztresen zadnja leta vneto zbira različne izlete (Hribi nad mesti, Kulturne poti) in tokrat se je odpravil na 25 vzpetin, na katerih so ga pričakale cerkvice – romarski cilji. Zanimiva knjižica nima uvoda in kar takoj povabi na pot – na romanje, in sicer kar na najtežje – na Kredarico h kapeli Marije Snežne, k naši najvišje ležeči »cerkvi«, do katere je pot dolga več ur. Večina opisanih romanj pa je krajša, ponekod gre le za desetminutni vzpon (npr. Marjino Celje nad Kanalom). Seveda pa avtor v svojem pisanju priporoči tudi daljše poti, kajti avtomobilsko romanje ni tisto pravo. Romanje je tudi spoznavanje ljudi in na pot gredo tudi zaradi nje same, še dodaja avtor. Tisto, kar je morda največja vrednost knjige – vodnička – je Rztresenovo pisanje, ki ne poteka v skladu s kakršnim koli vzorcem, pač pa se prilagaja kraju, zanimivostim in tudi osebnemu doživljanju cilja. Ponekod se bolj posveti poti in naravi, drugje kulturno-umetniški dediščini ali pa osebnemu razmišljanju (npr. o Sv. Višarjah nad Žabnicami, ki še vedno tako lepo združujejo štiri na tistem ozemlju živeče narode – Slovence, Nemce, Italijane in Furlane). Ob

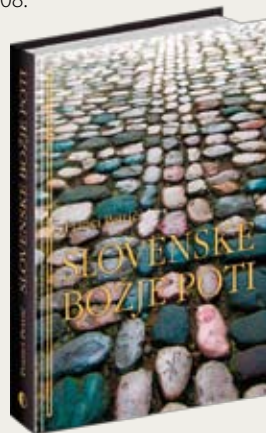
poteh najde zanimive podrobnosti, čudovite detajle sakralne arhitekture in jih tudi fotografsko predstavi (kakovost nekaterih fotografij bi bila lahko boljša) ali pa preprosto opozori na kaj nenavadnega, kot je denimo na prižnici postavljeni kip Antona Puščavnika v idrijski cerkvi, s katere »pridiga« ljudem – romarjem.

Glede na vodniško zasnovano knjižico je vsak izmed petindvajsetih romarskih ciljev predstavljen z osnovnimi podatki (dostopi, težavnost, datumi shodov, literatura in telefonske številke, na katerih je mogoče dobiti več informacij). V plastificiran ovitek je dodana še knjižica z zemljevidi, vendar so ti bolj orientacijske narave in dvomim, da so zares uporabni (so pač premajhni). Cilji so precej enakomerno razporejeni po slovenskem ozemlju, predstavljena pa so tako znana romarska središča, kot je Sveta gora (Skalnica) nad Solkanom, kot tudi osamljena, kot so Mengore pri Tolminu.

Vsakdo, ki se odpravlja na izlet, lahko najde sebi primeren romarski cilj, predlagam pa, da najprej prebere besedilo, saj je v njem toliko zanimivega, da bi bilo kar škoda iti na pot neprilavljeno. Avtor je resnično zajel »za vsakogar nekaj« in tako na privlačen način povabil sodobne romarje na pot – ne le zaradi cilja, ampak tudi zaradi poti same.

Slovenske božje poti

Franci Petrič, Družina, Ljubljana, 2008.

Franci Petrič je zadnjih petnajst let namenil božjim potem, romarskim ciljem, ki jih je dodobra obdelal v petih knjigah zbirke Duša, le pojdi z mano. Tokrat pa je zbral večino božjih poti v eno samo obsežno in veliko knjigo, ki že na pogled naredi vtis. Avtor nam pred pregledom posameznih cerkva razloži, kaj so romanja, kam so v zgodovini največ romali, našteje motive in nekaj znanih romarskih poti v tujini (Kompstela, tj. Santiago de Compostela, in Kelmoraj, tj. Koeln am Rein) in doma in opiše tudi duhovno plat katoliških romanj. Potem pa naniza kar 205 cerkva, ki jih štejemo za božje poti – bodisi so še danes privlačen cilj ali pa je njihova nekdanja slava že zatonila. Mnoge izmed njih stoje na vzpetinah, gričih (Gora Oljka, Križna gora, sv. Ana na Mali gori ...) ali više v gorah (Kredarica, Uršlja gora, Kum ...), tako da so lahko zelo zaželen cilj planinca ali gornika; številne pa pričakajo popotnika že kar v dolinskih izhodiščih (Bled, Bovec, Lom pod Storžičem, Tamar ...).

Avtor se v opisih ne pogloblja v sam dostop do božje poti (danes je že veliko literature in zemljevidov), pač pa predvsem v kulturno-umetnostno dediščino posameznega svetišča. Vsak ljubitelj slikarstva, kiparstva in ne nazadnje arhitekture bo prišel na svoj račun, še posebno zaradi odličnih fotografij zunanjsčine in notranjsčine cerkva (Marjan Smerke) z dostikrat poudarjenimi podrobnostmi – deli oltarjev, kipi, oboki ... Res, svetloba vrhov in krajev, na katerih stoje cerkvice, sije tudi z oltarjev, s kupol, skozi barvna okna. Vsakdo, ki se vzpenja na s cerkvicami posejane vzpetine naše dežele, bo s knjigo Slovenske božje poti zagotovo obogatil svoje znanje o kulturno-umetniški dediščini, na poteh pa bo morda začutil tudi pravo romarsko razpoloženje – mir v

sebi, predanost cilju ali še kaj več. Zagotovo pa mu ne bo zmanjkalo idej, kam porovati. V knjigi jih je 205 – od Žežlja nad Vinico na jugu do Svetega duha na Ostrem vrhu na severu, od Ptujске gore na vzhodu do Marijinega Celja nad Kanalom na naši zahodni »meji« ... Avtor pa je opisal tudi nekaj

svetišč v zamejstvu (Glinščica, Sv. Višarje ...). Knjiga ni vodnik, je pretežka za nošnjo, je pa prelep sopotnik na romanju skozi slovenske kraje in deželo – dokaz lepote, ki jo je ustvaril naš človek, in izraz lepote stvarstva.

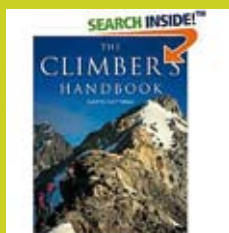
Marjan Bradeško

Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana

T: 01 2410 656, E: konzorcij@mk-trgovina.si

Pestra izbira knjig s področja gornišstva, alpinizma, fotomonografij in potopisov.

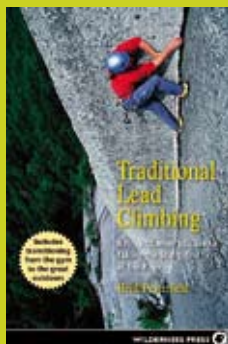

Garth Hattin: THE CLIMBER'S HANDBOOK

New Holland, april 2008

(mehka vezava; 160 strani;

barvne fotografije; cena 21,07 €)

Heidi Pesterfield: TRADITIONAL LEAD CLIMBING A Rock Climber's Guide to Taking the Sharp End of the Rope

Wilderness Press, avgust

2007 (mehka vezava;

274 strani; cena 15,11 €)

WWW.3S-SPORT.COM

AKCIJA
KUPIŠ 2 DOBIŠ 3

**AKCIJA VELJA ZA VSE ARTIKLE
RAZEN KOLES, TER TREH ENAKIH
ARTIKLOV!!!**

Obvestilo

Zaradi velikega obsega društvenih vesti, novic in obvestil in zaradi množice prispevkov, ki čakajo na objavo tudi po več mesecev, ter zaradi omejenih finančnih sredstev, zaradi česar ne moremo povečati števila strani naše revije, smo bili primorani skrajšati rubriko Novice in obvestila. Zato novic o društvenih izletih začasno ne bomo objavljali. Prosimo za razumevanje.

Uredništvo

Jubilej PD Grmada Celje

V Celjskem domu je 28. 3. 2008 Planinsko društvo Grmada Celje s kulturnim programom in z razvitjem prapora obeležilo 10-letnico obstoja. V desetih letih smo dosegli ogromno. Iz planinskega društva, ki je vzkliklo iz peščice prijateljev in je v začetku štel 100 članov, smo postali močno društvo, ki sedaj šteje preko 250 članov. V naše vrste smo pridobili tudi otroke dveh celjskih osnovnih šol, kar nas še posebej veseli. V času od ustanovitve smo svoje vrste obogatili s tremi varuhi gorske narave, z desetimi planinskimi vodniki, s petnajstimi markacisti in še bi lahko naštevali. Postavili smo lasten planinski dom, imenovan Pečovniška koča. Prav tako smo iz Svetine, vasice, nekaj kilometrov oddaljene od Grmade, preselili več kot 100 let star kozolec – topolar. Opremilimo smo ga s plezalno steno, na kateri vadijo naši alpinisti, ob dogovorjenih terminih pa je dostopna tudi ostalim planincem in obiskovalcem koče. Koča je odprta vsako soboto in nedeljo ter med prazniki. V prijetno topli koči se planinci pozimi odpočijejo in okrepčajo, poleti pa posedijo v prijetni senci na klopih pred njo. Poleg koče, ki smo jo zgradili z lastnimi rokami, s prostovoljnim delom in z lastnimi sredstvi, skrbimo tudi za bližnjo in malo bolj oddaljeno okolico. Pridobili smo več kot 75 kilometrov planinskih

poti, katere redno urejamo in označujemo. Vse vodijo po Celjskem hribovju in povezujejo vrhove, kot so: Srebotnik, Tovsti vrh, Grmada, Vipota. Za obiskovalce je posebej zanimiva Celjska planinska pot, ki vodi iz Celja preko Starega gradu, Osence, Srebotnika in Tovstega vrha do Pečovniške koče in preko Vipote nazaj v Celje. Vsako leto ob prazniku MO Celje organiziramo tradicionalni pohod Po poteh celjskih grofov, v jeseni Kostanjev pohod od Šentjurja do Pečovniške koče, v mesecu juniju pa tradicionalne Makove igre z Makovim pohodom. Prav tako vsak mesec organiziramo vsaj en pohod v slovenske ali tuje gore. Vodniki vsako leto organizirajo planinsko šolo – Varo v gore –, alpinisti pa alpinistične tečaje. Naši mladi vodniki sodelujejo pri vodenju otrok in mladih na njihovih pohodih, jih animirajo in navdušujejo nad življenjem v naravi in v hribih. Ker smo v desetih letih dokazali da znamo in zmoremo, smo ob tej slovesni priliki najzaslužnejšim članom društva podelili planinska priznanja. Prav tako smo, kot že rečeno, razvili prapor planinskega društva, na kar smo še prav posebej ponosni. Prapor je predsedniku društva Francu Šinku predal naš starosta Ivan Kregar. Zavedamo se, da je društvo močno samo, če drži skupaj, zato vsi upoštevamo načela prijateljstva in planinskega kodeksa. Ponosni smo na to, kar smo v teh letih ustvarili in seveda naših ciljev še ni konec. Čaka nas novo desetletje, polno ustvarjanja in novih dogodivščin.

Davorka Lamut

Čistilna akcija Cvetke brez smetke

Zadnjo soboto je Mladinski odsek Obalnega planinskega društva Koper organiziral že tradicionalno akcijo »CVETKE BREZ SMETKE«. Akcije so se udeležili otroci in starši planinskih skupin iz osnovnih šol Sveti Anton, Dušana Bordona, Lucija, Vojke Šmuc Izola in Marezige, iz vrtcev Markovec, Koper, Škofije in Čežarji ter mentorji in vodniki OPD Koper. Sodelovali so tudi

nekateri mladi člani iz PD Piran. Planinske skupine so pobirale smeti po različnih planinskih poteh, ki vodijo na vrh Lačne. Po opravljenem delu so se udeleženci akcije na vrhu Lačne vpisali v spominsko knjigo, se okrepčali in odpočili, nato pa so se spustili v Gračiče; tam so se zbrale vse skupine. Na šolskem igrišču je potekalo družabno srečanje s podelitvijo priznanj sodelujočim.

Adriana Vitez

Dan Zemlje – Pot Karla in Žige Zoisa

Planinska zveza Slovenije in njena Komisija za varstvo gorske narave sta 22. aprila v Kulturnem domu v Preddvoru priredila priložnostno slovesnost ob dnevu Zemlje in simboličnem odprtju Poti Karla in Žige Zoisa. Udeležilo se je veliko planincev iz Gorenjske in drugih krajev Slovenije, trije podpredsedniki PZS, predsednik MDO Gorenjske, številni varuhi gorske narave in drugi povabljeni gosti. Slavnostni govornik je bil gospod Mladen Berginc, sekretar z ministrstva za okolje in prostor; poudaril je pomen varovanja narave in naravovarstvenega ozaveščanja ljudi, še posebno pa je pohvalil prizadevanje Planinske zveze Slovenije na tem področju. Samo Pot Karla in Žige Zoisa, projekt, ki ga je Komisija za varstvo gorske narave pripravljala dve leti, pri njem pa so sodelovali tudi strokovnjaki iz Zavoda RS za varstvo narave, območna enota Kranj, in drugi vrhunski strokovnjaki, je simbolično, z odkritjem prve informativne table, odprl predsednik PZS Franc Ekar, ki je navzoče tudi nagovoril. Milan Naprudnik – vodja projekta – je spregovoril o Poti Karla in Žige Zoisa, Nada Praprotnik pa o življenju in naravoslovnem delu obeh bratov Zois ter zoisovi zvončici. V ozadju odrskega prizorišča so se ves čas nizali čudoviti posnetki narave z območja, po katerem bo pot potekala; posnel jih je novinar Mirko Kunšič. Udeleženci slovesnosti so dobili zloženko Pot Karla in Žige Zoisa, predhodnico posebnega vodnika po tej

poti, ki ga je uredila Ana Barbič in bo izšel konec maja. Predsednik PZS in načelnica KVG N sta zaslužnim nosilcem projekta podelila posebne zahvale PZS. Slovesnost naj bi se končala z naravoslovnim pohodom od Bašlja do Sv. Lovrenca in Gradišča pod strokovnim vodstvom Milana Sagadina z Zavoda za kulturno dediščino Kranj, a je to preprečilo zelo slabo vreme. Smo si pa zato ogledali kratek film o Poti Karla in Žige Zoisa, ki ga je komentiral sodelavec pri projektu, načelnik KPP PZS Tone Tomše.

Rozi Skobe

Za lepšo pomlad v Vinski Gori

Vsakoletna čistilna akcija članov Planinskega društva Vinska Gora v okviru na novo ustanovljenega Odseka za varstvo gorske narave je že nekaj let stalnica naših spomladanskih akcij. Povprečje udeležencev se vrtilo okoli številke deset in letos sta se pridružila še dva. Dvanajst se nas je torej odpravilo od Spodnje Črnove proti Vinski Gori in tisti v škornjih smo veselo čofotali po vodi, saj je marsikaj, še posebno "zastavice" iz polivinila na vejah, dosegljivo le na tak način. Letos je bil pred nami še večji zalogaj navlake, ki jo je prinesla lanska katastrofalna poplava v septembru. V "zameno" za odplavljeni še precej novi most čez potok Pirešica, čez katerega sicer pelje naša planinska pot, smo dobili dodatno pošiljko vseh mogočih stvari. (Mimogrede: voda je razširila oziroma odnesla tudi brežino in treba bo postaviti »trdnější most«.) Res, ob takšni akciji se je poleg zavihanja rokavov treba tudi psihično pripraviti. Česa vsega ne najdeš v vrečkah, plastenkah, tisoč in enem papirčku, da o množici cigaretnih ogorkov ne govorimo! Kaj pa požari in sušnih obdo-

bjih?! Človek se kar »čudi«, kako čisto notranjost avtomobilov imajo vozniki, saj je ni stvari, ki je ne bi odvrgli ... Na ovinku, tam, kjer se cesta dotika betonske zaščite, je bilo za skoraj celo vrečo oblačil – puloverji, bluže, dolge spodnjice s pentljami ... Človek si zaželi, da bi se radarjem, ki merijo hitrost vožnje, pridružile tudi kamere, ki bi posnele tiste, ki med vožnjo brezobzirno čistijo notranjost svojih avtomobilov. Primerne kazni zanje bi kmalu vzpostavile red, saj se za denarnice vsi bojimo! Vsekakor pa bi bilo treba narediti red predvsem »v glavah«, pa vsega tega ne bi bilo. Človek zaman upa na čistejše čase, saj je vsako leto slabše, namesto da bi bilo bolje. Ali si ne želimo vsi lepše in čistejše dežele?! Storimo kaj za to – vsak posameznik – in lepše nam bo!

Marija Lesjak

Turni smuk – Rodica

Muhasto aprilsko vreme nam je v nedeljo, 20. 4. 2008, končno podarilo lepo jutro. Na turo iz Bareče doline proti Rodici se je odpravilo 125 udeležencev. Vrh Rodice so kmalu zagrnila megla vlažnega zraka, ki ga je prinašal

jugozahodnik. Sicer smo bili prikrajšani za prelepe razglede, zato pa smo lahko uživali v dobri smuki po širinih, bogato zasneženih poljanah.

Postanek na Suhi za okrepčilo, vpis v knjigo in za spomin še lična kolajna – to je že ustaljena praksa turnega smuka. Čeprav smo se letos poslovili od enega izmed pobudnikov turnega smuka, Franca Podlipnika – Anžlina, njegov stan ni zaprl svojih gostoljubnih vrat. Po zaslugi Alenke, Matije in Joža Odarja smo dobili okusen čaj in šilce »ta kratkega«. Vse dobrote so prinesli v soboto, med potjo jih je dvakrat pošteno napralo. Nebo nad Suho se je ob postanku skoraj otreslo oblakov. Močno pomladansko sonce je neusmiljeno obračunavalo z dober meter debelo snežno odejo. Nekaterim duša ni dala miru, znova so se povzpeli na greben in odvijugali po nedotaknjenih strminah. Drugi so poklepetali s starimi znanci turnega smuka, rodiškimi veterani, kerli iz Baške grape.

Popoldne smo še počakali zadnjega udeleženca iz Varaždina, ki se je po napornem gaženju snega srečno vrnil z vrha kraljice Bohinjsko-Tolminskih gora. Pomagali smo pospraviti klopi in mize pred stanom. Spustili smo se v bukov gozd in prismočali korak do avtomobilov na gozdni cesti. Rodica nam je spet napolnila baterije.

Lojze Budkovič

Poslanstvo Komisije za varstvo gorske narave

Poslanstvo KVGJN je varovanje gorske narave. Spremlja vse dejavnosti PZS, ki so kakor koli povezane z varovanjem gorskega okolja in narave na splošno, skrbi za krepitev vloge in pomena naravovarstvenega dela v odborih za varstvo gorske narave pri MDO-jih in posredno tudi v odsekih za varstvo narave v PD ter za to, da so članice PZS sproti obveščene o strokovnih, organizacijskih in operativnih ukrepih komisije, predvsem pa za krepitev pomena in zavesti o varovanju narave ob pomoči izobraževanja in usposabljanja članstva. Ne nazadnje smo mi planinci varovanje gorske narave zapisali tudi v uvod statuta PZS in Časni kodeks planincev, v katerem piše, da vsak planinec z osebnim zgledom in ravnanjem skrbi za ohranjanje gorskega sveta in vedno misli na to, da imajo tudi tisti, ki bodo prišli za njim, pravico do pristnega, čistega okolja.

PZS se varstvu gorske narave posveča že vse od nastanka nekdanjega Slovenskega planinskega društva (SPD). Že pred več kot sto leti so tako prišle pobude o zavarovanju nekaterih ogroženih rastlinskih vrst v gorah prav do strokovnjakov, ki so bili po srcu planinci. Vsi otroci poznajo pravljico o Zlatorogu, odrasli pa pravijo, da nisi pravi Slovenec, če se vsaj enkrat v življenju ne povzpneš na Triglav. Torej so gore postale tudi simbol slovenstva.

Pomemben mejnik in nadaljevanje prizadevanja za varovanje gorske narave je bila ideja, da bi se na območju Julijskih Alp ustanovil narodni park. Zasedimo jo že v Spomenici Odseka za var-

stvo prirode in prirodnih spomenikov pri Muzejskem društvu za Slovenijo, ki mu je leta 1924 sledilo prvo pogodbeno zavarovanje Doline Triglavskih jezer kot Alpskega varstvenega parka. Sklenjena je bila zakupna pogodba med Gozdno direkcijo in Muzejskim društvom ter Slovenskim planinskim društvom za dobo 20 let. Leta 1961 so zavarovali dolino Triglavskih jezer z delom Komarče in slapom Savica, vendar brez Triglava.

Zdaj veljavni zakon o Triglavskem narodnem parku je bil sprejet leta 1981. Veliko zaslug zanj je imel dr. Miha Potočnik, takratni predsednik PZS in velik ljubitelj gorske narave. Zanj nekaj let nastaja nov predlog zakona o TNP. Tudi pri tem planinci aktivno sodelujejo, saj se zavedajo, da moramo ohraniti to divjo lepoto, ki jo je Slovencem doslej uspelo obvarovati.

Leta 1954 je nastala tudi t. i. gorska straža, ki je postala posebna oblika vzgojnega dela na področju varstva gorske narave. Znanja, ki so si jih na izobraževanju pridobili gorski stražarji, niso več zadoščala za reševanje večjih naravovarstvenih problemov v planinskih društvih. Komisija za varstvo gorske narave pri PZS je zato leta 2002 pripravila nov program usposabljanja z naslovom varuh gorske narave. Leta 2004 ga je potrdil tudi strokovni svet RS za šport. Doslej so si strokovni naziv varuh gorske narave pridobili že 104 planinci. Letos smo začeli šesto usposabljanje. Varuhi gorske narave se usposobijo za aktivno vključevanje v reševanje različnih problematik, povezanih z ohranjanjem gorske narave, vodijo odseke za varstvo narave v planinskih društvih, se seznaniijo z programi planinskih dejavnosti, prijaznimi do narave, s predpisi na področju ohranjanja narave, zavarovanimi območji, z gorskim rastlinstvom in živalstvom ter zaščitenimi in ogroženimi rastlinskimi in živalskimi vrstami. Varuhi gorske narave opozarjajo na nepravilnosti, delujejo predvsem vzgojno in preventivno, saj v Komisiji za varstvo gorske narave menimo, da je najboljši

način za varovanje in ohranjanje gorskega okolja ozaveščanje, izobraževanje in informiranje planincev ter preostalih obiskovalcev gora.

KVGJN je pripravila že vrsto plakatov in zložen, ki opozarjajo in poučujejo obiskovalce gora o ogroženih in zavarovanih rastlinah in živalih, predvsem pa o pravilnem vedenju v naravi, o spoštovanju vseh protokolov Alpske konvencije ter o varovanju in ohranjanju naših lepot, ki jih vse pogosteje hodijo občudovat tudi tujci.

Največji uspeh na področju varstva narave in potrditev naših usmeritev in prizadevanj je za PZS pridobitev statusa društva, ki dela v javnem interesu na področju ohranjanja narave.

Letos, v mednarodnem letu planeta Zemlja, bomo z raznimi naravovarstvenimi akcijam še posebno slovesno zaznamovali okoljske dneve, kot so mednarodni dan Zemlje, evropski dan parkov, dan biotske raznovrstnosti in mednarodni dan gora, in z njimi ozaveščali in izobraževali planince in druge obiskovalce gora.

Zadnje čase povzročajo največje onesnaževanje in škodo v gorah nekatere vrste adrenalinskih športov; pozimi motorne sani, poleti pa motorna kolesa enduro, štirikolesniki in kolesarji, t. i. »spustaši«, ki se brezglavo podijo po planinskih poteh, uničujejo rastlinstvo in vznemirjajo živali. Nevarni so postali tudi za planince. PZS si prizadeva, da bi bila čim prej sprejeta nova uredba o vožnji v naravnem okolju, ki jo pripravlja ministrstvo za okolje in prostor. Pri nastajanju osnutka spremembe uredbe bo sodelovala tudi Planinska zveza Slovenije.

Sprostitve v gorski naravi je najnaravnejši in najučinkovitejši način, da se duhovno in telesno okrepimo, najbolj koristna in aktivna izraba prostega časa, primerna za vsa obdobja človekovega življenja. Lepoto naših gora planinci dopolnjujejo s pristnimi medsebojnimi odnosi, planinskim ozračjem in prijateljstvom.

Rozalija Skobe, načelnica KVGJN

Srečanje planincev treh dežel

20. aprila je bilo v Bazovici pri Trstu tretje srečanje slovenskih primorskih planincev s Hrvaške, iz Slovenije in Italije. Letošnji organizatorji so bili planinci SPD Trst skupaj s planinci planinskih sekcij Športnega društva „Sloga“ iz Bazovice in Smučarskega kluba „Devin“ iz Nabrežine. S Hrvaške so se srečanja udeležili planinci Slovenskega doma KPD „Bazovica“ iz Reke in iz Slovenije člani PD „Snežnik“ iz Ilirske Bistrice.

Vezi, ustvarjene pred tremi leti, so se utrdile, tako da so to sedaj srečanja prijateljev, enostavna, sproščena in prijetna. Slovencem, ki živijo zunaj meja matične domovine, gotovo veliko pomeni spoznanje, da niso sami, da obstajajo prijatelji, ki jim bodo pomagali in na katere se lahko zanesejo tudi v slabših časih.

V pohodniškem delu srečanja so domačini pripravili malo presenečenje. Osvojen namreč ni bil noben vrh, osvojena je bila dolina! Pohod se je začel na Kraškem robu, potem je sledil spust z nekaj več kot tristo nadmorskih metrov v dolino Glinščice. Komaj nekaj kilometrov od središča Trsta se nahaja divja in lepa soteska rečice, ki izvira nekje pod Kozino. 1996. leta je bila dolina razglašena za naravni delžni rezervat. Deževna pomlad je pohodnikom omogočila, da so uživali v lepotah nekaj deset metrov visokega

slapu Supet; sploh je na tem kraškem območju šum vode precej nestvarno zvenel. Glede rastlinstva je Glinščica naravna meja, do katere so se „dose-lile“ številne rastlinske vrste z balkanskega področja in ki jih naprej proti zahodu ne najdemo več. Veliko mediteranskih rastlin je pomenilo tudi zelo „dišaven“ pohod. No, dolina ima tudi zgodovinski pomen. Ostanke rimskega akvadukta pričajo o antičnih časih, ostanki Muhovega gradu o srednjeveški poti soli, kolesarska steza na trasi opuščene „Parentiane“, železniške proge med Trstom in Porečem, o novejših časih, ime vasice Hrvati o tem, da so se v ta konec doseljevali ljudje iz različnih krajev in da je to področje ve-

dno bilo multietnično. Opušteni mlini, cerkva svete Marije na Pečeh, skoraj prazna vasica Botač na sami italijansko-slovenski meji z opuščeni hišami carinikov na obeh straneh meje in še marsikaj drugega zanimivega je bilo na vpogled. Da pa ne bi vse šlo navzdol, se je pohod končal s povratnim vzponom na Kraški rob.

Darko Mohar

Nepal v Ljubljani

V ponedeljek, 5. maja 2008, so v novi stavbi Slovenskega etnografskega muzeja na Metelkovi 2 v Ljubljani ob predaji akreditivnega pisma Nepala predsedniku Slovenije odprli priložno razstavo. Predstavljeni slikarski cikel, podnaslovljen Impresije izpod Himalaje, je nastal izpod čopiča Braneta Jazbarja, ajdovskega slikarja, ki v zadnjem desetletju svoj prosti čas namenja tudi gorništvu. Na svečanem dogodku je Madan Kumar Bhattarai, veleposlanik Nepala, v svojem naslovitvenem govoru med drugim izrazil prepričanje, da bo v prihodnosti prijateljstvo med mlado in razvito državo Slovenijo ter njegovo domovino – tudi zaradi »gorate podobnosti« obeh – še bolj raslo. Obenem je navzoče povabil k obisku te eksotične dežele, ob zaključku pa na prošnjo direktorice muzeja Bojane Rogelj Škafar razstavo tudi slovesno odprl. Spremljeval-

na razstava, ki je nastala na ponovno pobudo Aswina Shresthe, častnega konzula Konzulata Nepala v Sloveniji, je bila že tretja po vrsti, ki jo je gostila ta slovenska institucija. Leta 2005 se je kot plod prijateljstva med Slovenijo in Nepalom že odvila razstava Nepalci – gospodarji gora, ki ji je v naslednjem letu sledila še ena – Mejnik slovenskega alpinizma.

Razstavljavec Brane Jazbar (rojen leta 1947 v Malih Žabljah na Vipavskem) se je likovno prebujal in uril na ljubljanski Srednji šoli za oblikovanje, študij pa dokončal na Pedagoški akademiji v Mariboru. Od svoje prve samostojne razstave leta 1985 na Dvorcu Zemono pri Ajdovščini je svoja dela predstavljal na več kot desetih razstavah v Sloveniji in Italiji, od leta 1970 pa sodeluje tudi na skupinskih razstavah ter v likovnih kolonijah. Leta 2003 je sledil inkovskim potem in osvojil najvišji vrh Peruja, Huascarán (6748 metrov), ter v tamkajšnjem mestu Nazca poslikal steno kulturnega centra (Centro cultural Nazca Village). Slikarski cikel Impresije izpod Himalaje, ki je začel nastajati po avtorjevi vrnitvi iz Nepala leta 2004, nekako določa že njegov naslov. To so avtorsko preoblikovane zaznave, presnovljene skozi videno in doživeto, občuteno in slišano.

Povabljeni gostje – med njimi so se ob predsedniku Planinske zveze Slovenije Francu Ekarju znašla tudi druga znana imena slovenskega alpinizma, ki so že dosegala najvišje vrhove Himalaje – so v svečanem in hkrati prijetnem vzdušju »na kratko« pokukali v kulturo in življenje eksotične dežele. Med slikami, ki so popeljale po malce drugačnih poteh, pa so se obiskovalci Etnografskega muzeja lahko sprehajali do 18. maja.

Tanja Cigoj

Življenjski mejnik Cvetke Jug

Naša »planinska« Cvetka se bliža šestdesetemu življenjskemu jubileju. Ko nam ob tem dogodku živahni gorniški korak za trenutek zastane, se zdrzemo, kot da bi bilo vse skupaj prehitro; če je ne bi dobro poznal, bi rekel celo nepričakovano. V vrvežu društvenega dela je že tako, da ob obilici nalog radi pozabimo na ljudi, brez katerih bi bila naša organizacija le ime na papirju. Cvetka je eden izmed tistih ljudi, ki dihaajo z našim planinskim društvom in že vrsto let prispevajo k njegovemu dobremu imenu ali lepi zunanji podobi.

Goram se je zapisala že v zgodnji mladosti in postala članica PD Tolmin daljnega leta 1959. Planinstvu ostaja zvesta na različnih področjih vse do danes. V poročilu o delu planinske skupine Anhovo, ki je bila nekoč sestavni del PD Tolmin, najdemo v svežnju za leto 1972 tole notico: »V zvezi z mladino naj povemo, da imamo končno na šoli planinko, ki ima voljo delati z mladino. Treba bo skrbeti, da bo imela pomoč naše skupine.« Za oznako »planinka« se je skrivala Cvetka, ki je v letih 1970–1978 kot predmetna učiteljica poučevala na osnovni šoli Jožeta Srebrnič v Desklah. Ljubezen do gora je kot učiteljica prenašala na učence, v tem obdobju pa je na šoli pod njenim vodstvom začela delovati tudi uspešna planinska skupina Mladinskega odseka PD Tolmin. Njen prispevek zgovorno ilustrira

ra podatek, da se je zaradi povečanja števila mladih planincev v letu 1972 število vseh članov planinske skupine v Anhovem povzpelo na 208; od tega je bilo 75 pionirjev, 12 mladincev in 121 članov. V obdobju 1972–1973 je bila Cvetka članica Upravnega odbora PD Tolmin, v šolskem letu 1974/75 pa je vodila tudi planinsko šolo. Po prihodu na drugo službeno mesto v Tolmin se je za nekaj časa posvetila svojim otrokoma in hodila v gore predvsem z družino.

Odborniško delo jo je znova pritegnilo leta 1989 in posvečala se mu je vse do danes. Do leta 1997 je vzorno opravljala naloge tajnice in jih po premoru znova prevzela leta 2002. Vmes je bila predsednica odbora za priznanja pri PD Tolmin, leta 2000 pa je bila imenovana tudi za podpredsednico društva. Priznanji, bronasti (1976) in srebrni častni znak PZS (2003), premla povesta o njeni vlogi pri delu društva, saj je vse manj tako zanesljivih ljudi, kot je ona. Vestnost in natančnost pri delu sta njena stalnica, kjer koli se srečujemo z njo, pri njenem društvenem ali poklicnem delu na Upravnih enotah v Tolminu. Njena vselej navzoča urejenost ni le navidezna zunanja podoba, zrcali se tudi v brezhibni dokumentaciji društva, ki jo žal poznajo le redki, ki jo pri svojih nalogah večkrat potrebujejo. To delo je zelo pomembno, tiho in neopazno, takšno, kakršna je v svoji skromnosti tudi Cvetka sama. S svojim pomirjevalnim odnosom do ljudi je nepogrešljiva tudi v težjih situacijah, ki so pri društvenem delu realnost. Svojo ljubezen do lepega slovenskega jezika uresničuje v uredniškem odboru društvenega glasila Krpelj, v katerem je stalna jezikovna svetovalka. Večkrat se oglasi s kakim prispevkom, enako tudi v Planinskih novicah in Vestniku. Cvetka, želimo ti še veliko osrečujočih in zadovoljnih življenjskih trenutkov. Naj te tvoje gorske poti, pa tudi drugi sprehodi v naravo, še naprej polnijo z globokimi doživetji in notranjim mirom.

Žarko Rovšček

18. nočni Rokovnjaški pohod

18. nočni Rokovnjaški pohod je potekal 17. in 18. maja 2008, organizirala pa sta ga Meddruštveni odbor Kamniško-Bistriškega območja in Planinsko društvo Kamnik. Pri izvedbi so pomagali tudi vodniki PZS in Društvo Gorske reševalne službe iz Kamnika.

17. maja ob 20.30 se je skoraj 140 pohodnikov izpred Gostinskega podjetja Trojane odpravilo na pot, dolgo nekaj več kakor 30 km, s skupno višinsko razliko 1850 m. Vodila nas je čez razgibana pobočja do gostišča na Kekcu in čez Kozjak pod Menino planino; tam smo se v zgodnjih jutranjih urah naslednjega dne okrepčali z malico. Pot smo nadaljevali na Planino Ravne in Tomanovo planino vse do zaslužene »rokovnjaškega golaža« v Gostišču GTC 902. Dobro volje in pohodniškega vzdušja ni zmotil niti dež, ki nas je spremljal skoraj polovico zadnjega dela poti. Vsi udeleženci so na koncu poti prejeli diplomo za udeležbo, prav tako tudi tisti, ki so se udeležili desetih ali vseh 18 pohodov.

Zahvaljujemo se GP Trojane za že tradicionalni krof pred začetkom pohoda, trgovini Nakup za čaj in malico na vmesnih točkah, GTC Črnivec za streho in golaž ob koncu in Studiu Data-print iz Kamnika. Zahvaljujemo se tudi vsem pohodnikom za udeležbo.

Drugo leto pa se vidimo na 19. pohodu!

Lado Kladnik

16. Romanov pohod

Kljub slabi, nestanovitni vremenski napovedi se nas je na praznik dela, 1. maj, na startu pohoda v Stični zbralo približno 150 pohodnikov iz različnih krajev Slovenije. Za dobro voljo v razmeroma zgodnjih urah po kresni noči je pred skupinskim odhodom skrbel Stiška godba. Tudi letos je bilo organizator sicer družinskega pohoda planinsko društvo Pošte in Telekom Slovenije, katerega dolgoletni član je bil pokojni ustanovitelj Roman Tratar, pa tudi njegova družina ter planinski prijatelji. Pohoda so se udeležili tudi člani in več planinskih vodnikov društva. Na pot smo se odpravili po že znani, dobro označeni trasi na Nograd.

Sončno vreme ob odhodu je kazalo, da se nas bo usmililo, a je kmalu začelo pršiti. Najmočnejše je kapljalo ravno na postankih, a vsega hudega vajenih pohodnikov to niti najmanj ni motilo, saj so bile njihove misli usmerjene na izvrstna okrepčila domačinov na Selih in v Izirku. Po prijetnejšem delu pohoda – počitku – je seveda sledil vzpon na Obolno; tam smo pri Brčonovih dobili prvi kontrolni žig Romanovega pohoda, nato pa nadaljevali pot čez 776 metrov visoki najvišji vrh v občini proti Pristavi. Na drugi kontrolni točki, pri Jefimovih na Pristavi, so pohodniki poleg žiga dobili tudi značko pohoda, za kosilo pa se je bilo treba potruditi vse do Gradišča. Dobra polovica nas je prispela še po suhem, počasnejši pa so doživeli pravo spomladansko nevihto z nalivom in sodro. Pa nič za to, jota je tako še bolj teknila, le suha oblačila je bilo treba poiskati v nahrbtnikih. Pohodniki so si izmenjavali izkušnje s prehojene poti, merili utrujenost, nekateri pa tudi čas, ki ga je terjal pohod po 22 kilometrov dolgi poti s precej vzponi in spusti. Ravno vlaga v čevljih, da ne rečem, kje še vse, in ohladitev po dežju sta bili vzrok, da se pohodniki kljub sicer prijetnemu razpoloženju na Gradišču niso zadržali še dlje.

Roman Tratar ml.

V spomin

Franci Telcer

Človek je družabno bitje. Dano nam je, da se tesno navežemo na bližnje, prijatelje in sodelavce, s katerimi nas poveže pot pri doseganju skupnih ciljev. Težko bi rekli, kdaj smo se s Francijem spoznali, vseskozi pa nas je razveseljevala njegova mehko pojoča govorica koroškega reševalca izpod Raduhe in Pece. Franci je vsestransko živel za postajo GRS Prevalje od njenega začetka in v Komisijo za GRS pri PZS se je vključil kot njen načelnik. Takoj smo začeli občudovali tudi njegovo organizacijsko delo. Vseskozi je bil duša naših financ, pa naj je bilo v časih, ko so GRS trle finančne stiske, ali v obdobjih, ko se je dotok sredstev povečal in smo lahko lažje načrtovali porabo. Franci je vselej imenitno znal poskrbeti, da smo razumno obračali novce, in dosegel je, da je bilo hkrati zadoščeno vse zahtevnejšim finančnim pravilom. Na to se je spoznal, rekli bi, kot dober harmonikar, ki zna meh s financami raztegniti, kakor mu je dopuščeno. Delo je obvladal in ga opravljal z zgladno natančnostjo ter potrpežljivo in dosledno tudi tedaj, ko bi vsak drugi že davno obupal.

Težko nam je, ker z besedo ni mogoče orisati lika našega vztrajnega, domiselnega, nadvse predanega tovariša. Zagrizeno je načrtoval ukrepe, priganjal in zbiral podatke, ko je bilo treba podkrepiti naše vloge za pomoč ali upravičiti izdatke pred tistimi, ki podpirajo delo GRS, in pripravljati letna finančna poročila za zbere gorskih reševalcev. Pogosto smo pomislili, da brez Francija ne bi mogli uspešno opraviti nalog, ki jih nikoli ni zmanjkalo in so, kot po pravilu, postajale vedno zahtevnejše, vse bolj zapletene. Njegovo delo nikoli ni bilo posebno opazno, saj ga je pogosto opravil doma, zvečer, ponoči, tudi v nedeljah in praznikih. In četudi je bilo delo obsežno, predvsem pa odgovorno, vezano na kopico predpisov, ko je bila možna samo ena rešitev, je Franci nalogo opravil dobro in pravočasno.

Ob delu so se zvrstila leta in desetletja Francijevega življenja, zdel se nam je neuničljiv, saj je brez prenehanja zvesto opravljal dolžnosti, ki si jih je naložil na svoja uporna ramena; tako kakor v mladih letih kot alpinist in planinec. V vsakem človeku, s katerim je sodeloval, je iskal le dobro in mu hotel pomagati. Občudovali smo ga tem bolj, ker je ob vseh raznovrstnih dolžnostih pogosto premagoval tudi zdravstvene težave, ne da bi se to kakor koli poznalo pri njegovem delu. Franci je bil predan gorski reševalec s poslušom za vse naloge in izzive sodobnega časa. Bil je med prvimi, ki so postajo GRS preoblikovali v Društvo GRS Prevalje in spodbujal je ustanovitev Gorske reševalne zveze Slovenije. Skrbel je za svoje društvo in mu pomagal utirati pot skozi izzive vsakdanjika. Vzdrževal je prijateljske ter delovne stike z gorskimi reševalci doma in onkraj meje. Vzorna je bila njegova skrb za varnost pred plazovi. Od vsega začetka je s Postajo GRS Prevalje organiziral letne dneve varstva pred snežnimi plazovi na območju Koroške. Omenimo še to, da je bil skromen, ni mu bilo do časti in pohval, čeprav si jih je z uspešnim in požrtvovalnim delom zaslužil. Bil je prejemnik častnega znaka RS za delo v planinski organizaciji in GRS. Za svoje humanitarno delo je prejel priznanje državnega sveta RS, pri civilni zaščiti RS pa plaketo CZ. Poznano nam je, da skromni ne govore o svojih zaslugah.

Francijeva zemeljska pot se je končala, a v spominu ostaja še naprej z nami. Radi smo ga imeli in hvaležni smo mu za del poti, ki smo jo skupaj prehodili. Franci, počivaj v miru v zemlji svoje lepe zelene in gorate Koroške skupaj s kraljem Matjažem. Sorodnikom, članom Društva GRS Prevalje in koroškim planincem v imenu slovenskih gorskih reševalcev izrekam iskreno sožalje!

¹ Dušan Polajnar, prebrano na grobu.

In memoriam

Miro Žolnir 1939–2008

»Tudi jaz, trava med travami, drevo med drevesi, bom spal z razprostrtimi rokami in objemal zvezde, oblake, ptice in se pogovarjal s tabo, zemlja, dolgo, dolgo, tako dolgo, da ne presahnem, tako kot očnica tam visoko v gorah, ko mrzli gorski veter pozno v jeseni zaledeni vsa planinska prostranstva.« S temi besedami se je ob zadnjem slovesu Mira Žolnirja na starotrškem pokopališču poslovil Drago Kolar v imenu kolektiva Premogovnika Velenje.

Te misli dejansko ponazarjajo življenjsko pot našega planinskega prijatelja, kronista, prijetnega sogovornika in neutrudnega funkcionarja v planinski organizaciji. Kdo se ne spominja Mirka, majhne, rahlo sključene postave, ki je na planinskih poteh in brezpotjih ubirala svojo pot? Rad je sam zahajal v hribe, morda zato, da je lahko v neskončni tišini gora razpredal svoje misli, ki jih je nato, oblikovane in izbrušene, pošiljal svojim planinskim prijateljem. Samo nekateri smo dobili številna pisma, ki jih je naslavljal na tiste, ki jih je v življenju najbolj cenil. V njih smo lahko prebrali veliko skrbno izbranih misli s številnimi prispodobami in dogodki, zapisanimi ob datumih, ki nekaterim morda niso pomenili nič ali pa so nanje že zdavnaj pozabili, Mirku pa so pomenili veliko – še tako skromni dogodki iz zgodovine planinstva v domačem okolju. Pa saj ni čudno, da je bilo Mirkovo življenje vseskozi posvečeno planinstvu. Že njegov oče Bogdan je

bil znan planinski aktivist, eden izmed pionirjev postavitve začetnih temeljev delovanja mislinske podružnice planinskega društva v Slovenj Gradcu, zato se je Mirko tako rekoč že ob njem »okužil« s predanostjo goram in planinski organizaciji. Ko je po končani gimnaziji v Mariboru naredil ekonomsko fakulteto v Ljubljani in si pridobil naziv diplomiranega ekonomista, si je kmalu našel zaposlitev v Rudniku lignita Velenje in ostal v njem do upokojitve leta 1998. Sodelavci so ga cenili kot odgovornega, poštenega in delovnega človeka; to so bile tudi vrednote, ki so ga spremljale v planinski organizaciji. Njegova prva vključitev v delovanje planinske organizacije je bila pri Planinskem društvu Velenje, pri katerem so kaj kmalu opazili njegove organizacijske sposobnosti in ga leta 1966 vključili v delo upravnega odbora društva. Kmalu potem je bil izvoljen za tajnika tega društva, dokler se ni preselil na svoj dom v Slovenj Gradcu in v domačem planinskem društvu nadaljeval planinsko delovanje. Dolga leta je bil član upravnega odbora v domačem društvu, v zadnjih letih pa je prevzel funkcijo predsednika nadzornega odbora in jo opravljal vse do svoje prezgodnje smrti. Ko je bil še zaposlen v rudniku, sta s prijateljem Frančkom Ojstrškom leta 1986 ustanovila planinsko sekcijo premogovnika in organizirala številne izlete in pohode za svoje sodelavce planince; v tem obdobju je

en mandat opravljal tudi tajniške posle v Savinjskem meddruštvenem odboru. V obdobju svojega najplodnejšega delovanja je bil Miro poln idej in načrtov. Bil je pobudnik številnih množičnih pohodov: Matjaževega na Peco, Arničevega na Raduho, spominskega pohoda Jožeta Šisernika na Kremžarico itn. Vsi ti pohodi so se dobro prijeli in v zadnjih letih postajajo vse bolj množični.

Samo deset let je bilo Mirku dano, da je užival svoj pokoj in se popolnoma predajal planinstvu. Ko sva se ob nedeljah redno srečevala na Kremžarici, mi je nekajkrat potožil, da se ne počuti najbolje. Nič ni tarnal, samo dal nam je vedeti, da se morda tudi zanj končuje plodna gorniška pot. Nazadnje sem ga obiskal na božični dan konec leta 2007, ko je bil na okrevanju v zdravilišču Laško. Takrat je bil še poln energije in načrtov. Zavzeto mi je razlagal, da se bomo na Šisernikovem pohodu gotovo še srečali, če drugače ne, pa bo vsaj vodil evidenco pohodnikov, tako kot vrsto let prej. Ta misel, da mora ob Šisernikovem pohodu na Kremžarico, se je tako močno zasidrala v njegovo podzavest, da se je sam z avtobusom odpravil iz oskrbnega doma v Velenju, vendar do Kremžarice ni prispel, saj mu zdravje tega ni več dopuščalo. Naslednji dan so ga našli vsega prezeblega na avtobusni postaji v Vinski Gori, ne da bi se mu izpolnilo hrepenenje, da vsaj še enkrat sreča svoje prijatelje planince in obiše svojo najljubšo planinsko postojanko, Kočo pod Kremžarjevim vrhom.

Izgubili smo velikega prijatelja, humanista in gornika Mirka Žolnirja. Vsa-kokrat, ko se vzpenjam po poti proti Kremžarici, se mi zdi, da bom zdaj zdaj spet zagledal Mirkovo značilno postavo, čeprav vem, da ga ni več med nami. Zdaj mi je žal, da ga pred zadnjim slovesom nisem večkrat obiskal; veliko mu dolgujem, tako kot tudi številni drugi planinski prijatelji. Bilo pa je lepo biti njegov prijatelj in za to so mu hvaležni številni planinci.

Mirko Tovšak

S klikom do vseh člankov naše revije vse do leta 1986!

Z veseljem obveščamo bralce, da smo na spletno stran www.pvkazalo.si postavili dodatnih 14 letnikov poskeniranih izvodov naše revije, kar nam je omogočila donacija Fundacije za šport. Sedaj je možno s pomočjo elektronskega kazala priti do kopij vseh objav od letnika 1986 do 2007 (več o tem, kako to storimo, smo opisali na zadnji platnici lanske decembrske številke). V vseh člankih je omogočeno optično prepoznavanje znakov, tako da je mogoče besedila kopirati in po želji uporabljati.

Zelo radi bi poskenirali in dali na razpolago vse letnike od prvega, 1895, zato

iščemo podpornike,

ki so pripravljeni finančno pomagati.

Skeniranje posameznega letnika stane od 100 do 200 € (odvisno od debeline). Za skeniranje vsega preostalega potrebujemo še okoli 10.000 €. Če ste pripravljeni pripomoči k izvedbi tega projekta s prispevki od 50 € naprej, nam jih lahko nakažete na račun 05100-8010489572, sklic 0522, ali nam to sporočite na naslov pv@pzs.si.

Uredništvo

Kako poznamo naše gore?

Kateri sta osrednji gori na sliki?

Pravila naše igre smo objavili v januarski številki. Odgovore sprejemamo do 25. junija. Spletna trgovina www.kibuba.com tokrat za nagrado ponuja set posode za dva (velika posoda, posodici, krožnika in držalo za vročo posodo). Če boste odgovarjali po elektronski pošti, uporabite naslov uganka@pzs.si. Poslati nam morate popolni naslov in davčno številko.

Rešitev iz prejšnje številke:

Slika v majski številki je bila narejena iz krnice pod severno steno Skute, na njej pa so bili z leve proti desni Obir (čisto zadaj), Pristovski Storžič (pod Obirjem), spredaj pa Velika Baba, Ledinski vrh in Storžek. Prejeli smo 32 pravih odgovorov. Žreb je dodelil nagrado, rokavice Powerstretch, Dušanu Horvatu s Spodnjega Otoka. Nepravilni odgovori so bili Mrzla gora, Krnička gora in Matkova kopa, Velika Baba v Kaninu in Matajur ter Ojstrica.

Andrej Stritar

kibuba
spletna trgovina z gorniško opremo

Slovenska pohodniška, planinska in gorniška literatura 2007

✍ Zbrala Mojca Luštrek

Priročniki, učbeniki, dnevniki

Dnevnik s Slovenske planinske poti. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2007 (Planinska založba Slovenije, 291, ponatis). 32 str.

Božo Jordan in soavtorji: *Priročnik za markaciste: Učbenik, gradivo za usposabljanje markacistov PZS*. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2007 (Planinska založba Slovenije, 289, dopolnjena in popravljena izdaja). 100 str.

Blaž Lešnik in Milan Žvan: *Naše smučine: Teorija in metodika alpskega smučanja* [univerzitetni učbenik in uradni učni načrt na tečajih usposabljanja za učitelje alpskega smučanja 1., 2. in 3. stopnje]. Ljubljana: SZS-ZUTS Slovenije, 2007. 184 str.

Planinski dnevnik. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2007 (Planinska založba Slovenije, 294). 27 str.

Planinski koledarček 2008. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2007. [124] str.

Ringa raja: Dnevnik cicibana planinca. Ljubljana: MK PZS, 2007 (Planinska založba pri PZS, 295, ponatis). [48] str.

Ulrike Schilling in Heike Huwald: *Kolesarjenje: S kolesom do vrhunske forme*. Prevajalec Blaž Kolar. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, 2007 (Aktivni in zdravi). 128 str.

Peter Skoberne: *Zavarovane rastline Slovenije: Žepni vodnik*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2007 (Narava na dlani, 1. izdaja). 116 str.

Vodniki

Milenko Arnejšek - Prle: *Grebeni slovenskih gora*. Škofja Loka: Muzejsko društvo Škofja Loka, 2007 (Vodniki po loškem ozemlju, 9). 339 str.

Bogdan Bartol in soavtorji: *Gozdna učna pot Šumberk: Vodnik*. Domžale: Občina Domžale, 2007. 47 str.

Franjo Brglez: *Kekčevi izleti: 50 družinskih potepov po hribih in dolinah*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2007 (Slovenija na dlani). 104 str. Priloga: knjižica za žige. [25] str.

Irena Cerar: *Pravljicne poti Slovenije: Družinski izletniški vodnik*. Ljubljana: Sidarta, 2007 (Vodniki, 3. ponatis). 263 str.

Daniel Cilenšek in soavtorji: *Iz izžanskih vasi na vrh Krma 1107 m*. Ig: Občina Ig, 2007. 30 str.

Milan Cilenšek in Viktorija Dabič s sodelavci: *Po gorah severovzhodne Slovenije: Planinski vodnik*. Ljubljana: Planinska založba PZS, 2007 (druga, popravljena in dopolnjena izdaja). 352 str.

Jože Dobnik: *Vodnik po planinskih kočah v Sloveniji*. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2007 (Planinska založba Slovenije, 284, dopolnjen in popravljen ponatis četrte izdaje). 352 str.

Saša Dolinšek in Marko Meško: *Jezersko: Doživite nepozabno gorsko pokrajino*. Jezersko: Občina Jezersko, 2007. [35] str.

Stanko Klinar: *Dovje in Mojstrana: Vodnik za izletnike in planince*. Celje: Društvo Mohorjeva družba, Celjska Mohorjeva družba, 2007. 103 str.

Janez Kocjan - JanKo: *Aljaževa pot od doma do doma: Spominska gorniška pot od doma Jakoba Aljaža v Zavrhu do Aljaževega doma v Vratih: Vodnik in dnevnik s poti*. Medvode: Gorniški klub Jakob Aljaž, 2007 (popravljen ponatis). 144 str.

Franc Kogovšek: *Steze slovenskega spomina: Vodnik po rapalski meji. Zvezek 1: Od Osojnice (Žiri) do Vodice (Kalce)*. Ljubljana: F. Kogovšek, 2007. 48 str.

- Tadej Koren: *Pot miru: Vodnik po soški fronti v Zgornjem Posočju*. Kobarid: Ustanova Fundacija Poti miru v Posočju, 2007. 139 str.
- Željko Kozinc: *Lep dan kliče: 150 izletov po Sloveniji*. Ljubljana: Modrijan, 2007 (7. izdaja). 366 str.
- Željko Kozinc: *Lep dan kliče 3: 150 izletov*. Ljubljana: Modrijan, 2007 (3. izdaja). 387 str.
- Željko Kozinc: *Lep dan kliče 4: 100 izletov*. Ljubljana: Modrijan, 2007 (1. izdaja). 336 str.
- Gregor Kresal: *Zimski vzponi. Slovenija & Zahodne Julijske Alpe: Vodnik po zaledenelih slapovih, snežnih in kombiniranih smereh*. Ljubljana: Sidarta, 2007. 462 str.
- Maja se potepa po Kamniškem: *Vodnik za družine in skupine predšolskih otrok*. Kamnik: Agencija za razvoj turizma in podjetništva, 2007. [14] str. Priloga: zemljevid.
- Janez Mihovec: *Pot pod noge 4: Priročni vodnik*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2007. 84 str.
- Vlasta Mlakar: *100 družinskih izletov po Sloveniji*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2007 (1. izdaja, 1. ponatis). 308 str.
- Irena Mušič in Vladimir Habjan: *Karavanke: Planinski vodnik*. Ljubljana: Sidarta, 2007. 256 str.
- Miha Naglič in soavtorja: *Čez Polhograjsko hribovje in Žirovski vrh*. Ljubljana: [Društvo Exlibris Sloveniae], 2007 (Vodniki za ekskurzije, 17). 20 str.
- Od adrenalinskih doživetij do popolne sprostitve na Kamniškem*. Urednica Adela Ramovš. Kamnik: Agencija za razvoj turizma in podjetništva, 2007. 30 str. Priloga: zemljevid.
- Otmarjeva pot: *Vodnik po planinsko-romarski poti od Podrage do Štjaka*. Urednik Aljoša Rehar. Vipava: Planinsko društvo Vipava, 2007. 64 str.
- Peter Pasar: *Skriti kottički italijanskih Alp: Vodnik in dnevnik*. Celje: samozaložba, 2007.
- Potepanje po Kamniškem*. Urednica Jasna Paladin. Kamnik: Agencija za razvoj turizma in podjetništva, 2007. 30 str. Priloga: zloženka.
- Andrej Praznik: *Planinski izleti za 4 letne čase*. Ljubljana: Družina, 2007 (Družinski vodniki). 232 str.
- Slovenija: Športnoplezalni vodnik*. Urednika Betka Galičič in Janez Skok. Ljubljana: Sidarta, 2007. 468 str.
- Roman Šimec in Marjan Semprimožnik: *Pešpoti v okolici Motnika*. Kamnik: Občina Kamnik; Motnik: Športno društvo Motnik, 2007. 27 str.
- Nataša Špolad Manfreda: *Gregorčičeva učna pot*. Kobarid: Osnovna šola Simona Gregorčiča, 2007 (1. in 2. natis). 32 str.
- Vodnik po regionalnih pešpoteh v Ljubljanski urbani regiji*. Ljubljana: RRA LUR, 2007. 40 str.

Zborniki

- AO Jezersko: *30 let [1977–2007]*. Urednica Anja Karničar. Jezersko: Planinsko društvo Jezersko, 2007. 69 str.
- Lovro Galič in Darja Pirih: *Od Krna do Rombona: 1915–1917*. Kobarid: Ustanova Fundacija Poti miru v Posočju; Tolmin: Tolminski muzej, 2007. 445 str.
- Alenka Galun: *10 let Kinološkega društva za reševalne pse: Društvo z najdaljšo tradicijo reševanja z reševalnimi psi v severovzhodni Sloveniji*. Maribor: Kinološko društvo za reševalne pse Maribor, 2007. 134 str.
- Planinsko društvo Metlika: 25 let*. Uredniki Albina Tošeska in drugi. Metlika: Planinsko društvo Metlika, 2007. 40 str.
- Slovenski alpinizem 2006: Zbornik Komisije za alpinizem PZS*. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2007 (Planinska založba Slovenije, 296). 136 str.
- Snežni izzivi bele gore: 30 zimskih vzponov na Snežnik*. Urednika Ivan Bergoč in Tomo Šajn. Ilirska Bistrica: Planinsko društvo Snežnik, 2007. 136 str.
- Šest krat pet let: Zbornik Alpinističnega odseka Rašica: 2002–2006*. Urednica Mateja Pate. Rašica: Planinsko društvo Rašica, 2007. 46 str.
- Tumova koča na Slavniku ob 50-letnici: 1957–2007*. Urednica Maruška Lenarčič. Koper: Obalno planinsko društvo, 2007. 83 str.
- Fanika Wiegeler: *Zgodovina organiziranega planinstva v Laškem*. Laško: Planinsko društvo Laško, 2007. 68 str.
- Zbornik PD Slivnica pri Celju ob 20-letnici*. Urednica Nina Gradič. Slivnica pri Celju: Planinsko društvo Slivnica pri Celju, 2007. 73 str.
- 25 let Planinskega društva Mislinja: 1982–2007*. Mislinja: Planinsko društvo Mislinja, 2007. 44 str.
- 40 let Planinskega društva Vrelec Rogaška Slatina: (1967–2007)*. Urednik Jože Lipnik. Rogaška Slatina: Planinsko društvo Vrelec, 2007. 83 str.
- 50 let Planinskega društva Podbrdo: (1957–2007)*. Urednica Olga Zgaga. Podbrdo: Planinsko društvo Podbrdo, 2007. 181 str.
- 70 let gorske reševalne službe v Trziču: Zbornik Društva GRS Tržič: 1997–2007*. Urednik Matija Perko. Tržič: Društvo GRS Tržič, 2007. 110 str.
- 100 let Planinskega društva Škofja Loka*. Škofja Loka: Loški muzej, 2007. [12] str.

- 100 let Planinskega društva Škofja Loka: 1907–2007. Urednik Jože Stanonik. Škofja Loka: Planinsko društvo Škofja Loka, 2007. 173 str.
- 100 let Planinskega društva za Selško dolino Železniki. Urednik Rado Goljevšček. Železniki: Planinsko društvo za Selško dolino, 2007. 160 str.

Dokumentarna literatura, potopisi, življenjepisi, leposlovje

- Andreas Götz: *Mi, Alpe! Ljudje ustvarjamo prihodnost: 3. poročilo o Alpah*. Šmarje - Sap: Buča, 2007 (1. izdaja). 301 str.
- Teddy Inthal in Karl Pallasmann: *Julijske Alpe*. Celovec: Johannes Heyn, 2007. 224 str.
- Dušan Jelinčič: *Zvezdnate noči: z uvodnim esejem avtorja*. Ljubljana: Sanje, 2007 (2., spremenjena in predelana izdaja, 1. ponatis). 283 str.
- Vasja Klavara: *Doberdob: Kraško bojišče 1915–1916*. Celovec: Mohorjeva, 2007. 284 str.
- Jožko Kragelj: *Iz vojne v novo življenje*. Celje: Celjska Mohorjeva družba, Društvo Mohorjeva družba; Celovec: Mohorjeva; Gorica: Goriška Mohorjeva družba, 2007. 174 str.
- Aleš Kunaver: *Dežela Šerp 1962*. Knjiga in DVD. Zbrali in uredili Dušica Kunaver in Brigita Lipovšek. Ljubljana: samozaložba Dušica Kunaver, 2007 (Prvi slovenski himalajci in bara sab Aleš). 84 str.
- Enrico Mazzoli: *Kugy v prvi svetovni vojni: Od Julijskih Alp do Kobarida, čez Tilment, Piavo in nazaj*. Prevajalka Marija Cenda-Klinc. Trst: Mladika, 2007. 175 str.
- Reinhold Messner: *Jeti: Resničnost in legenda*. Prevajalka Gabriela Dežman. Radovljica: Didakta, 2007 (Bukvice). 231 str.
- Reinhold Messner v pogovorih s Thomasom Hüetlinom: *Življenje na skrajnih mejah: Avtobiografija*. Prevajalka Petra Anžlovar. Tržič: Učila International, 2007 (Žepna knjiga). 260 str.
- Nando Parrado in Vince Rause: *Čudež v Andih: 72 dni na gori in moja dolga pot domov*. Prevajalka Jana Ambrožič. Tržič: Učila International, 2007. 285 str.
- Ivan Sivec: *Potovanje na streho Evrope: Po poteh Julesa Verna*. Kamnik: Ico, 2007 (Srce je popotnik, 3). 224 str.
- Rafael Terpin: *Klanec do doma: Zbirka 262 risb kmečkih hiš iz svetov ob Idrijci (in 262 besedil)*. Idrija: samozaložba, 2007. 271 str.
- Iztok Tomazin: *Tragedija v Turski gori*. Radovljica: Didakta, 2007. 200 str.

- Nejc Zaplotnik: *Pot*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2007 (1. ponatis izdaje 2006). 278 str.
- Zvonka Zupančič Slavec in Petra Testen: *Ruska kapelica pod Vršičem: Ob 15-letnici slovensko-ruskih srečanj (1992–2006): Znanstvena monografija*. Ljubljana: Unireal: Znanstveno društvo za zgodovino zdravstvene kulture Slovenije, 2007. 327 str.

Periodika

- Obvestila PZS. Letnik 34. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2007.
- Planinski vestnik. 112. letnik. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2007.
- Marjan Bradeško: *Poti nad dolino Kolpe*. Priloga Planinskega vestnika 2007/10. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2007. 27 str.
- Andrej Stritar: *Hribovski gardaland: Vodniček po gorah nad jezerom Lago di Garda*. Priloga Planinskega vestnika 2007/3. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2007. 27 str.
- Andrej Stritar in Tomaž Jakofčič: *Mont Blanc*. Priloga Planinskega vestnika 2007/6. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2007. 27 str.
- Svet pod Triglavom: *Časopis Triglavskega narodnega parka, namenjen njegovim prebivalcem, obiskovalcem, ljubiteljem in podpornikom*. Bled: Javni zavod Triglavski narodni park, 2007.

Kartografsko gradivo

- Daniel Bucovaz in soavtorji: *Poti Benečije: Kraji, značilne jedi in proizvodi, zgodovina, pripovedke, akterji v deželi, ki jo moramo šele odkriti*. Čedad: Združenje »don E. Blanchini«, Špeter: Pro Loco »Nediške Doline«, [200?].
- Dežela pod Kamplovim hribom: *Turistična karta*. 1 : 25.000. Ljubljana: Geodetski inštitut Slovenije, Zavod za gozdove Slovenije; [Velika Štanga]: Turistično razvojno društvo Kampelc, 2007 (2. izdaja).
- Dolenjska. *Med Krko in Gorjanci, Krško hribovje, Suha Krajina: Izletniška karta*. 1 : 50.000. Ljubljana: Geodetski zavod Slovenije, 2007.
- Goriška. *Goriška brda, Vipavska dolina, Trnovski gozd: Izletniška karta*. 1 : 50.000. Ljubljana: Geodetski zavod Slovenije, 2007.
- Kranjska Gora: *Turistična karta*. 1 : 30.000. Ljubljana: Geodetski inštitut Slovenije; Kranjska Gora: LTO, 2007 (1. izdaja).

Litija: Upravna karta občine. 1 : 50.000. Litija: Občina Litija; Ljubljana: Geodetski inštitut Slovenije, 2007 (1. izdaja).

Motnik z okolico: Turistična karta. 1 : 25.000.

Kamnik: Občina Kamnik; Motnik: Športno društvo Motnik; Ljubljana: Geodetski inštitut Slovenije, 2007.

Na kolesu: Po nanoški planoti in med vipavskimi griči: Zemljevid. 1 : 25.000. Vipava: TIC, Občina Vipava, [2007].

Nanos, Trnovski gozd, Idrijsko in Cerkljansko hribovje: Planinska karta. 1 : 50.000. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, Geodetski zavod Slovenije, 2007 (Planinska založba, 293, 1. izdaja).

Notranjski kras: Izletniška karta. 1 : 50.000. Ljubljana: Geodetski zavod Slovenije, 2007.

Pomurje. Goričko, Murska ravan, Slovenske gorice: Izletniška karta. 1 : 70.000. Ljubljana: Geodetski zavod Slovenije, 2007.

Slovenija, te poznam? Ogled naravnih in kulturnih zakladov Slovenije. 1 : 260.000. Vransko: Makarenko d.o.o.; Ljubljana: Geodetski inštitut Slovenije, 2007 (3., popravljena, dopolnjena izdaja).

Spodnje Podravje: Izletniška karta. 1 : 50.000. Ljubljana: Geodetski inštitut Slovenije; Ptuj: RISO Zavod za razvoj in izboljšanje infrastrukture ter socialnega okolja, Zavod za šport Ptuj, Planinsko društvo Ptuj, 2007.

Triglav: Planinska karta. 1 : 25.000. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, Geodetski inštitut Slovenije, 2007 (Planinska založba, 152, 8. izdaja).

Triglavski narodni park: Karta parka z opisom ureditve. 1 : 50.000. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, Geodetski zavod Slovenije, 2007 (Planinska založba, 292, 6. izdaja).

Zgornja Savinjska dolina: Izletniška karta.

1 : 50.000. Ljubljana: Geodetski zavod Slovenije, 2007 (1. izdaja).

Fotomonografiji

Glej, kako lep je ta naš svet: Besedila ob razstavah fotografij naravne in kulturne dediščine s poti po Sloveniji. Urednik Ciril Velkovich. Ljubljana: Družina, 2007. 176 str.

Milan Grego (foto), Rajko Dolhar (besedilo): *Kanalska dolina.* Ljubljana: Družina, 2007. 280 str.

* * *

Osnova tega seznama je gradivo, ki ga je zbral Ciril Velkovich. Poglavitni vir podatkov, s katerimi smo ga dopolnili, je Cobiss. Ker pa ta ni brez napak in tudi ni popoln, smo si pomagali še s podatki nekaterih založb in poznavalcev te literature. Če boste pogrešili kako publikacijo, ki ste jo izdali vi, najprej pomislite, ali ste o njej obvestili Narodno in univerzitetno knjižnico, kakor je predpisano. V našem seznamu ni številnih drobnih izdaj, ki tudi zanimajo pohodnike, planince in gornike: prospektov, zgibank in podobnega gradiva lokalnega pomena ter člankov ali vsaj imen revij in časopisov, v katerih se pogosto pojavljajo naše teme, ker je tega preveč. Prav tako nismo upoštevali nepregledne množice objav na svetovnem spletu. Razmišljamo pa o pregledu glasil in drugih izdaj planinskih društev (v seznamu smo upoštevali le nam znane jubilejne zbornike); če nam boste pomagali s podatki, utegne nastati zanimiv pregled, najboljše, najzanimivejše, najlepše publikacije in njihove ustvarjalce pa bi lahko predstavili v naši reviji.

DUMO[®]
www.dumo.si

pohodništvo • alpinizem • jamarstvo
gorniška oblačila • čevlji
plezalna oprema • nogavice

Tilak • Bask • Naxo • Lasting
Singing Rock • Kayland

Oddaja, ki prinaša
delček gorskega sveta
tudi v vaše domove.

Tokrat športna plezalca, **brata Bečan** - na TV Pika.

video **OSKAR**
www.video-oskar.com

Mago

Mustang Gtx

prodaja

ANNAPURNA

ANNAPURNA
Krakovski nasip 4, 1000 Ljubljana
t 01 426 34 28
info@annapurna.si
www.annapurna.si

POPOLNOMA OPREMLJEN!

gorniški
nahrbtnik
Freney 35 l

min masa: 1 kg*, izredno robustna S.L.F. tkanina, A.C.T. anatomsko oblikovano hrbtnišče, ojačani trojni nosilni šivi, ojačitve iz DuPont™ Hypalona®, nepremočljive zunanje zadrgе, dežno pokrivalo v dnu nahrbtnika, ergonomsko oblikovane naramnice, odsevni drsni prsni pasček, dvojni žep v kapi, mrežasti notranji varnostni žep s pritrdiščem za ključke, kompatibilen s hidracijskimi mehi, stranski kompresijski paški, dodatni paški za pritrditev krpelj ali snežne deske, pritrdišče za smuči, pritrdišče za dva cepina/palice ojačano z Dupont™ Hypalonom™, dva stranska žepa, odstranljiva/zložljiva sprednja mrežica za pritrditev čelade, odstranljiv bočni pas, odstranljiva polietilenska plošča v hrbtnišču, ki se lahko uporabi za imobilizacijo.

**POSTAVLJEN V SAMO
45 SEKUNDAH!**

4-sezonski šotor
Syncro 3

min masa: 3,5 kg*, inovativni sistem za postavitve v samo 45 sekundah, set za popravilo, konstrukcija z zunanjimi palicami, trojno ojačana tla v kotih, zaščiteni zračniki, zunanji material termoizoliran in aluminiziran, notranji material polipropilen, notranji material ripstop poliamid 70D 55g/m² z dihačnim vodoodbojnim premazom, palice iz izredno lahkega, močnega in elastičnega 7001 T6 dur-aluminija, aluminijasti klini, vhod z dveh strani, spredaj predprostor, vrata z zunanjo mrežico proti mrčesu, zračniki, ki se zapirajo iz notranjosti, nastavljivo zračenje iz spalnega dela, nastavljivi snežni zavahki, pritrditev zgornje ponjave na šotor z nastavljivimi trakovi, poliuretansko okno odporno na temperaturne spremembe in UV žarke, odsevni trakovi, shranjevalni žepi in zanke za opremo, kaveljček za svetilko, kompresijska vreča.

FERRINO

CONTEMPORARY OUTDOOR SINCE 1870

www.ferrino.it